

prosvetni delavec

USTANOVNA SEJA ZVEZNEGA ODBORA SINDIKATA DELAVCEV V VZGOJI,
IZOBRAŽEVANJU, ZNANOSTI IN KULTURI

Bolj odločno in učinkovito

V Beogradu je bila 3. novembra ustanovna seja zveznega odbora Sindikata delavcev v vzgoji, izobraževanju, znanosti in kulturi, na kateri so delegati iz vseh republik in pokrajin razpravljali o nadaljnjem razvoju samoupravnih družbeno-gospodarskih odnosov na teh področjih dela. O dozdajšnji dejavnosti in prihodnjem delu je govorila Olga Vitorović, predsednica zveznega odbora, programske naloge pa je razložil Ivan Magdalenic, delegat iz Hrvaške. Udeležence seje je pozdravil Milun Tadić, član predsedstva sveta Zveze sindikatov Jugoslavije.

Zvezni odbor tega sindikata je bil ustanovljen pred štirimi leti, ko so družbene dejavnosti zaradi svoje narave dobile tri sindikate. V Sindikatu delavcev vzgoje, izobraževanja, znanosti in kulture je zdaj okrog 420 tisoč prosvetnih, kulturnih in znanstvenih delavcev, 300 tisoč od teh pa jih dela v vzgoji in izobraževanju. V Jugoslaviji imamo 98 odstotkov otrok v osnovni šoli, 60 odstotkov otrok, starih od 15 do 19 let, obiskuje srednje izobraževanje, na fakultetah, visokih in višjih šolah pa študira 530 tisoč študentov. Razvejena je tudi mreža kulturnih in znanstvenih ustanov pa tudi v vzgojno-varstvenih orga-

nizacijah je čedalje več predšolskih otrok.

Olga Vitorović je navedla tudi te podatke: delež izobraževanja v narodnem dohodku Jugoslavije se je v zadnjih treh letih znižal od 5,3 na 4,7 odstotka, kar pomeni, da so se gnotne možnosti za delo v teh dejavnostih poslabšale. Položaj je ponekod še posebno težaven, kažejo pa se tudi težnje, da bi se pravice občanov in obveznosti šole povečevale, ne da bi zagotovili področju vzgoje, izobraževanja in kulture dodatne vire sredstev. Vemo pa tudi to, da poteka proces neposredne svobodne menjave dela zelo počasi.

Zvezni odbor je v minulem obdobju razvil živahno družbeno-politično dejavnost in spodbujal k razpravljanju o najaktualnejših vprašanjih razvoja izobraževanja, znanosti in kulture. Prizadeval si je, da bi v sodelovanju z republiškim in pokrajinskimi organi tega sindikata spodbujal pozitivne procese in pripomogel, da bi bili posamezni problemi kar najbolj rešeni. Dohodkovni odnosi, pridobivanje in delitev dohodka, razvoj samoupravnih družbenih odnosov, načrtovanje, samoupravno interesno organiziranje, mednarodno sodelovanje, delovna tekmovanja — to so bile teme, o katerih so največkrat razpravljali

na sejah zveznega odbora, na strokovnih sestankih in posvetovanjih, republiška vodstva pa so veliko pripomogla pri pripravljanju gradiva. Kljub prizadevanju zveznega odbora, republiških in pokrajinskih odborov in ustreznih organov sindikata pa vendarle ni šlo vse tako, kot bi moralo: omejitve splošne in skupne porabe je najbolj prizadela družbeni in osebni standard delavcev v družbenih dejavnostih, posebno v izobraževanju in kulturi.

Po sklepu sveta Zveze sindikatov Jugoslavije je zvezni odbor Sindikata delavcev v vzgoji, izobraževanju, znanosti in kulturi izenačen z drugimi zveznimi odbori; to daje večje možnosti za učinkovitejšo delo in usklajevanje vseh organizacij v republikah in pokrajinah ter usmerjanje dejavnosti k bistvenim problemom razvoja teh pomembnih področij dela.

V razpravi na seji je sodelovalo veliko članov zveznega odbora iz prejšnjega in zdajšnjega mandatnega obdobja, govoril pa je tudi Milun Tadić, član predsedstva sveta Zveze sindikatov Jugoslavije. Ko je govoril o politiki stabilizacije, je poudaril, da morajo prav izobraževanje, znanost in kultura pomagati gospodarstvu iz težav; prav ti dejavniki

(Nadaljevanje na 2. strani)

Med drugim preberite

- NAUK IZ SKRAJŠANIH PROGRAMOV, str. 2
- BESEDAM NAJ SLEDIJO DEJANJA, str. 2
- ŠOLA NI HARMONIKA, str. 3
- USMERJENO IZOBRAŽEVANJE ZAHTEVA ŽIVLJENJSKO PEDAGOGIKO, str. 4
- TAM, KJER ZMERAJ NAJDEJO ČAS ZA UČENCE IN STARŠE, str. 4
- TITOVA VRNITEV LETA 1937, str. 5
- S PEDAGOGIKO PROSTEGA ČASA DOPOLNUJEMO ŠOLO, str. 8
- KAKO DO BREZPLAČNIH UČBENIKOV, str. 9

Rodila se je republika

V teh dneh bodo po naši domovini spet zaplapolale zastave. Spominjale nas bodo na 29. november 1943, ko se je sredi najhujše vojne, kar jih pozna zgodovina, rodila nova Jugoslavija.

V mislih bomo pohitili v Jajce, v prelomno leto druge svetovne vojne, na zgodovinsko zasedanje Avnoja. Nemci so doživeli poraz v največji bitki človeštva pri Stalingradu; podoben poraz so doživeli tudi v severni Afriki, jugoslovanski borci pa so izbojevali legendarno bitko na Neretvi. V naši domovini je nastalo veliko ozemlje, ki so ga osvobodile partizanske enote. V teh junaških bojih je bilo osvobojeno tudi starodavno zgodovinsko mesto Jajce ob Pivi, v katerem so se zbrali delegati iz vse naše domovine in položili temeljni kamen za novo Jugoslavijo.

V starem sokolskem domu v Jajcu se je rodila nova domovina. Razstavljeni dokumenti dandanes pričajo o pomembnih sklepih. Sovražnik ni niti najmanj slutil, da je sredi največjega vojnega žarišča na Balkanu nastajala država enakopravnih ljudi. Delegati so se vračali domov z občutkom zmagovalstva, saj so cilji, za katere so se bojevali, postajali resnica. Prav v tistih dneh so se zbrali nekateri vodilni zavezniki na konferenci v Teheranu, kjer je bilo dogovorjeno, da je treba gmotno pomagati borcem proti fašizmu na jugoslovanskih tleh. Resnica o bojih partizanskih enot proti fašizmu je prodrla v svet.

Od sprejetih sklepov na zgodovinskem zasedanju Avnoja do njihove uresničitve pa je moralo preteči še nekaj časa. Okupator je krčevito vztrajal na Balkanu, zavedal se je, da je to pomembna strateška točka, ki jo je treba obdržati za vsako ceno. Hotel je imeti mir v zaledju, da bi se lahko bolje branil na vzhodu in zahodu. Ostali so zgodovinski pomniki: Kordun, Kozara, Sutjeska, kjer se je rojevala nova država na bojnih tleh. Kovala sta se bratstvo in enotnost, na braniku domovine so se povezali vsi narodi in narodnosti Jugoslavije. Vztrajali so na bojišču za novo ljudsko oblast, za enakopravnost med narodi, za boljši kos kruha. Iz gozdov se je oglašala pesem o boju za življenje, o klicu, ki gre od vasi do vasi. Ta junaški boj je trajal, dokler ni bila osvobojena vsa domovina.

Prišla je svoboda in z njo nove naloge. Borci so zamenjali puške za orodje dela. Vrstile so se mladinske delovne brigade. Naša domovina je postala eno samo delovno mesto. Zrasle so nove tovarne, zlele so se nove železnice in ceste, zgrajeni so bili zdravstveni domovi, nove šole. Vzgoja in izobraževanje sta se spremenjala v temeljih. Zamisli o samoupravljanju so postajale resnica.

Pridobitve naše slavne revolucije se prenašajo na naš mladi rod, ki prevzema tisto, za kar so se bojevali starejši. Najmlajši bodo ohranili pridobitve, vklesane v najhujših dneh naše zgodovine. Pedagoški delavci imajo odgovorno nalogo. Pri podružbljanju revolucionarnih tradicij iz NOB so opravili veliko poslanstvo. Šolarji sodelujejo v številnih zgodovinskih krožkih, kjer poglobljeno proučujejo dogodke iz naše slavne preteklosti. Obiski v hišah spominov, kjer so shranjeni dokumenti, ohranjanje spomenikov, pohodi po partizanskih poteh, pogovori z nekdanjimi borci, ki iz svoje bogate zakladnice prenašajo spomine iz NOB na naš mladi rod so postali tradicija. Šolska glasila so posvečena dogodkom iz ljudske revolucije. Mladina zbira zgodovinsko gradivo iz NOB, zapisuje spomine preživelih borcev in vse to skrbno hrani, da se bodo iz njih učili tudi poznejši rodovi. Šole sodelujejo ob jubilejnih praznovanjuh, posvečenih zgodovinskimi dogodkom v NOB, in se tako povezujejo s krajem, kjer živijo in delajo. Mladina se usposablja za splošno ljudsko obrambo, da bo znala braniti tisto, kar so izbojevali njihovi očetje v najtežjih dneh, ko je jugoslovanskim narodom in narodnostim pretila smrt. Mladi rod sprejema tradicije NOB kot sestavino svojega življenja. Nikdar ne bo dovolil, da bi mu kdo vzel svobodo, domovino.

Letos poteka že 39 let od pomembnega zgodovinskega dogodka. Obletnico praznujemo v letu, ko bi praznoval tovariš Tito 90. rojstni dan. V letu partijskih kongresov, v času, ko si naša družba na vso moč prizadeva, da bi opravila težave in nadaljevala pot revolucije, ki jo je vodil tovariš Tito. Za socialistični samoupravni razvoj in trdnost naše države.

DRAGO NOVAK

Vsem našim
bralcem
in
sodelavcem
čestitamo
za dan
republike!

dogodki
novostiBolj odločno
in učinkovito

(Nadaljevanje s 1. strani)

namreč lahko pripomorejo k večji produktivnosti dela, saj vzgajajo ljudi in samoupravno zavest. Zato imajo člani tega sindikata veliko odgovornost za uspehe v boju za racionalizacijo in boljšo izrabo zmogljivosti, ki niso majhne. Zvezni odbor mora delovati bolj odločno in učinkovito. Prizadevati si mora okrepiti usklajevalno vlogo republiških in pokrajinskih odborov, hkrati pa poiskati najboljše oblike organiziranja; pri tem mora upoštevati izkušnje, pridobljene z dosadnjim delom.

Razpravljalci na tej seji so se zavzemali za konkretnije in učinkovitejše delo zveznega odbora in celotnega sindikata, hkrati pa so zahtevali, da je treba nameniti izobraževanju, znanosti in kulturi enako pozornost kot drugim dejavnostim. Predlagali so, naj bi posamezna vprašanja pogosteje obravnavali tudi na sejah predsedstva sveta Zveze sindikatov Jugoslavije, temeljito proučili posamezne probleme, izoblikovali do njih jasna stališča in sprožili akcijo za ustrezno reševanje. Poudarili so tudi, da se je treba skupno prizadevati za enotne temelje vzgojnoizobraževalnega sistema, za povezovanje izobraževanja in dela ter pospešiti proces svobodne menjave dela.

Člani zveznega odbora menijo, da je treba odločneje iskati skupne rešitve, nameniti več pozornosti tistemu, kar nas povezuje in zbližuje, ter si prizadevati za resnično samoupravno skupnost na vseh področjih sindikalne dejavnosti in za krepitev razredne zavesti delavcev. Desa Milačić je dejala, da mora sindikat v tej dejavnosti iskati odgovore na vprašanje »kako«, ne pa samo govoriti, da je treba nekaj

napraviti. Sindikat si bo pridobil pri članih, ki so velikokrat v zelo težkem gmotnem položaju, več ugleda samo tedaj, če se bo njihova organizacija učinkovito bojevala za socialistično preobrazbo teh dejavnosti in za nenehno izboljševanje gmotne podlage dela. Zato so predlagali, naj sindikalna vodstva v vseh republikah in pokrajinah zavzeto sodelujejo v razpravah o pripravah razvojnih programov in resolucij o politiki družbeno-gospodarskega razvoja v letu 1983.

Na ustanovni seji zveznega odbora so sprejeli poročilo o delu tega organa v preteklem štiriletnem obdobju, načrt dela in pravila o organizaciji in delu zveznega odbora.

Za predsednika zveznega odbora so soglasno izvolili Djordja Djurića, člana delegacije Sindikata delavcev v vzgoji, izobraževanju, znanosti in kulturi Hrvatske in dolgoletnega direktorja, glavnega in odgovornega urednika Šolskih novin.

Po ustanovni seji je bil prvi redni sestanek zveznega odbora, na katerem so odkrili in telesno kulturo zvezne konference SZDL Jugoslavije o nadaljnji samoupravni preobrazbi usmerjenega izobraževanja.

Zvezni odbor je sprejel sklep, da bo njegov predstavnik sodeloval na sestanku učiteljev sredozemskih dežel, ki bo v začetku januarja v Tunisu.

Člani zveznega odbora so izrekli posebno priznanje članom, ki so predsedovali zveznemu odboru v preteklih štirih letih: Božidarju Žanu, Vladetu Cvijoviću, Ivanu Magdalenici in Olgi Vitorović ter dolgoletnemu sekretarju zveznega odbora Vasku Raičeviću in Anki Milanović, delavki v zveznem odboru.

B. S.

Besedam naj sledijo dejanja

Po 9. kongresu Zveze sindikatov Jugoslavije

Na nedavnem 9. kongresu Zveze sindikatov Jugoslavije je bilo veliko povedanega tudi o vzgoji, izobraževanju, znanosti in kulturi. Na seji komisije za družbeno-gospodarske odnose je eden izmed udeležencev iz proizvodne delovne organizacije celo protestiral, ker se toliko govori o teh dejavnostih, češ da bo premalo časa za druga področja. Te dejavnosti torej niso bile zapostavljene; delegati so v razpravi ugotavljali, kaj moramo storiti, da bomo premagali zdajšnje težave in zagotovili hitrejši samoupravni napredek družbe.

Resda je tako kot zmeraj, precej razpravljalcev samo opisoval stanje, bilo pa je tudi veliko povsem določenih predlogov, kaj storiti. Te misli so prišle tudi v kongresne dokumente in sklepe, ki obvezujejo delavski razred, da bo s sodelovanjem vsega združenega dela in celotne družbe uspešno reševal tudi zapletena vprašanja vzgoje, izobraževanja, znanosti in kulture.

Kongresna resolucija zahteva nekatere korenite spremembe. Nekatere šole bodo morale spremeniti svoje programe; nekatere vzgojno-izobraževalne organizacije, ki izobražujejo strokovnjake, ki končajo na seznamu brezposelnih, pa bo treba celo zapreti. Kongres se je zavzel za usklajevanje izobraževanja s

potrebami združenega dela, za usmerjanje mladih k izbiri poklica že na začetku srednjega izobraževanja, za obvezno načrtovanje kadrov in izobraževanja v organizacijah združenega dela. Hitreje bo treba odpraviti nepotrebne sistemske razlike v vzgoji in izobraževanju med republikami in pokrajinama. Čimprej moramo izdelati nomenklaturu poklicev in jo upoštevati pri programiranju izobraževanja. Kongres se je opredelil za enotno usmeritev skupnih prizadevanj k ciljem, ki so jih na tem področju začrtali kongresi ZKJ ter republiški in pokrajinski kongresi zveze komunistov in zveze sindikatov. Delegati pa so v razpravi spregovorili tudi o težkem gmotnem položaju vzgoje in izobraževanja; zavzeli so se za krepitev vzgojne funkcije šole in tesnejšo povezanost te dejavnosti s celotnim združenim delom.

Deveti kongres Zveze sindikatov Jugoslavije je bil dogovor delavskega razreda, ki mu mora slediti enotno usmerjena dejavnost za uresničenje sprejetih stališč. Kongres pomeni v resnici šele prvi del teh prizadevanj, je rekel predsednik sveta ZSJ Bogoljub Nedeljković. Drugi del bo sledil in mora slediti v vsakem okolju in vsaki organizaciji, ob sodelovanju nas vseh.

DJORDJE DJURIĆ

Nauk iz skrajšanih programov

Izkušnje in predvideni ukrepi

V osnovi srednjega usmerjenega izobraževanja imajo skrajšani programi posebno vlogo. Omogočali naj bi pridobitev strokovne izobrazbe za nekatere manj zahtevne poklice, dela in naloge, kakršnih imamo v nekaterih gospodarskih panogah na zdajšnji stopnji tehnološkega razvoja še veliko. Ker so manj zahtevni, pa naj bi skrajšani programi omogočali vključitev v strokovno izobraževanje tudi učencem, ki so bili v osnovni šoli manj uspešni ali neuspešni, tudi tistim, ki so izpolnili osnovnošolsko obveznost v 7. ali 6. razredu osnovne šole ali so končali osnovno šolo s prilagojenim programom. Brez skrajšanih programov bi mnogi izmed teh imeli zaprt pot v nadaljnje izobraževanje.

Ta dvojna vloga skrajšanih programov povzroča nesporazume. Tisti, ki upoštevajo samo drugi vidik, že pri poklicnem usmerjanju označujejo skrajšane programe kot možnost, namenjeno samo slabim učencem. Tako prikazovanje skrajšanih programov zmanjšuje njihov ugled v družbi in verjetno tudi vpliva na premajhen odziv mladih in odraslih na razpisana vpisna mesta.

Na 3225 razpisanih vpisnih mest se je v letu 1981/82 prijavo samo 2096 kandidatov, od tega 1404 iz vrst mladine, 692 pa izmed zaposlenih. Med letom se jim je priključilo še 216 učencev, ki so jih preusmerili iz srednjih v skrajšane programe — največkrat spet samo zaradi učne neuspešnosti. Ob prevladujoči, tako imenovani negativni selekciji torej ni čudno, da je motivacija pri mladini, ki se vključuje v te programe, kot poročajo šole, nizka. Morda bi bila motivacija za izobraževanje vsaj za stopnjo boljša, če bi pri poklicnem usmerjanju bolj poudarjali potrebo po strokovnih delavcih teh

profilov, ugodnosti, ki jih ponujajo organizacije združenega dela za to izobraževanje in možnosti za kasnejše nadaljnje izobraževanje v stroki ob delu ter bi pri poklicnem usmerjanju v te programe bolj upoštevali poklicna nagnjenja in zanimanja mladih. Morda bi tako zmanjšali občutek manjvrednosti, ki ga mnogim porajajo zaporedni neuspehi v osnovni šoli, in jim odprli svetlejšje perspektive.

Prezahtevni programi
in učbeniki

Pri preverjanju, kako se v srednjem usmerjenem izobraževanju obnesejo v praksi novi programi in učbeniki, so že prve ocene poudarjale, da so skrajšani programi v splošnem prezahtevni, prav tako pa tudi učbeniki, ki niso dostopni mladini v teh programih. Med učenci je namreč samo 60 odstotkov takih, ki so končali vseh osem razredov osnovne šole (med njimi jih je precej brez pozitivne ocene iz tujega jezika), drugi niso prišli dlje kot do 6. ali 7. razreda. Stošestnajst jih je prišlo iz osnovne šole s prilagojenim programom. Učitelji ugotavljajo, da imajo učenci slabo podlago iz matematike, slovenskega jezika, naravoslovja in družboslovja. Tisti, ki so prišli iz redne osnovne šole, imajo pogosto slabe delovne navade, so pri pouku nemirni in ne morejo biti dalj časa zbrani. Učenci, ki so prišli iz osnovne šole s prilagojenim programom, pa so sicer delavni in vztrajni, vendar počasi obvladujejo novo snov in se teže znajdejo v večji skupini in ob prevladujočem frontalnem pouku.

Vse kaže, da brez individualizacije in notranje diferenciacije pri skrajšanih programih ne gre. Sestava učencev je preveč heterogena, zelo pa se razlikujejo tudi po prejšnjem znanju in sposobnostih, v motiviranosti in delovnih navadah. Učenci, ki med

letom prestopajo iz srednjih programov v skrajšane, morajo imeti dopolnilni pouk iz predmetov, v katerih so drugi učenci pred njimi. Glede na to, da so v teh oddelkih pogosto zbrani učenci, s katerimi so bile večje težave že v osnovni šoli, bi učitelji morali še dodatno usposabljanje za individualno obravnavo takih mladostnikov.

Za prilagoditev programov zmogljivosti učencev je Zavod SRS za šolstvo po nalogu strokovnega sveta SRS za vzgojo in izobraževanje dal šolam dodatna navodila. V pripravi so posebni učbeniki za nekatere splošnoizobraževalne predmete in za poklicno tehnologijo nekaterih strok. Druge učbenike bo treba še razpisati, prirediti v ta namen redne učbenike ali pripraviti posebno gradiva za učence.

Zavod SRS za šolstvo predlaga posebnim izobraževalnim skupnostim in Izobraževalni skupnosti Slovenije, naj bi zaradi zahtevnosti dela v oddelkih s skrajšanimi programi zmanjšali normative za število učencev na 20 (kadar polovica ali več učencev nima končane osnovne šole), v vsakem primeru pa na manj kot 30. Ta predlog je s strokovnega vidika podprli tudi strokovni svet SRS za vzgojo in izobraževanje. Nekatere posebne izobraževalne skupnosti so se za tako odločitev že doslej zavzele.

Enoten program

Strokovni svet PIS za pedagoško usmeritev o predlogu usklajevanja programskih zasnov

S preobrazbo vzgojno-izobraževalnih programov razvijamo temelje, na katerih bomo učinkoviteje vključevali vzgojno-izobraževalno dejavnost v sistem združenega dela. Pri oblikovanju programskih zasnov in vzgojno-izobraževalnih programov v

Več pomoči šolam
in učiteljem

V gradivu, ki ga je Zavod SRS za šolstvo posredoval strokovnemu svetu SRS za vzgojo in izobraževanje in ga je le-ta obravnaval 3. 11. 1982, je posebej poudarjena potreba usposabljanju in izpopolnjevanju učiteljev, ki poučujejo skrajšanih programih. Vsebin tega izpopolnjevanja je že določila, saj so pogovori učiteljev in šolam dali natančno sliko o tem, kaj učitelji potrebujejo. Zavod SRS za šolstvo predvideva za te učitelje več seminarjev in aktivov, ki bodo organizirani med šolskim letom.

Med drugimi ukrepi pa je navedenem gradivu premočan poudarek nadzoru, saj bo pedagoška služba, kot piše v gradivu, predvsem pregledovala, ugotavljala in nadzorovala, pa spremljala, nadzorovala in ukrepala. Kot da uresničenje te forme in novih vzgojno-izobraževalnih programov ne bi bila skupna naloga in odgovornost vzgojno-izobraževalnih organizacij in tudi strokovnih služb. Zato je bilo na seji strokovnega sveta poudarjeno, naj pedagoška služba predvsem pomaga in svetuje učiteljem in šolam, usmeri torej svoje delo predvsem na vsebinsko in didaktično svetovanje, manj pa na formalne vidike tega izobraževanja.

JOŽE VALENTINČIČ

Za čiste račune

Pedagoška usmeritev naj ne bo zapostavljena

Skupščina Posebne izobraževalne skupnosti za pedagoško usmeritev, ki se je sestala dne 15. 11. 1982 na svoji 11. redni seji, je obravnavala predvsem dokumente, ki uravnavajo dohodek in gmotne možnosti te dejavnosti v letošnjem in prihodnjem letu. Med temi je na prvem mestu predlog sprememb in dopolnitev družbenega plana SR Slovenije za obdobje 1981—85 z oceno razvojnih možnosti v letu 1983. Spremenjene gospodarske razmere zahtevajo večje spremembe tudi v srednjeročnem načrtu republike, s tem pa tudi v načrtovanju razvojnih možnosti družbenih dejavnosti, kot sta tudi vzgoja in izobraževanje. Osnutek resolucije o politiki izvajanja družbenega plana SR Slovenije v letu 1983 te možnosti še natančneje opredeljuje.

Ocena letošnjih dohodkov in predvidene porabe sredstev je vodila tudi Izobraževalno skupnost Slovenije k spremembi letošnjega načrta za združevanje in porabo sredstev za usmerjeno izobraževanje. Tako naj bi se dohodek v ceni storitev povečal za 25%, materialni stroški za 28%, medtem ko vprašanje amortizacije še ni povsem rešeno.

Delegati posebne izobraževalne skupnosti za pedagoško usmeritev so se na seji strinjali z navedenimi predlogi, ne pa s predlogom za spremembo (rebalans) začasnega finančnega načrta posebne izobraževalne skupnosti za leto 1982 in s predlogom za spremembo prispevne stopnje te skupnosti. Poudarili so, da ima pedagoška usmeritev zelo zahtevne družbene naloge, saj je usposabljanje učiteljev in vzgojiteljev za reformirano šolo

posebnega pomena za družbo in njeno prihodnost. Pri tem pa pedagoški delavci v tej dejavnosti opazajo, da njihovi osebni dohodki občutno zaostajajo za osebnimi dohodki pedagoških delavcev v šolah, ki spadajo pod posebne izobraževalne skupnosti s področja gospodarstva — materialne proizvodnje. Gotovo je nekaj narobe — ali z merili, po katerih dobivajo šole dohodek, ali z indeksi, ki različno odmerjajo ta dohodek, morda tudi z načinom obračunavanja osebnega dohodka, ki se med šolami razlikuje (nekateri šole vračunavajo v osnovo tudi nadure, druge ne). Videti je, da se temeljno načelo zakona o svobodni menjavi dela, po katerem morajo imeti delavci za približno enako delo tudi približno enako plačilo, ne uresničuje.

Pedagoške delavce v tej usmeritvi moti tudi to, da odstopamo od že uveljavljenih rešitev, ker za nekatere dejavnosti v tej usmeritvi ni denarja. Vsi soglašajo s tem, da se morajo prihodnji učitelji in vzgojitelji naučiti plavanja in smučanja in da mora biti učni proces še posebno na pedagoških oprt na sodobne učne pomočke, obogaten z ekskurzijami in drugimi oblikami sodelovanja učencev in študentov. Te zahteve so delegati te skupnosti vključili v posebne normative, ki jih je sprejel tudi strokovni svet Posebne izobraževalne skupnosti za pedagoško usmeritev, vendar za njihovo uveljavljanje ni potrebne denarja. Filozofska fakulteta ugotavlja, da ji je onemogočena potrebna kadrovska krepitev.

Zaradi navedenih razlogov se delegati niso mogli ogreti za predlagane spremembe v letnem

načrtu in za znižanje prispevne stopnje, dokler ne bodo dobili boljšega vpogleda v pritok in delitev sredstev za to dejavnost znotraj usmerjenega izobraževanja in jasnejših odgovorov na navedena vprašanja.

Skupščina je začela tudi z pravno o predloženih programskih zasnovi za pedagoško usmeritev, objavljeni v prejšnji številki Prosvetnega delavca. Že prve razprave so pokazale, da zasnova ne bo imela enoglasne podpore. Nekateri se zavzemajo za drugačno izobraževanje že na srednji stopnji: vzgojno-izobraževalni programi pedagoške, družboslovno-jezikovne in kulturološke usmeritve naj bi se po njihovem mnenju združili v en sam program z različnimi smerni in izbirnimi predmeti. Podobno naj bi po mnenju nekaterih oblikovali tudi programe za učitelje določenih predmetov in strok v višjem in visokem izobraževanju: namesto različnih poti in programov naj bi nastali enotni programi z dvema stopnjama (višjo in visoko) in s potrebnimi smerni, pri čemer moramo seveda upoštevati značilne potrebe in zahteve določenega predmeta ali področja v osnovnem in srednjem izobraževanju. So pa tudi drugačni predlogi, ki se naslanjajo na sedanje stanje in ga želijo ohraniti bolj ali manj nespremenjenega.

Razpravo o novi programski zasnovi bodo naši bralci lahko spremljali v našem glasilu, kjer bomo — tudi po sklepu skupščine Posebne izobraževalne skupnosti za pedagoško usmeritev — objavljali predloge in stališča vzgojno-izobraževalnih organizacij in tudi posameznikov.

JOŽE VALENTINČIČ

usmerjenem izobraževanju so pokazala številna vprašanja in različne zamisli o tem, kako dolgoročno usmerjati in načrtovati razvoj srednjega, višjega in visokega šolstva v Sloveniji.

Pri usklajevanju programskih zasnov v posebnih izobraževalnih skupnostih Slovenije in v obsevnih univerzah doslej še niso bile ustrezno rešene nekatere temeljna strokovna vprašanja, ki zahtevajo odgovorno razmišljanje ob načrtovanju sedanjih in novih programov za izobraževanje. Tokrat je strokovni svet Posebne izobraževalne skupnosti za pedagoško usmeritev ponovno zelo kritično razpravljal o predlogu za usklajevanje programskih zasnov v usmerjenem izobraževanju.

V zavzeti razpravi so člani strokovnega sveta poudarili, da je treba na temelju programskih zasnov vsebinsko povezati programe, to pa bi hkrati pomenilo odpraviti dosedanj razdrobljenost in ponavljanje gradiva v srednje šole. Zavzeli so se za oblikovanje skupnega programa za pedagoško in družboslovno usmeritev in se strinjali, da je treba ohraniti dosedanje smeri, ki so se doslej pokazale kot potrebne in koristne. Izbirni predmeti pa naj bi razvijali zanimanje študentov pri izbiri aplikativnih in strokovnih vsebin. Razpravljalci so večkrat poudarili misel, da je treba nameniti ustrezno pozornost in ohraniti vse možnosti za vodoravno in navpično prehodnost v izobraževanju. Ali povedano drugače: omogočiti nadaljevanje šolanja na isti ravni (različnih smereh) ali na višji ravni izobraževanja brez velikih težav in togih zahtev. Strokovni svet je zavzeto razpravljalo o izobraževanju učiteljev za osnovno in srednjo šolo in se strinjalo, da si bo moral učitelj, preden bo začel delati v šoli, pridobiti ustrezno znanje iz pedagoških predmetov. Ob tem so razpravljavci poudarili, da je treba nameniti posebno pozornost povezanosti izobraževanja, to pa pomeni povezanost izobraževalnih programov od pedagoških akademij do fakultet.

T. D.

OB 40-LETNICI AVNOJ

Šola ni harmonika

Pogovor z akademikom Pavletom Savićem, prvim »ministrom« za prosveto v novi Jugoslaviji

Kakšno šolo imamo, kaj smo naredili zanjo doslej, kako si prizadevamo, da bi socialistična samoupravna preobrazba vzgoje in izobraževanja v resnici zaživela? Na taka in podobna vprašanja smo želeli dobiti odgovore od znanega akademika dr. Pavleta Savića, ki je bil med prvimi bližnjimi sodelavci tovariša Tita, med prvimi predsedniki Avnoja v Beogradu pa njegov poverjenik za prosveto. Januarja 1942 je z dr. Ivanom Ribarjem podpisal prve dokumente o izobraževanju, ki jih je sprejel ta najvišji organ nove Jugoslavije. Po vojni je bil dr. Pavle Savić kot akademik in predsednik Srbske akademije znanosti neposredno povezan z izobraževanjem.

Pavle Savić je dobil letos tudi najvišje priznanje Sovjetske akademije znanosti za delo v fiziki in kemiji. Znano je, da je z Ireno Joliot-Curie bombardiral uran z nevtroni in tako izvalil nuklearno fisijo; pri tem so leta 1937-38 odkrili nove elemente.

Rad se je odzval povabilu na pogovor, namenjen za objavo v jugoslovanskih prosvetnih časopisih, saj meni, da je to njegova dolžnost že zato, ker je vzgoji in izobraževanju namenil v svojem življenju kar precej svojega delovnega in prostega časa. V imenu prosvetnih glasil se je pogovarjal z dr. Pavletom Savićem glavni in odgovorni urednik Prosvetnega pregleda iz Beograda Djokica Petković.

Pogovorov ponavadi ne začnemo tako, da bi opisovali, kje smo se pogovarjali. Tokrat naj bo drugače. Sprejela sta nas pri znanca Branka in Pavle Savić, ki nista pogledovala na uro, čeprav je bilo zvrstilo tistega dne v njunem domu že kar precej obiskovalcev: televizijski snemalci, kolegi znanstveniki iz Nemčije in nekaj novinarjev.

Pogovor smo začeli z akademikovo opombo, češ da ni najprimernejše, da bi prav on ocenjeval minula leta, obdobje socialistične samoupravne preobrazbe vzgoje in izobraževanja, kaj se je v tem času več ukvarjal z drugimi nalogami. Pa vendar...

● **Začnimo s preprostim vprašanjem: Kaj se pričakuje od šole?**

— Pomembno je, kaj se pričakuje od šole v vsakem sistemu, seveda tudi v našem: da usposobi ljudi za tiste naloge, ki jih bodo opravljali v življenju. To je stara resnica in tu ni kaj dodati. Pomeni, da je šola sistem pouka, ki usposablja ljudi za opravljanje družbeno koristnih poklicev. Teh družbeno koristnih poklicev je zelo veliko, šola pa ne pripravlja specialistov, temveč daje le temeljno znanje. Začeli smo s 400 poklici oziroma 4000. Rekli so, da je bila napaka v ničli. Toda jaz ne mislim tako, saj šola ni harmonika, ki bi jo lahko raztegovali po mili volji. Dati mora podlago, pogoj za to, v čem so: metodika dela, didaktika, pedagogika in določena količina znanja.

Družbeni sistemi se spreminjajo in z njimi se spreminja tudi odnos do šole — toda ne zmeraj v skladu z naravo družbe. Veliko tega se je spreminilo tudi pri nas, zmeraj ne zmeraj v skladu z naravo družbe. Če že ne vsi, pa vsaj večina ljudi ve, kakšna bi morala biti šola v socialistični samoupravni skupnosti. Posameznik v naši družbi bi se moral zavedati, da je gospodar dosežkov svojega dela, da ne sme biti objekt, temveč subjekt, ki ustvarja sistem. Človek mora biti temeljno merilo vrednosti, zato mu mora to delo tudi rabiti. V tem procesu osvoboditja dela, v procesu razvijanja proizvodnih sil, bi morala šola pripraviti človeka za opravljanje nalog, o katerih sem prej govoril. Ne nameravam govoriti o posameznih nalogah, ampak bi rad povedal, da mora šola izoblikovati takega človeka, ki bo lahko pripomogel k napredku civilizacije, razvoju proizvodnje in proizvodnih sil. Pripraviti ga mora na to, da postane človek temeljna vrednota, subjekt, ki bo spreminjal proizvodnjo.

● **Taka bi torej šola morala biti. Toda če pogledamo leta, v katerih se je oblikoval vzgojno-izobraževalni sistem, ni mogoče reči, da je le-ta nastajal po tej malce idealni zasnovi. Ali nam lahko poveste tudi nekaj o pričakovanih, ki se niso uresničile?**

— Najprej moram poudariti, da šola ni namenjena genijem. To ni ustanova za nadpovprečne. Šola mora razvijati ustvarjalnost, skrite sposobnosti vsakega učenca. Namenjena je povprečnemu

človeškemu bitju, če lahko tako rečem.

Kar zadeva vaše vprašanje, pa mislim, da bi bilo boljše, če bi ga postavili nekomu, ki se s tem ukvarja in ki spremlja te procese. Lahko govorim le o nekaterih panogah, na primer o kemiji, da bi govoril kar tako na splošno, kaj se dela, pa ne bi bilo niti primerno niti pošteno.

● **Če opazujemo razvoj šolstva po vojni, dobimo vtis, da se nenehno nekaj v temeljih spreminja, da nenehno iščemo nekaj novega, velikokrat pa se zgodi, da ne priznamo niti tistega, kar je bilo narejeno prej. Ali nam lahko poveste nekaj npr. o znanstveni zasnovanosti vzgoje in izobraževanja?**

— Nekaj v zvezi s tem sem poskušal narediti v Srbski akademiji znanosti in umetnosti, ne da bi bil prepričan, da res lahko kaj bistveno spremenimo. Toda, ko so me že potegnili iz naftalina, iz pokoja, sem menil, da moram predložiti svoj program, v katerem bi našli vse tisto, »kar naj bi bilo, če bi bilo«, seveda brez iluzij, da bo vse to tudi narejeno. Toda za to ni bilo posluha.

● **V svetu si na splošno prizadevajo, da bi podaljšali proces pridobivanja splošnega znanja in to smo sprejeli tudi pri nas. Ali imamo kako merilo, s katerim bi lahko ocenili, koliko tega splošnega znanja je potrebno in ali lahko ves rod sprejme to, kar se od njega zahteva?**

— Začnimo takole: osnovna šola mora dati temeljno znanje. Tu ni mogoče veliko spremeniti. Gre torej za del, ki obremenjuje pomnjenje, ki se ga je treba naučiti: črke, številke, poštrevanka. Zdaj so začeli uporabljati računalnike, to pa ni pedagoško. Kajti računske operacije, poštrevanka, so povezane s pojmom kakovosti števil in količine. Računalnik pa ne omogoča tega celotnega procesa, saj pokaže samo rezultat. In kje je »možganska telovadba«? Upoštevati je treba ustajalne načine, s katerimi se učenci dokopljajo do nekaterih pojmov, pa tudi izkušnjo, da se otrok uči ob igri. Šola ne sme biti obremenitev, temveč odgovor na otrokovo vedoželjnost. To je tako, kot če se človek znajde na luni in se zave, da je to nekaj novega, neraziskanega, zato začne nenadoma spraševati: kaj, kako, zakaj? Šola mora odgovoriti na temeljna vprašanja, ki se pojavljajo v človeku, ko mu začne delovati zavest.

● **Če pogledamo sezname brezposelnih, vidimo, da je med njimi zelo malo učiteljev. Postavlja se vprašanje: Kdo bo vzgajal in izobraževal otroke potem, ko bo odšel v pokoj rod prvih vojni učiteljev?** — Prvič, družba mora doumeti, da sta izobraževanje in vzgoja mladine njen najdragocenejši potencial. To pomeni, da mora sprejeti šolo predvsem kot pripravljalnico kadra za nadaljnji družbeni razvoj. Povedano drugače: šola mora priznati veliko pomembnejšo vlogo, kot pa ji jo je priznava v preteklosti in kot jo priznava zdaj. Če razglašamo, da

je socialistično samoupravljanje najvišja stopnja socializma, potem moramo v njem dati ustrezno mesto tudi šoli, in sicer veliko pomembnejše, kot ga ima. Družba mora sprejeti šolo kot organizacijo, v kateri uresničuje socialistično samoupravljanje. Tako kot pripravljamo vojsko za obrambo svobode in neodvisnosti, bi morali tudi v šoli pripravljati človeka za razvoj proizvodnih sil.

● **Morda se nisva dobro razumela: čedalje manj je ljudi, ki bi bili navdušeni za delo v šoli...**

— Seveda, in sicer zato, ker je šola na indeksu, ker je razvrednotena. Grobo povedano, ampak tako je. Nekoč sem rekel

Akademik Pavle Savić

Kardelju, da sem že sit tega, da se moram zmeraj nekomu opravičevati zato, ker se ukvarjam z intelektualnim delom, pa mi je dejal: »Kdo pa pravi, da se moraš opravičevati?« Nihče, ampak zmeraj moram razlagati, da sem tudi svobodoljubljen intelektuallec, domoljubljen itn. Drugi pa pride in reče »jaz sem klepar« in zadeva je opravljena. On ima legitimacijo, jaz pa se moram nenehno dokazovati.

● **Pogosto slišimo, da je učenec preveč obremenjen.**

— Velikokrat sem že rekel, da so od vseh kategorij delavcev najbolj obremenjeni rudarji, zdravniki in osnovnošolci.

● **Po drugi strani pa podatki kažejo, da so učenci drugod po svetu bolj obremenjeni od naših, se pravi, da naši malo delajo. Ne moremo se pohvaliti, da imamo dobro delovno vzgojo in s tem, da sta delo in odgovornost v družini pa tudi v družbi nekaj vrednega.**

— To je lahko razložiti. Porušili smo stara pravila vedenja, nismo pa naredili novih. Zavrgli smo vse stare idole, nismo pa izoblikovali novih. Nimamo novih izkristaliziranih zgledov. Otroke vztrajno učimo in spominjamo na tiste, ki so umrli za svobodo. To je seveda prav, hkrati pa bi jih morali vprašati, kako žive, da bodo spoštovali čas, ki v njem živijo in spoznali, za kaj bi bilo vredno umreti. Naj še enkrat ponovim: treba je ustvarjati zgled v sistemu, ki ga oblikujemo in za katerega si prizadevamo. Povejte mi samo en zgled, na primer: kaj je socialistični zgled vzgoje mladih? Mlad človek je danes prisiljen, da izbira vzornike med športnimi asi in ljudmi, ki bi sodili pod kazenski zakonik. Kdo spoštuje profesorja ali učitelja, kdo da kaj na zdravnika? Vtaknejo jih v pokoj in to z eno potezo. Poglejte, sedem akademikov so upokojili. Ne navajam jih kot zgled družbenih idolov, toda to je določena lestvica v hierarhiji znanstvenega prosvetnega razvoja. Zdaj pa jih preprosto odvržejo ne glede na pedagoško stran — ne da bi se vprašali, kakšen vtis naredi to na mlade, na tiste, ki prihajajo?!

● **Ali je mogoče ustvariti tak izobraževalni sistem, v katerem**

bo učenec sprejemal nekatere stvari samo s čutili in zavestjo, da ne bi spreminjali vsega v besede? Pogosto se namreč zdi, da učitelji bolj cenijo tisto, kar je ostalo od njihovih besed, kot pa tisto, kar so otroci zvedeli po drugačni poti.

— Tu ne odkrivamo nič novega. Znano je, da je razvoj znanosti že od Descartesa tako induktiven kot deduktiven. Delamo poskuse in sklepamo. Poskus je nujen, da zaposli človekova čutila, zato da dobi človek boljše predstavo in se ustrezneje poveže s svetom, v katerem živi.

● **Naši učitelji čedalje manj eksperimentirajo, kot da so utrujeni. Samo besede, besede, besede...**

— Raje bi govoril malo več o tistih, ki se izobražujejo, o mladih ljudeh, ki končujejo šolanje brez upanja, da bodo dobili zaposlitev. Noben sistem ne more uničiti entuziazma in celo zdajšnjega, za zaposlovanje nič kaj obetavnega prihodnost ne. Tega navdušenja, naravne vedoželjnosti, želje po uveljavitvi nismo znali izrabiti. Se zmeraj na eni strani lajnemo, na drugi pa delamo posamično. Poglejte, koliko težav imem z makroprojekti, da bi se kolektivno angažirale razne panoge in da bi sodelovale pri teh večpazniških projektih. Tega se nisem spomnil jaz, z vsemi močmi pa sem poskušal z malo sodelavci to uresničiti kot družbeno delo na intelektualnem področju. Težko je. Naš sistem tega še zmeraj ni doumel, zato si posamezniki prizadevajo, da bi se uveljavili. Družba pa tega ne sprejema kot celoto, tako kot sprejema npr. športnike. Nič nimam proti športu: to je vrsta človekove dejavnosti, ki je zelo koristna. Toda, pogledajte, kako se ljudje zanimajo npr. za tekmo in kako za znanstveno predavanje, kjer se govori o čisto novih perspektivah. Lahko bi prišel predavati Pasteur ali Einstein, pa če bi bila tedaj tekma... To ni napačna posameznika, temveč napačna v sistemu, v načinu vzgajanja ljudi.

● **V šoli je čedalje manj poskusov, videti pa je, da se čedalje bolj eksperimentira s šolo...**

— Glejte, jaz sem fizikalni kemik. Nam je poskus sredstvo za razvoj znanosti. Nič nimam proti eksperimentu, sem pa proti eksperimentiranju s šolo. To je zelo drag eksperiment. Kar tri rodove zajame. Reči hočem, da nosijo posledice pomanjkljivosti v šoli, vsake napake, najmanj trije rodovi. Naj povzamem: v šoli nismo dosegli tega, kar bi bili morali, če bi hoteli izoblikovati ustrezen vzgojno-izobraževalni sistem samoupravnega socializma. Ne pripravljamo ljudi na sistem, ki ga propagiramo in za katerega se zavzemamo. V tem je največje neskladje med besedami in dejanji.

● **Pred nedavnim ste prejeli veliko priznanje od Sovjetske akademije znanosti za tisto, kar ste naredili pred več kot štiridesetimi leti. Brali smo, kaj ste povedali za tisk in zdi se, da ste zadovoljni s tem priznanjem.**

— Poglejte: največja akademija na svetu, ministrstvo znanosti, mi je podelilo največje priznanje, ki ga je mogoče prejeti. Toda pri nas to nikogar ne zanima. Če ne bi o tem pisal Bajalski v Politiki, za to nihče ne bi zvedel. Boksar, ki je dobil bronasto medaljo — res, da tudi te ni lahko pridobiti, saj so ga trikrat kresnili po nosu — pa je postal narodni ponos. Tudi to je eden od primerov, kakšen odnos imamo pri nas do nekaterih kategorij dela. Meni je sicer vseeno, saj nagrada v mojih letih res ni več spodbuda za delo, toda tisti, ki bo prišel za menoj, mlad človek, bi moral videti v tej nagradi neko družbeno priznanje, zgled, kažipot...

razpravljamo

Poti do pedagoške izobrazbe

K javni razpravi o programski zasnovi pedagoške usmeritve

Predlog programske zasnove za oblikovanje vzgojno-izobraževalnih programov v pedagoški usmeritvi, objavljen v prejšnji številki Prosvetnega delavca, je v

javni razpravi. Tokrat objavljamo dva prispevka: stališče Filozofske fakultete v Ljubljani in stališče Srednje pedagoške šole v Celju.

Za enotne programe z več smermi

Sedanja predlog programske zasnove neustrezno rešuje izobraževanje učiteljev za osnovne in srednje šole. Nesprejemljivo je, da smo v izobraževanju predmetnih učiteljev in profesorjev iste stroke ustvarili nepremostljiv prepad.

Zato predlagamo, da se programi filozofske fakultete in pedagoške akademije uskladijo z uvajanjem ustreznih smeri ali izbirnih predmetov v programe, ki jih izvaja filozofska fakulteta, kar naj omogoči, da tudi filozofska fakulteta izobražuje predmetnega učitelja.

Se bolj načelna pa bi bila rešitev, da programov ne bi pripravljali po šolah, temveč da bi oblikovali en program z več smermi, ki omogočajo, da se na višji stopnji pridobi izobrazba predmetnega učitelja (tam, kjer se pokaže, da je to potrebno, pa tudi drugačna višješolska izobrazba), na visokošolski stopnji pa prav tako pedagoško in drugačno izobrazbo.

Seveda bi morali v tem primeru z izbirnimi predmeti in smermi zagotoviti, da se ohrani specifičnost

nost usposabljanja za pedagoško delo v osnovni in srednji šoli glede na posebne družbene in vzgojne naloge. Diplomanti filozofske fakultete bodo dobili s tem več pedagoškega in specialno metodičnega znanja in praktičnih pedagoških izkušenj. Filozofska fakulteta predlaga, da se ustrezneje rešuje tudi izobraževanje srednješolskih učiteljev za strokovne predmete. Filozofska fakulteta lahko zagotavlja izvajanje splošnih pedagoških predmetov, Posebna izobraževalna skupnost za pedagoško usmeritev pa naj usmerja in spodbuja razvoj specialnih metodik različnih strok.

Pri iskanju rešitev je treba premagati ovire, ki nastajajo zaradi samoupravne organiziranosti posebnih izobraževalnih skupnosti in visokošolskih temeljnih organizacij. Ta načela je mogoče uveljavljati pri izobraževanju učiteljev družboslovnih in jezikoslovnih predmetov le s tesnejšim sodelovanjem obeh posebnih izobraževalnih skupnosti pri sprejemanju programov oziroma z njihovo združitvijo.

FILOZOFSKA FAKULTETA

Za združitev sorodnih programov

Menimo, da bi bilo smotno glede na sorazmerno majhne razlike med vzgojno-izobraževalnimi programi za pedagoško usmeritev, družboslovno-jezikovnim in splošno-kulturnim vzgojno-izobraževalnim programom in z vidika kadrovskih potreb v združenem delu oblikovati na srednji stopnji en sam vzgojno-izobraževalni program. Po tem programu bi se izobraževali učenci, ki so trenutno vključeni v našete vzgojno-izobraževalne programe. Ta vzgojno-izobraževalni program naj ima več smeri. Glede na kadrovske potrebe pa naj bo tudi znotraj smeri omogočena izbira posameznih predmetov z namenom, da si učenci pridobijo ustrezno strokovno znanje za uspešno nadaljevanje študija na visokih šolah. Skupni vzgojno-izobraževalni program naj se oblikuje ob sode-

lovanju delavcev z vseh treh področij.

Vzgojno-izobraževalni programi za predmetne učitelje v osnovni šoli in učitelje teh predmetov v srednji šoli naj bodo grajeni stopenjsko. Vsak vzgojno-izobraževalni program naj ima smeri, s čimer bo upoštevana posebnost dela v osnovni oziroma srednji šoli; razlike med temeljnimi strokovnimi znanji naj v prvih dveh letih študija ne bodo prevelike. Povezovanje teorije s prakso terja, da si študentje dovolj zgodaj pridobijo potrebno pedagoško, psihološko in metodično znanje, kar dodatno podpira stališče, da je v prvih dveh letih študija (ne glede na kasnejši poklic) mogoče oblikovati precej obsežno jedro skupnega znanja.

SREDNJA PEDAGOŠKA ŠOLA CELJE

Zoran Kočinski (12 let): Dogovor pred bojem, Osnovna šola Kiril i Metod, Bitola

odprta
šolaUsmerjeno izobraževanje zahteva
življenjsko pedagogiko

Pogovor s Hrabroslavom Premelčem, ravnateljem Izobraževalnega centra Litostroja

Pri sedanjih reformi vzgoje in izobraževanja zavzemajo pomembno mesto tista napredna središča usmerjenega izobraževanja in tisti njihovi delavci, ki so na čelu razvoja in znajo ustvarjati uresničevati reformne zamisli. Med taka središča usmerjenega izobraževanja spada prav gotovo tudi Izobraževalni center Litostroj z razvejanim izobraževanjem mladine in zaposlenih za potrebe Litostroja in nekaterih drugih delovnih organizacij. Med pedagoške delavce, ustvarjalce usmerjenega izobraževanja, pa spada zagotovo tudi ravnatelj tega centra Hrabroslav Premelč.

Petintrideset let litostrojkega izobraževalnega centra, ki so jih letos proslavili, je tesno povezan s petintridesetletno zgodovino Litostroja, z njeno dejavnostjo in s tehnološkim napredkom. Tega se v Litostroju zavedajo, saj pravijo, da bi ne bilo mogoče razvijati vseh vej litostrojke proizvodnje in iti v korak s tehnološkim razvojem, če ne bi imeli svojega izobraževalnega središča. Prav neposredne potrebe po izobraževanju novih delavcev in izpopolnjevanju že zaposlenih so vsa leta usmerjale dejavnost izobraževalnega centra. Več kot tri tisoč mladih delavcev kovinarske, metalurške in elektro stroke si je v tem času v njem pridobilo strokovno izobrazbo, v raznih oblikah izobraževanja ob delu pa se je v vsem tem času izobraževalo in usposabljal več kot deset tisoč delavcev.

Z razvojem litostrojkega izobraževalnega centra je neločljivo povezano tudi življenjsko delo Hrabroslava Premelča — vse od leta 1950, ko se je po nekajletnem učiteljevanju v Gradišču na Kozjaku vključil v tedanji komaj trinaajstletni učiteljski kolektiv industrijsko-kovinarske šole. Po

sedmih letih je postal njen pedagoški vodja, leta 1969 pa je bil izbran za ravnatelja izobraževalnega centra. O uspešnosti in širini njegovega pedagoškega in drugega družbenega delovanja priča med drugim tudi najvišje odlikovanje za prosvetne delavce — Zagarjeva nagrada v letu 1981.

O neutrudnem delu ravnatelja izobraževalnega centra pravijo v Litostroju, da je razpeto med izobraževalnim centrom, Litostrojem in mnogimi družbenimi funkcijami, ki jih ima v občini in mestu pa tudi na republiški ravni, kjer s svojimi izkušnjami, z umirjenostjo in prepričevalno besedo vedno dejavno prispeva k razpravi o izobraževanju. Usmerjeno izobraževanje je v središču njegovega delovanja in razmišljanja; pri usmerjenem izobraževanju se je tudi začel in končal najin pogovor.

Reforma je naravna
razvojna potreba

Reforma in prehod na usmerjeno izobraževanje je po mnenju Hrabroslava Premelča naraven razvojni premik, potreba in zahteva gospodarskega in splošnega družbenega napredka. Za litostrojki izobraževalni center mnoga temeljna načela reforme niso nova. Tu je bilo izobraževanje zmeraj povezano z združenim delom. Izobraževalni center kot ena izmed litostrojkih temeljnih organizacij živi z Litostrojem, z njegovim delom, napredkom in načrti. Tu je bilo zmeraj najtesnejše sodelovanje med uporabniki in izvajalci izobraževanja; izobraževalni center je znal približati izobraževanje potrebam uporabnikov, le-ti pa so mu pomagali pri izvajanju programov.

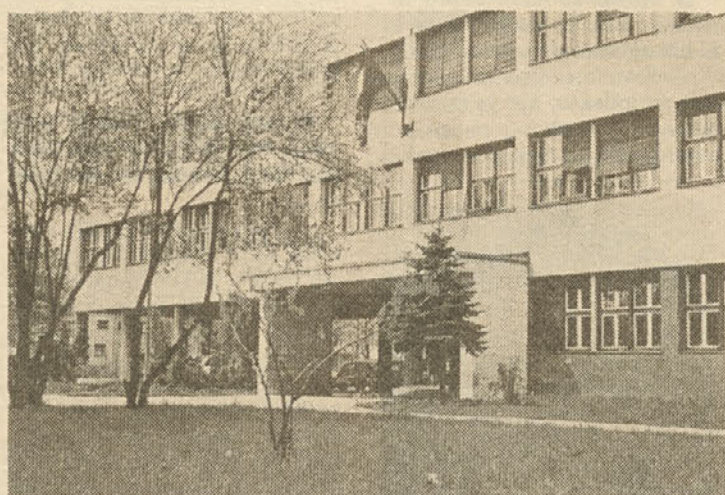
Povezanost izobraževanja in dela je bilo tu zmeraj vodilno na-

čelo. Uresničevalo se je v povezavi teorije s prakso, pouka z delom v delavnicah in v neposredni proizvodnji. Geslo »šola — tovarna« pa so vedno razumeli tako, da ima osebnostno oblikovanje in temeljno strokovno izobraževanje prednost in ju ne smemo podrediti trenutnim potrebam proizvodnega dela. Do-

naslanja na samoupravno življenje celotne litostrojke delovne organizacije in samega izobraževalnega centra.

Skrb za vsakega učenca

Pogovor je nanesel na uspehe in težave pri uresničevanju novih

Izobraževalni center Litostroj

hodek, ki ga ustvarjajo učenci z delom, pa gre predvsem za nova učila, stroje in drugo opremo — torej za posodabljanje in večjo uspešnost pouka.

Povezanost šole in tovarne se izraža tudi drugače. Veliko učiteljev, ki poučujejo v izobraževalnem centru, se je izšolala v tej šoli in si v Litostroju pridobila potrebne delovne izkušnje, ob delu pa tudi ustrezno strokovno in pedagoško izobrazbo. Pri izobraževanju mladine in zaposlenih sodelujejo tudi strokovnjaki iz Litostroja in drugih organizacij. Pouk strokovnih predmetov se pogosto opira na tehnično dokumentacijo tovarne. Tudi usposabljanje za samoupravljanje se

programov. Ob tem, ko so programi srednjega izobraževanja enako zahtevni v vseh usmeritvah, se učenci pri izbiri programov še vedno odločajo po nekdanjem družbenem položaju šol in poklicev. To otežuje pedagoško delo v izobraževalnem centru, ki prerašča iz nekdanje poklicne šole v razvito središče srednjega usmerjenega izobraževanja z dve, tri in štiriletnimi programi ter smermi. Za kovinarske, metalurške in elektro poklice ni lahko dobiti naraščajo, kljub štipendijam in drugim ugodnostim. V teh razmerah moramo skrbeti za napredek vsakega posameznega učenca. 87-odstotni učni uspeh prvega let-

nika ob koncu šolskega leta 1981-82 je sad takega zavzetega, do kraja individualiziranega dela z učenci, ki večinoma v osnovni šoli niso dosegali več kot povprečen učni uspeh. Ali so bili učitelji pri ocenjevanju popustljivi? Ne, samo vsakega učenca smo obravnavali na ravni njegove zmogljivosti in mu pomagali, da bi dosegel čim več.

Taka usmerjenost učiteljskega kolektiva ima seveda globoko pedagoško zasnovano. Mladim ne smemo obravnavati birokratsko, niti jih usmerjati in preusmerjati samo po številkah in trenutnih ocenah. Videti moramo človeka in razvojne možnosti vsakega posameznika. V tem je življenjska pedagogika, ki išče in odkriva tudi odgovore na nešteta vprašanja, ki nam jih odpira usmerjeno izobraževanje, na primer: kako prebujati in poglobljati zanimanje povprečnih učencev za teoretični in praktični pouk ter splošnoizobraževalne predmete, kako jih usmerjati in preusmerjati, kako z delom s skupino in posamezniki voditi heterogene oddelke po različnih poteh k uresničenju temeljnih smotrov vzgojno-izobraževalnih programov.

Reforma je preskušnja prilagodljivosti šol in pedagoških delavcev ter njihove usposobljenosti za zahtevnejše delo in nove naloge. Reforma pa je preskušnja tudi za druge, ki so odgovorni za njeno uresničevanje. Žal se včasih pri izpeljavi reforme obnašamo neodgovorno in površno: ne znamo domisliti vnaprej poti do ciljev in se dobro organizirati. Tedaj ustvarjamo brez potrebe nerazpoloženje pri učiteljih, starših, učencih. To velja še posebej za oblikovanje mreže šol za usmerjeno izobraževanje, za usmerjanje učencev, za delitev dela med vzgojno-izobraževal-

nimi organizacijami. V Ljubljani je bilo pri tem precej nepotrebnih napak.

Pri uresničevanju usmerjenega izobraževanja bi morali vedno gledati naprej in dati v obliko potrebno gnotno podlago. Združeno delo se mora zavedati, da bo šola po novem dala učencem širšo splošno in strokovno izobrazbo, da pa si bodo morali pridobiti potrebno praktično usposobljenost šele kasneje — načrtno organiziranim usposabljanjem z delom v pripravništvu. Šele tedaj bomo lahko dobili stvarno oceno tega, kar smo uresničili z novimi vzgojno-izobraževalnimi programi.

Biti učitelj pomeni
biti sredi življenja

Ko je pogovor nanesel na izkušnje, pridobljene v šestindesetih letih dela v vzgoji in izobraževanju, je Hrabroslav Premelč odprto povedal, da bi se spet odločil za pedagoški poklic, če bi še enkrat mlad. V pedagoški poklicu si nenehno sredi življenja in ljudi, sredi dela, ki spreminja in oblikuje. Osnovnošolski učitelj na vasi je povezan s celotnim življenjem in razvojem kraja. V takem izobraževalnem centru kot je litostrojki, pa si povezuje delovnimi organizacijami, za katere izobražuješ, z njihovim razvojem, težavami in uspehi. Svoji naravi je vsako središče usmerjenega izobraževanja vpeto v združeno delo. To delo našemu življenju in delu smiselno in vredno, širino in razgibanost ob vsej zahtevnosti pa tudi o voljo osebnega zadoščenja.

Tako pravi Hrabroslav Premelč, ko razkriva notranjo vzgibe in pobude svojega neustrašnega delovanja in ustvarjalne zagnanosti, ki jo izžarja okoli sebe.

JOŽE VALENTINČIČ

Tam, kjer zmeraj najdejo čas
za učence in starše

V podružnični šoli v Hruševlju: dobre in slabe strani kombiniranega pouka

Eno od podružnic osnovne šole v Dobrovem v Goriških Brdih smo že opisali v našem časopisu konec septembra, ali natančneje na dan pionirjev, pa smo se spet odpravili v ta prelepi del Slovenije. Glavni namen našega obiska je bil predstaviti delo podružnične šole v Hruševlju. Ker pa so pionirji osnovne šole Briško-beneškega odreda praznovali dan pionirjev delovno — s slikanjem in risanjem briške pokrajine, vasi in hiš, pa tudi dela v vinogradih, smo seveda poklepetali tudi z njimi. Naj kar takoj povem, da ta »ex tempore« v njihovem kraju ni bil prvič in da so bili večinoma navdušeni nad takim praznovanjem dneva pionirjev. To niti ni čudno, če vemo, da je ravnateljica centralne osnovne šole v Dobrovem Milena Štepančič priznana slikarka in kot pravijo učenci, zelo dobra mentorica likovnega krožka. Zato je v likovnem krožku zmeraj dovolj navdušenih mladih slikarjev.

Milena Štepančič pa je, kot smo že zapisali, tudi ravnateljica centralne osnovne šole Briško-beneškega odreda, šole s tremi podružnicami — celodnevne v Kojščem in dvema podružnicama s kombiniranimi oddelki v Šmartnem in Hruševlju. Marsikdo za Hruševlje še ni slišal, saj je to vasica — pa vendar je v štirirazredni šoli štirideset otrok — dvajset v prvem in drugem razredu, dvajset pa v tretjem in četr-

tem. In ta šola, čeprav majhna, je res »vpeta v kraj«, kot radi rečemo. Že njena lega je nekaj posebnega: stara šolska stavba stoji sredi vinograda, kar je na pogled sicer zelo lepo — za priložnostnega obiskovalca — gotovo pa ne za učiteljico Gabrielo Kodermac in Jožico Klinec in njunih štirideset učencev. Streha pušča, po po-

pa tudi ne bo tako hudo, saj se že zdaj vsi od petega razreda vozijo v centralno šolo na Dobrovo. Ali imajo pri tem kakšne težave?

Milena Štepančič pravi, da se učenci sprva težko prelevijo v »vozače«, saj se odtrgajo od okolja, ki ga dobro poznajo, od šole, ki je res središče vasi. V petem razredu se združijo učenci

ni bistvenih razlik. Nasprotno: učenci, ki so obiskovali prva štiri leta pouk v kombiniranih oddelkih, so celo samostojnejši in v marsičem deležni večje pozornosti kot tisti v čistih oddelkih.

V kombiniranih oddelkih
bolj disciplinirani

Učiteljici, ki poučujeta v kombiniranih oddelkih, sta pripovedovali... Gabriela Kodermac: »Že veliko let — natančneje dvaindvajset — poučujem v kombiniranih oddelkih, v čistem oddelku pravzaprav niti poučevala še nisem, razen tedaj, ko sem nadomeščala katero od kolegic. In prav takrat sem najbolj občutila razliko. Predvsem razliko v samostojnosti učencev v kombiniranem oddelku in tistih, ki obiskujejo čiste oddelke. Navadno se mi je zdelo, ko so me učenci kar naprej spraševali: Tovaršica, kako je to, kaj je ono, kaj naj pa zdaj naredim. Prav nekakšen pritisk sem občutila. Pa ne, da moji učenci ne bi spraševali. Vedo, da morajo biti pozorni, ko dajem navodila za delo in potem samostojno delati. Ni pa mogoče, da bi spraševali drug čez drugega in med delom. To morajo seveda upoštevati, sicer nastane v razredu anarhija. Zato pa moram biti na pouk veliko bolj in temeljiteje pripravljena, učencem moram ponuditi več različnih zadržitev, da lahko tiho

delajo. Pa tudi učenci morajo biti pripravljeni in navajeni na tako samostojno delo.

Nanj se morajo navaditi seveda že prvošolčki. Njihove prve korake v svet učenosti usmerja v Hruševlju Jožica Klinec, ki pravi: »Velike težave so samo prvi mesec s prvim razredom. Otroci so še zelo neobogljivi, in tako odvisni od učiteljice, da jim moram nameniti zelo zelo veliko pozornosti. Zato pripravljam za drugi razred najrazličnejše naloge, tako da so drugošolci čimbolj zaposleni s samostojnim delom in tihimi zaposlitvami. Ko pa prvošolčkom berem kako pravljico ali pa imajo zabavno uro, prisluhnejo seveda tudi drugošolci. Podobno navajam kasneje na poslušanje tudi prvošolce. Počasi drug drugemu, odstopajo mesto in se nauče, kot pravimo, kulture poslušanja in govorjenja.«

Samostojno učenje
tudi za učitelje

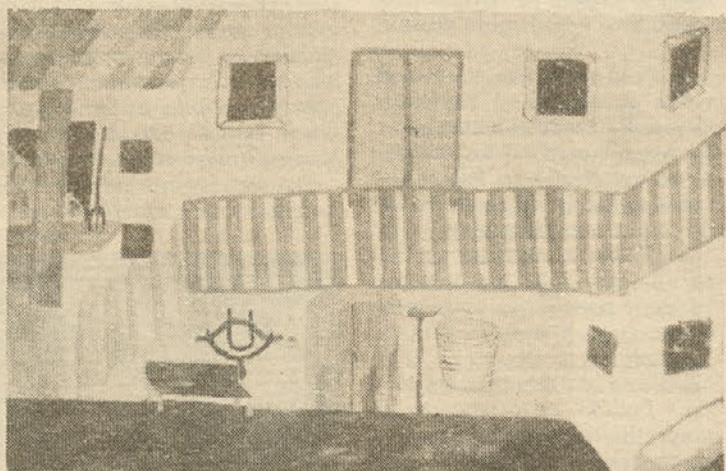
Delo v kombiniranem oddelku v marsičem spominja na samostojno učenje, smo ugotavljali v pogovoru, učiteljica Gabriela pa je dodala: »Priznati moram, da tudi na učiteljevo samostojno učenje. Res je, da imamo v Sloveniji čedalje manj kombinacij, pa vendar se ne spominjam, da bi bili učitelji kombiniranega pouka kdaj deležni posebnih na-

potkov, seminarjev, pomoči. In je živela celodnevna osnovna šola, je bilo nešteto seminarjev, navodil, pogovorov, učiteljskih kombiniranih oddelkih pa prepuščen samemu sebi, svoji predanosti pedagoškemu delu in iznajdljivosti. Biti pa mora zares iznajdljiv, delaven, dinamičen, najboljši učitelj, kajti — delo mora tudi takrat, ko ni učenec, če hoče delati dobro tedaj, ko učenci so. In, če hočejo učitelji kombinaciji žive v prepričanju, da so uspešni, morajo s svojim delom doseči več kot v navadnih razmerah, v čistih oddelkih.

»Veliko seveda pomeni pravsa,« je dodala tovarišica Jožica Klinec, ki poučuje v kombiniranem oddelku že dvajseto leto, »in pravi nasveti psihologije, ki jo imam zdaj v Dobrovem. Seveda pa s veliki pogovarjami in si zmeraj njamo izkušnje, poskušamo to, ono različico, pa gre.«

Že ob prihodu v Hruševlje smo ugotovili, da je šola središče kraja. To sta potrdili tudi učiteljici, posebno ko smo se pogovarjali o sodelovanju s starši. Ti namreč lahko pridejo v šolo kadar koli, saj so mnogi iz dokaj oddaljenih krajev in zato ne morejo priti zmeraj na govorilne ure. Govorilne ure so lahko kjer koli, včasih že ob nakupu v trgovini, saj ne moreš mimo mame in očeta, če te v trgovini vprašajo, kako je kaj z mojim otrokom v šoli?

JASNA TEPINA

Katja Kabaj (8. r.), Osnovna šola Briško-beneškega odreda Dobrovo

tresu so stavbo sicer popravljali, vendar bi temeljito popravilo, pa tudi vzdrževanje zahtevalo preveč denarja; zato bodo kmalu tudi podružnično šolo v Hruševlju začasno ukiniti — tako kot že toliko drugih manjših podružničnih šol. Za učiteljico bo to veliko olajšanje, saj bosta prvič učili v čistih oddelkih, za učence

štirih šol. »Učenci, ki so obiskovali prve štiri razrede v Dobrovem, se počutijo bolj domače, navajeni so šole in učiteljev, tisti, ki pridejo iz podružničnih šol, pa se jim morajo prilagajati.« Vendar pa te težave kar hitro izginejo, pravi ravnateljica Milena Štepančičeva in nadaljuje: »Kar zadeva znanje in samostojnost,

MIROSLAV KRLEŽA

Titova vrnitev leta 1937

(Odlomki)

V zgodnji jeseni sedemtridesetega se je v tihoti nekega melanholičnega večera po devetih letih vrnil Tito. Sedel sem v prvem mraku v svoji sobi in opazoval oblake, ki jih je visoko nad mestom podil zahodnik. V sivi svetlobi, ki je polagoma ugašala, sem prenehal z branjem in se izgubil v opazovanju pastelno modrih nebesnih širjav, po katerih so potovali čudoviti arhipelagi oblakov, zmeraj v prav isti horizontali od leve na desno. Strehe, bambusovi trsti anten, sive in dolgočasne, saste strehe, sive in dolgočasne mestne črti, prenatrane s prav tako sivimi in dolgočasnimi mogočnimi hišami v pepelnati svetlobi somraka, s srebrnim magnetizem oblačne tkanine. Skozi odprto okno krajne sobe odmevali z ulice otroški glasovi, tukaj v sobi pa sama pepelnata samota in tihota. Tihota prazne sobe, ko se barve tkanin in obrisi pohištva zlivajo v temno kostanjevo clair-obscuru, in edino, kar se v somraku še sivolaso blešči, je papir odprte knjige. V tej tihoti se je razlegel zvonec pri vhodnih vratih. Vznenirjeno zvonjenje, ki odmeva po praznih, sivih, nerazsvetljenih sobah, zmeraj prinaša nekaj zloslute, praznoverne negotovosti. Leta ni nihče od nas živel tako, da ne bi imel razloga pričakovati, da se mu na vratih z nepričakovanim, nekolikaj nerazpoznavnim zvonjenjem pojavi slab ali usoden sel. Zvonec, ki odmeva po stanovanju, nam vztrajno naznaja, da je nekdo pred vrati in da nas nervozno kliče. Drobni vznenirjeni glas majhnega kovinskega budilca odmeva alarmantno in neugodno, a zlasti napeti so presledki med enim in drugim zvonjenjem, v intervallih, ki je v slehernem utripu srca čutiti negotovost, ali se bo skrivnostni signal spet oglasil. Kdo neki je, ki zvoni tako trdovratno, ne da bi se poprej oglasil po telefonu?

Vstanem, stopim po stanovanju, odprem prva, poilej druga vrata, prižgem luč v predsobi, zašklepetne patentna ključavnica in pred steklenimi vrati stoji tujec. Neznane v pepelnati svetlobi somraka, obsijan z oranžnim odsevom girandol. Bled obraz neznanega moža in svetel, topel, prijeteljski glas, ki se dobrodušno smehlja ob mračnem in sivem, malone dramatičnem srečanju po devetih letih. Naša zunanost se kar naprej spreminja, toda barva glasu, tista znana čudovita, nedoločena, a spet tako samosvoja toplota človeškega glasu zmeraj pobuja nenavadno zanesljive podobne pomnjenja. V krogih spominov, ki jih vzvalovi izrazitost takega človeškega glasu, se pojavi toplo in intimno vzdusje doživljenih motivov in stvari, za katere se sami nismo slutili, da po mnogih letih v nas še zmeraj živijo močno notranje življenje.

Kot senca davno minulih dni se je Tito pojavil po devetih letih pred tistimi steklenimi vrati in na prvi pogled se mi je zdelo, da se ni veliko spremenil, a spet: zelo se je spremenil, še več, popolnoma. Tak, kakršen se je pojavil, me je v prvem trenutku spomnil na nekega mojega praškega znanca in šele, ko je snel svoj svetlikajoči šečipalnik, sem opazil, da je to nekdo drug. Devet let je bilo, devet dramatičnih let v življenju vsega našega gibanja.

S Titom sem zadnjikrat govoril leta 1928 tik pred začetkom diktature, a od tistega antipatičnega in klavnega političnega procesa, ki je za reakcionarno politično javnost minil v sivi anonimnosti (na katerem pa je Tito s svojo osebno iniciativo povišal lastno juridično odgovornost za nekaj let robove), je preteklo že devet let. Šest let Lepoglave in trikrat bivanje v zamejstvu ko da je izbrisalo z njegovega obraza izraz naivne in neposredne vedrosti, in namesto nasmejanega mladega moža je

zdaj stal tu resen tih tujec, ki se mu za stekli šečipalnika oči svetlikajo jekleno temno, skorajda strogo.

Najina mladost je potekala po tistih brezupno dolgočasnih in sivih ulicah zagrebskega Dolnjega mesta med Prilazom ter Meduličevco, Samostansko, Dalmatinsko in Frankopansko ulico, kjer so krčme bedne in smrdljive, trgovine zaudarjajo po moki in polenovki kot v najbolj dvorodni provinci, v dolgočasnih dvonadstropnih hišah pa stanujejo slabo plačani sivi uradniki sivega in nadležnega cesarstva v zadnjih zdihljajih. Iz iste (domobranske) vojašnice sva odšla na Karpate: Tito leta 1915 v dvajseti »hodni satniji« stotnika Tomaševića, jaz pa leto dni pozneje tisoč devetsto šestnajstega v šestnajsti »hodni«, med ofenzivo Brusilova. On je odstopoval v Sibirijo, jaz pa sem se odklatil po madžarskih in avstrijskih etapah do svoje domobranske proze. Ko sva se po viharju svetovne vojne znašla v prostorih nad Kutnjakovo krčmo (tu je bilo središče sindikata), je bil Titov profil v moralnopolitičnem smislu jasno določen. Pogovori so se tiste davne pozabljene dni pogosto sukali okrog stare in znane teme, »kaj delati in kako«, a iz Titovih besed je bilo že takrat (v letih 1924—1925) zmeraj čutiti preprosto, vendar čudno trdovratno, lahko bi rekli, trmasto gotovost. Prišel je v majhne in zaostale razmere iz drugega kontinenta, ko se je vrnil v našo provinco kot popotnik, ki je resnično prebil celih pet let na drugem bregu, na bregu leninske socialistične stvarnosti. Že takrat, v letih 1925—1926, je v neskončno zapletenih internih situacijah dopuščal različne možnosti, toda eno je bilo za Tita trajno in stalno znanaj vsakega dvoma, namreč da socialistični kontinent zares obstaja, da predstavlja šestino našega planeta in da pomeni začetek nekega procesa, ki ga ni mogoče zaustaviti. Tistega večera (jeseni tisoč devetsto sedemtridesetega), ko se je pojavil Tito po devetih letih, se je vrnil domov miren, trden in preprost, kot človek, ki je v sebi opravil z vsemi svojimi dvomi in ki se zaveda, kaj mu je storiti. Pogovarjala sva se pozno v noč in danes, po toliko letih ne morem opisati vseh elementov tega pogovora, temprej, ker je tekel sem ter tja o mnogih stvareh, ljudeh in pojavih, o vsem mogočem, kakor pravimo: vsevpred po dolgem in počez, o vsem in še o marsičem. Navsezadnje tudi ni namen teh vrst, da bi podajal sliko vsega tega najinega dialoga, marveč da pokažem le drobce tistega, kar mi je Tito pripovedoval, pravzaprav lirski detalj o kumrovškem nokturnu.

Tako sva se pogovarjala vso noč o galeriji najinih mrtvih znanec, o brodolomih in političnih grobovih in o rajnikih. A o problemih politične navigacije je Tito govoril s tako zanesljivostjo, kakor govore ljudje, kadar se na palubi poveljniškega mostu s konico svojega svinčnika dotikajo krogov posameznih svetilnikov na navigacijskih kartah. Plovba je bila videti po njegovih besedah sila preprosta.

»Pluti je treba po načrtu, ravno, po črti, premočrtno, dokler je premočrtno mogoče! Lenin, Stalin, Donbas, Volga, Magnitogorsk, petletke, sedemindvajset milijonov ton jekla! To je vse! Ni se treba dati preobremenjevati z vprašanji in problematikami, ki v takih razmerah, kakršne so naše, pogosto uničujejo delujejo. Treba je iti prek zmede na dnevni red, enostavno, mirno, hladnokrvno, po dobro organiziranem redu, monolitno.« Ta pridevnik o monolitnosti je Tito, kolikor se spominjam, prav rad uporabljal že pred petnajstimi

leti. Prinesel ga je iz leninske dežele.) Tisto noč se skorajda ni dotaknil sebe, Lepoglave in zaporov. Omenil je le toliko, da bi jo lahko »pobrisal«, vendar ni hotel iz solidarnosti s tovariši in da je pripravil razstavo slik Moše Pijačeve v lepoglavski električni centrali, kjer je bil šef elektrarne in kjer mu je bilo »v glavnem dobro«. Veliko in dolgo sva se pogovarjala o književnosti, o ne-

V šoli z materinim imenom: Na stroju, ki ga je podaril učencem, kaže Tito otrokom, kako se obdeluje kovina, kako se je treba tudi pri igri učiti in ustvarjati

katerih ruskih operetah, ki se pojavljajo kot modni slagerji, o dialektičnem snobizmu pri nas in v tujini. Jaz sem se pravkar vrnil iz Italije, zato sem Titu pripovedoval o tem, kako na vsej poti od Lombardije do Neaplja nikjer nisem slišal niti ene pesmi na ulici. V Italiji je vse tiho... Pogovarjala sva se o Kutnjakovi krčmi na Ilici 46, o Hamletu v Meduličevi ulici (tu je Tito nekaj časa delal), kjer so strehe priličnih hiš tako nizke, da je iz žlebov mogoče jemati sneg za kepanje, o trešnjevskih sestankih, o partijskih ilegalnih plenitvah po krčmah na periferiji ob večni nevarnosti policijskega vdora itd.

Proti jutru se je Tito razgovoril o tajgah, o ruskih širjavah, o Sibiriji, o Kirgiziji, o mesečini, o sibirskih konjih, o nekem sibirskem mlinu, kjer je le za las manjkalo, da ga niso ubili Kirgizi zaradi Mohameda, o metalurgiji in o letalih. O težki industriji in kemijskih kombinatih in na koncu o tistem sladko grenkem občutku hrepenenja po rojstnem kraju, o tožbi po domačem kraju, o skeletnem sentimentalnem izgubljanju v spominih, ki nas vežejo z raznimi ljubimi in neznatnimi stvarmi: s staro metlo na kakšnem pozabljenem blatnem dvorišču, z rdečim cvetom pelargonije na oknu, z glasom cvrčka ali z davno, mrtvo mesečino. Hrepenenje po lirskih rekvizitih vsakdanjega življenja, ki mu Slovenci pravijo »domotožje«, mi pa za to razpoloženje nimamo svoje ljudske besede.

Z nekoliko ironičnim smehljajem je Tito pripovedoval, kako so ga zadnja leta v tujini, ko je potoval po raznih daljnih deželah, spremljale kumrovške sence spominov iz otroštva. Vonj po senožehtih, šum divjih kostanjev v nočnem vetru, žuborenje potoka, trakoščanski, klanjski, zagorski motivi. Lectariji točijo medvedo pred starimi plesnivimi cerkvami, klobase dišijo, mošt klokota, valovijo se mastne ornice, zemlja diha, domovina, mati, rodna gruda počiva. In tako je pred nekaj dnevi tvegál, da bi videl

Kumrovec. Da bi videl Kumrovec po toliko letih, da bi videl, kako diha, odkar ga ni bilo na domači brazdi.

To kajpak nikakor ni bilo pretirano pametno — tvegati zaradi take sentimentalne vrnitve ponovno robijo, morebiti celo smrt, prav glede na funkcije, ki jih opravlja, matematično zanesljivo smrt, in to le zato, da bi se ponoči, popolnoma sam sprehodil po

kumrovških stezah, o katerih poje pesem, da so polne rožmarina in mesečine. Ni bilo ne mesečine in tudi rožmarina ne, seveda, bila je le tema, prava kumrovška, provincialna tema z dolgočasnimi laježem vseh kumrovških psov, vznenirjenih od korakov neznanega tujca in popotnika, ki se je vrnil iz »fremda«. Tito se je ustavil pred svojim domom, pred svojo kumrovsko rojstno hišo, postal je in stoji. Tihó diha, bulji v temo, posluša pse, kako lajajo, nebo pa je oblačno, jugovina je, zvezde za nebesnimi tkaninami se naglo premikajo, zvezde potujejo, nad vsem pa je noč, nad Zadravo.

Stari del Kumrovca ob Sotli, ob potokih Škarniku in Kladniku

gorjem, nad Sotlo, nad Trakoščanom, mogočna, nema, nepredirna, čudna kumrovška noč. Spijo Novi Dvori, Lužnica, Cersargrad, Bizelsko, Kunšperk, Lohor spi ban Jelačić in stara Karilanka v Bistri in Čorberoni in Sermagi in in Kegleviči in Windischgraetzi in Bombelesi, psi lajajo in edino, kar bedi, to so

psi in Stojadinovičevi orožniki. Dobro mu je znan ta kumrovski lajež in po glasu in po daljavi laježa danes, po toliko letih, za celo življenje jih je, razpoznavna, s katerega hriba se oglašja kateri pes. Stoji in posluša sosednje pse, voha kumrovške kapove in kumene: iste vonjave, iste žive meje, isti plotovi, isto blato, isti psi... Tu reže nošnice kisline sosedove gnojnice, tam je nekdo odškrnil dvorišna vrata in gre v hlev napajat živino. Odsev svetilke se je razlil prek ledine in trava se je za trenutek zalesketala v svetlo zeleni barvi. Vrata zaškriplejo — kumrovski gospodarji tudi nocoj niso namazali vrat, kakor je treba, vrag naj jih vzame! Nimajo petroleja, nimajo olja, nimajo soli, nimajo kruha, ničesar nimajo. Kumrovski psi lajajo, ta nokturno pa diši po dežju. Smrad po crknjeni mački v potoku, topel vonj po gnojnici, vonj po jami in hlevu, prve deževne kaplje...

Stoji Tito pred domačo hišo, misli pa mu krožijo v velikanskih krogih okrog stare kumrovške strehe, obrasle z mahom. Razmišlja o sebi, o svojem žalostnem otroštvu, o svetovni vojni, o vojašnicah, o Karpatih, o taboriščih in bojiščih, o bitkah, skozi katere je šel, in o velikanskih sibirskih rekah, o ruskem jeziku, ki kot morje obliha kitajski zid ter daljne mongolske dežele in narode in se razliva vse tja čez Azijo do Tihega oceana. Razmišlja Tito o svojem življenju, o tovarnah, v katerih je delal, o sindikatih, o tovariših, o gibanju, ki mu je na čelu, o vsem človeškem življenju, ki se prek Lepoglave in Španije zapira danes v velikanski krog bitk in bojov od Madrida do Kumrovca, in ta nedogledni življenjski krog nekega potovanja okrog sveta traja, glejte, že celo življenje, tu v Kumrovcu pa lajajo psi, kakor so lajali pred tridesetimi in štiridesetimi leti. Se vrat niso namazali in crknjene mačke mečejo v potok in niti gnoje jame niso obzidali, kakor da se po svetu nič ne dogaja in kakor da se sploh ni nič zgodilo in kakor da Evropa ni pred novo svetovno vojno! Od Severnega Lednega morja do Uralskega Volge se kadi dim iz kemijskih kombinatov, od Vladivostoka do Magnitogorske hrumi industrija jekla, zemlja se stresa v svojih srednjeveških temeljih. Amerika in Evropa kuhata več kot sto mili-

čanska inteligenca smrči, Tito pa stoji sredi Kumrovca in čuti vakuum srednjeveške zakasnitve, prekletstvo kumrovške nokturne, ko lajajo psi in stoji vse zakleto na enem in istem mestu. Od Tihega oceana in od Španije sem ližejo plameni velike revolucije, v živo rdečem odsevu trepetu svet požara po nešteti talilnicah sveta, kombinati spuščajo dim, pulz sveta trka že danes z ritmom bodočih svetlih stoletij, pri nas pa sove obelstavajo marijaterzijanske zvonike; vse je dolgočasno staro pokopališče in trhlj most ter grozi, da se bo podrl pod malo glasnejšo stopinjo nočnega samotarja. V tistem zaključnem trenutku tega samogovora, v poslednjih tonih kantilene tega melanholičnega monologa je Titov glas spremenil sijaj in njegove svetlo plave golobje oči so se preile z jeklenim, temno modrim kovinskim prelivom in potemlele kot tinta. Dobrodušna, mehka igra ustnic je zatrepetala do kljubovalne, trde, kot iz kamna izklesane ostre črte in v tem pogledu, v tem glasu se je pojavil nekak nedoločen in sugestivni izraz, poln bolečine in nemira.

»Kumrovec smrči, bog ga blagoslovi, le doklej bo pri nas vse smrčalo,« se je vprašal Tito togotno, skoraj nervozno, s tistim violentnim poudarkom, s katerim se v našem jeziku mečejo z nebes vsa božanstva višje in nižje vrste.

— Pred novo svetovno vojno smo, in če nas ne bo rešila naša lastna pamet, nas ne bo nič rešilo. In to je tisto, kar bi bilo treba razložiti Kumrovcu, Kupincu in našim zabitim čaršijam od Ljubljane do Beograda! Pečeni golobje ne lete nobenemu sami v usta!

Titovo ime je danes postalo dramatski simbol pokolenj vseh naših narodov, odkar se piše zgodovina s krvjo in mesom naših narodov. V brodolomu, ki je bil od vseh naših brodolomov najbolj brezupen, se je pojavil on v temi z leninsko baklo, in njegova pot od Kumrovca in Jajca do Beograda in Zagreba je pot našega ljudstva, da bi iz srednjeveškega, zaostalega človeka postal državljani bodočih srečnejših stoletij: to je gibanje za našo lastno civilizacijo za vsako ceno. To je naša zgodovinska volja, ki se je napovedovala v številnih naporih skozi stoletja, in če lahko tako rečemo, to je volja po preobrazbi in osvoboditvi v višjih družbenih oblikah. Tito, to je pokončna in smela postava pred velikimi, tujimi silami vsega sveta, na podlagi izkušenj iz prve in druge svetovne vojne in težkega političnega podtalnega boja, ki je trajal desetletje in je veljal nešteto žrtv. Tito, to je slavalok med mrkami in krvavimi zidovi naše srednjeveške preteklosti in pot do civilizacije, ki ne bo več suženje tujim bankam, tujim neresnicam in predsodkom. To je karteča, ki se je skozi dim in meglo naše zaostalosti prebila kot razbeljeno znamenje nad zvezdnatimi zastavami naše sodobne politične zavesti.

Ko so se v tej vojni, v dolgih nočeh bedenja v letih 1943—1944 od časa do časa slišali Titovi topovi, kako brundajo cele noči okoli Zagreba, sem pogosto prisluškoval tej nočni grmljavi. Zmeraj sem imel pred očmi eno in isto podobo iz sedemtridesetega: Tito sedi pred pergamentom florentinske svetilke, v rumenkastem soju razsvetljenega gregorijanskega korala s starinskimi, štirioglatimi notami quadraquartami, v krvavi, transparentni barvi karminastih črk, in pripoveduje o kumrovškem Nokturnu. Grmijo njegovi topovi, vleče se usodno vojno bedenje, jaz pa v svoji samotni premišljajem: glej, Tito budi Kumrovec iz tisočletnega spanja! Tito se je uprl srednjemu veku, našel je izhod, z razpetimi jadrji plove in njegove galeje potujejo v Zanesljivo prišanišče zmage.

kultura

SODOBNA LIKOVNA VZGOJA

Vsi za isto kulturo

Pogovor s pedagoško svetovalko za likovno vzgojo Heleno Berce Golob

Otroška ustvarjalnost na filmskem traku

Srečanje v Švici in Celju

Sredi oktobra je potekal v švicarskem mestu Nyon 10. festival otroške filmske ustvarjalnosti. Na njem je sodelovala tudi Jugoslavija.

Primerjava otroških in mladinskih filmov dveh tako različnih držav je bila zelo zanimiva.

Otroci v Švici imajo izredne tehnične možnosti za filmsko delo, saj so njihove šole opremljene z najmodernejšimi napravami. Veliko jih ima tudi doma kamere, projektorje in magnetoskope. Zato so njihovi filmi tehnično brezhibni. Vendar je v njih čuti močan vpliv mentorja in profesionalnega filma.

Jugoslovanski filmi pa so vsebinsko bolj domiselni, bolj otroški in bolj senzibilni.

Prav o teh različnostih in vzrokih zanj smo se tudi pogovarjali s slovenski in švicarski mentorji.

V Jugoslaviji, zlasti pa v Sloveniji, ni glavni cilj otroške filmske ustvarjalnosti narediti film, ki bo lep, zanimiv, humorističen, poučen. Na prvem mestu je otrokova pravica, da se s filmom izraža, vzpostavlja živ odnos do okolja, opazuje, sprošča domisljijo, senzibilnost, ustvarjalnost, radost. Snemanje je otroku igra, ob kateri ne misli na prihodnjega gledalca in na sporočilo svojega filma. Res pa je, da si ob strokovno in pedagoško usposobljenem mentorju pridobiva tehnične spretnosti in spozna filmski jezik.

Vendar je takih mentorjev pri nas zelo malo, vsako leto manj. In to je prvi vzrok, da otroška filmska ustvarjalnost na Slovenskem usiha.

V Švici so prav zaradi tega ustanovili posebno središče, ki se ukvarja s filmskim izobraževanjem učiteljev in učencev. Opremlili so ga z najmodernejšimi videoaparaturami. Tu lahko šole s popustom kupijo ali pa si izposodijo potreben material za filmsko in televizijsko vzgojo, kamere, projektorje, fotoaparate, video kasete, filme, knjige, stripe...

V središču imajo tudi televizijski studio, kjer lahko otroci sami posnamejo televizijsko oddajo. V posebnih laboratorijih s pomočjo strokovnjakov filme sami razvijajo, montirajo, ozvočijo in tudi predvajajo v projekcijski dvorani.

Učitelj ali mentor filmskega krožka lahko pripelje v središče celoten razred ali skupino, ki tu ustvari zamišljeno oddajo ali film.

V središču za filmsko izobraževanje posnamejo na videokasete iz televizijskega programa vse oddaje, ki so primerne za šolo. Učitelji si jih lahko tu ogledajo in jih kasneje predvajajo v šoli po interni televiziji. Prav tako imajo na kasetah vse radij-

ske šolske ure in bogato knjižnico z vsemi strokovnimi knjigami in revijami o filmu, televiziji, radiu, fotografiji, likovnem oblikovanju in stripu. Za vse filme, ki so predvajani v kinematografski dvorani ali na televiziji, imajo zbrane kritike in metodna navodila, vsak režiser ima svoj katalog. Filmski pedagog lahko po pošti ali telefonu naroči potrebno strokovno literaturo.

Za najmlajše pripravljajo posebne programe, njim so namenjene ne samo televizijske oddaje in filmi, ampak tudi didaktične igrače, slikanice in druge publikacije.

V središču je zaposlenih štiri- najst ljudi — to so filmski delavci, pedagogi in tehniki.

Takih središč je v Švici več, vendar se ukvarjajo bolj s šolskim video programom. Filmsko središče v Lausannu pa skrbi predvsem za izobraževanje učiteljev in učencev in to v različnih »video« smereh: fotografiji, stripu, radiu, filmu in televiziji.

Vsako leto organizirajo v Nyonu festival otroških filmov. Mladi filmarji in njihovi mentorji preživijo v tem kraju pet dni, gledajo filme, si izmenjavajo izkušnje in dobijo veliko pobud za delo v naslednjem šolskem letu. Vsako leto povabijo na ta festival tudi eno od evropskih držav. Letos so izbrali Jugoslavijo.

Ze prvi večer so ob 10. jubilejnem srečanju predvajali tri jugoslovanske filme, na celovečerni predstavitvi predzadnji dan festivala pa 11.

To so bili filmi iz Solkana, Izole, Osnovne šole Bičevje iz Ljubljane in filmi iz Srbije.

Sedem filmov so odbrali za predvajanje po šolah in bodo naredili kopije.

Pogovor, ki je trajal tri ure, je pokazal izredno zanimanje švicarskih filmskih delavcev in mentorjev za naš film. Zanimalo jih je, kakšno mesto ima film v našem rednem izobraževalnem programu, kje se šolajo naši mentorji, kolikšen je njihov vpliv na filmsko ustvarjalnost otrok, kakšne so naše možnosti za delo, ali imamo strogo cenzuro, kakšen je odnos šolskega vodstva do filmskega krožka, kolikšno teoretično znanje dobi otrok, preden posname film.

Švicarski filmski pedagogi bodo letos prve dni novembra kot gostje ZKOS prišli na festival slovenskega filma v Celje. Tu bodo predstavili filme švicarskih otrok, si ogledali našo enoletno filmsko bero in se prepričali o vsem, kar jih zanima.

Izmenjava izkušenj bo prav gotovo bogata spodbuda tudi za naše maloštevilne, a zavzete in požrtvovalne filmske mentorje.

MARICA NAKRST

Nedavna razstava Od risanja do likovne vzgoje v Cankarjevem domu in posvet na temo Vloga likovne vzgoje v reformirani osnovni šoli sta nas spodbudila k pogovoru s pedagoško svetovalko Heleno Berce Golob. Na posvetu, ki se ga je udeležilo okrog 100 likovnih pedagogov iz vse Slovenije, je bil predstavljen obnovljen učni načrt za likovno vzgojo v osnovni šoli, ob tem je bilo veliko povedanega o sodobni likovni vzgoji.

Likovna vzgoja v sodobni šoli pomeni na kratko: odkrivanje in razvijanje otrokove ustvarjalnosti.

Področje likovne umetnosti naj bi bilo enakovredno zastopano v vseh obdobjih otrokovega razvoja, saj veliko pomaga pri oblikovanju otrokove ose-

nosti. Ali namenimo temu vzgojnemu področju pri nas ustrežno pozornost?

Likovna vzgoja dobiva pri nas čedalje ustrežnejše mesto v vzgojno-izobraževalnem sistemu vse od predšolske vzgoje pa do srednjega usmerjenega izobraževanja. Izhodišča za novo likovno vzgojo, temeljijo na najpomembnejšem načelu: Likovna vzgoja naj bo povezana z okoljem, z vsemi zunanjimi sodelavci na področju kulture.

Likovnemu področju namenimo pri nas v zadnjem času ustrežno pozornost. Če primerjamo čas, ki je namenjen likovni vzgoji v slovenskih šolah, s časom, ki ga namenjajo tej vzgoji v drugih republikah, ugotovimo, da imamo v Sloveniji največ likovne vzgoje. To pa prav gotovo

zagotavlja dobre možnosti za razvoj likovnega področja. Res je tudi, da je od likovnih pedagogov odvisno, če bomo tak položaj ohranili.

Kakšne novosti prinaša obnovljeni učni načrt za likovno vzgojo v osnovni šoli in kakšne so možnosti za povezovanje likovne vzgoje z drugimi umetnostnimi področji in s širšim okoljem?

Med novosti lahko štejemo povezovanje likovnega področja z okoljem pa vse do medsebojnega povezovanja umetnostnih področij. Na primer: scenograf mora povezati likovno in gledališko vzgojo pri oblikovanju scene. Povezovanje med umetnostmi je prav gotovo ena izmed novosti, ki jo uvajajo učni načrti. In ne nazadnje: učenec postaja vse bolj sooblikovalec vzgojno-izobraževalnega procesa; čeprav ne smemo pozabiti, da je pri tem že doslej precej sodeloval. K novostim lahko prištejemo tudi to, da se v šolstvu nasploh uvaja več kulture: v pouk, v fakultativne predmete. Razumljivo pa je, da je v vsaki šoli drugače. Iz svojih opazovanj v dvajseti letih lahko sklepam, da se odnos do kulture in hkrati do likovne vzgoje počasi izboljšuje. In zakaj se likovna vzgoja tako različno izvaja v praksi? Vzrokov je več: finančni, prostorski, velikokrat je krivo nerazumevanje v kolektivih in vodstvih šol ali okolja. Likovnik je marsikdaj zelo osamljen v svojih prizadevanjih, da bi posodobil vzgojno-izobraževalni proces. Menim, da reforme v šoli ne bomo izpeljali, če ne bomo delali vsi za »isto kulturo«; če kultura ne bo našla ustreznega mesta v miselnosti šole in okolja.

Povezovanje in celotnost vzgoje, ki bi jo lahko poimenovali umetnostna, še ni bila v sedanjih reformi upoštevana zaradi dozdajšnje »opredmetenosti« osnovne šole. Celotnost umetnostne vzgoje se nam je posrečilo doseči v srednjem usmerjenem izobraževanju, kjer se obravnava pet umetnostnih področij: glasbeno, likovno, plesno, gledališko in filmsko.

Koliko lahko dosežemo pri učencih v osnovni šoli, da se nauče z likovno-teoretičnim znanjem vrednotiti umetnine, razvijati kritičnost in razlikovati kakovostno od kiča?

Likovna vzgoja obsega štiri pomembna področja: oblikovanje v ploskvi (risanje, slikanje, grafika), plastično oblikovanje (kiparstvo), oblikovanje prostora (arhitektura) in likovno vrednotenje (okolja, umetniških del — svojih in svojih sošolcev, in estetskega okolja, v katerem živimo). Težnja področja pa se kaže v širšem povezovanju z drugimi umetnostnimi področji. Poglobljeno vrednotenje v osnovni šoli ni smotno. Gre le za uvajanje v vrednotenje likovnih del otrok in odraslih, okolja. Na vsaki razvojni stopnji lahko učenci vrednotijo svoja in druga likovna dela, saj je vrednotenje pri likovni vzgoji — metoda dela. Vsako praktično likovno delovanje je hkrati vrednotenje; slikanje, opazovanje, likovno izražanje. Gre za to, da otrok vrednoti in razlikuje največji kič od likovne kakovosti po znanih merilih.

Kaj primanjkuje naši likovni vzgoji v osnovni šoli, da bi dosegla željeno raven?

Primanjkuje ustrezno usposobljenih likovnih pedagogov. V osnovni šoli je 60% likovne vzgoje ustrezno strokovno vodeno od likovnikov s pedagoško akademijo in profesorjev likovne vzgoje — akademskih slikarjev in kiparjev, 40% drugih ur pa je strokovno neustrezno

vodenih iz različnih vzrokov. Največkrat je ta težava na odložitveni in majhnih osnovnih šolah po Sloveniji.

Kljub temu pa lahko ugotovimo iz razpisov razstav in dolgoročne spremljanja republiških razstav v Soštanju, raven likovne vzgoje nenehno raste. To izpričuje tudi nedavna razstava v Cankarjevem domu. Od risanja do likovne vzgoje

In vaši predlogi za boljše delo v prihodnje?

Prav bi bilo, da bi v delo likovnika vključili kot prostovoljno dejavnost njegovo delovanje v kulturnem društvu, naj bi se mu štel v obveznost, da bi ga obremenjevali z dodatnimi dejavnostmi, ki niso najmanj sorodne njegovemu poklicu. Z razumevanjem vodstva šole in celotnega učiteljskega kolektiva naj bi omogočili likovniku, da bi deloval kot mentor v kulturnem društvu kraja. Veliko bolj bi koristilo, kot če bi se ukvarjal s problemi finančne komisije na šoli, za kar nima ne veselja niti smisla!

Od nekaterih mentorjev likovne vzgoje bi pričakovala več zavzetosti pri materialni pripravi na pouk, pri izvajanju prostovoljnih dejavnosti in do vzgojno-izobraževalnega področja nasploh. Nekateri likovniki namreč vodijo likovno vzgojo le v svojo socialno varnost, delo mladimi pa jim je kaj malo mar.

Na pedagoških akademijah morali uvesti ustrezno šolanje učiteljev za to vzgojno področje. Oblikovali naj bi predmetno skupino, kjer bi bilo več časa namenjenega likovno-teoretičnim vprašanjem in likovnemu delu za učitelje razrednega pouka. Naj povem, da je bilo prav na tej stopnji likovna vzgoja neustrezno vodena.

Kaj bi želeli sporočiti likovnim pedagogom?

Likovni pedagogi naj se ne zapirajo v svoj krog, temveč naj se vključujejo in sodelujejo tudi širše — na slovenskih in jugoslovanskih prireditvah: pri ex tempore, v likovnih kolonijah, bienalnih itn. Prav bi bilo tudi, če bi več sodelovali v razpravah pri reševanju problemov na področju likovne vzgoje. Tako bodo pridobili še več izkušenj in spoznanj ter jih uporabili pri svojem šolskem delu.

Dobro bi bilo, da bi likovniki enakovredno upoštevali vsa področja pri svojem delu, tudi kiparstvo in oblikovanje prostora in ne bi namenjali pozornosti le risanju in slikanju.

Kritično razmišljanje pa naj bi namenjeno vsem likovnikom. Imamo tudi veliko zavzetih ljudi, ki žrtvujejo ogromno prostega časa za to dejavnost. Ni jim žal sobot in nedelj, saj prav tedaj največkrat odpirajo razstave in likovne kolonije. Veliko likovnih pedagogov žrtvuje svoj čas tudi na račun osebnega finančnega dela...

Razveseljivo je, da je na področju likovne ustvarjalnosti dokaj dobro urejeno sodelovanje z galerijami in muzeji, saj so učencem na široko odprli svoje vrata. Skoraj v vsakem kraju je kak razstaveni prostor in otroške likovne razstave gostujejo v številnih galerijah. Naj povem, da tudi mnoge šole postajajo galerije: Osnovna šola v Solkanu pri Novi Gorici; Osnovna šola Karel Destovnik - Kajuh v Soštanju; Osnovna šola Kostanjevica; Osnovna šola Komenda-Moste v Ljubljani...

Menim pa, da je vse odvisno od človeka, ki vodi področje likovne vzgoje. In takih, zavzetih likovnih pedagogov imamo veliko, zato smo lahko optimisti.

Pogovarjala se je: TEA DOMINKO

Grafika, linorez (Iz arhiva Zavoda SRS za šolstvo)

Mala slikarska kolonija »Bohor žari« se je uveljavila

Začetek te kolonije sega v leto 1975. Tedaj je slikar in likovni pedagog Goce Kalajdziski iz Sentjurja pri Celju z udeleženci iz dvanajstih osnovnih šol Slovenije začel pionirsko delo.

Posebnost kolonije Bohor žari je v tematiki, ki je vzeta samo iz časov NOB in pomeni ohranjanje spominov iz časov našega težkega junaškega boja. Doslej so mladi slikarji slikali na temo: Pionir kurir, Ranjenci, Ukradeni otroci, Osvoboditev, Interniranci, Tanci in Izseljenci. Vsa dela so nastajala po pripovedovanju preživelih borcev, internirancev, izseljencev, ukradenih otrok in drugih. Njihova pripovedovanja so bila tako živa in plastična, da so si poslušalci slikarji ustvarili zasnovo za slike, ki so jih nato po svoji domisljiji prenesli na papir. Mladi risarji iz različnih slovenskih, hrvaških, bosanskih in srbskih osnovnih šol so v sedmih letih ustvarili več zanimivih slik, ki so shranjene v prostorih šentjurske osnovne šole.

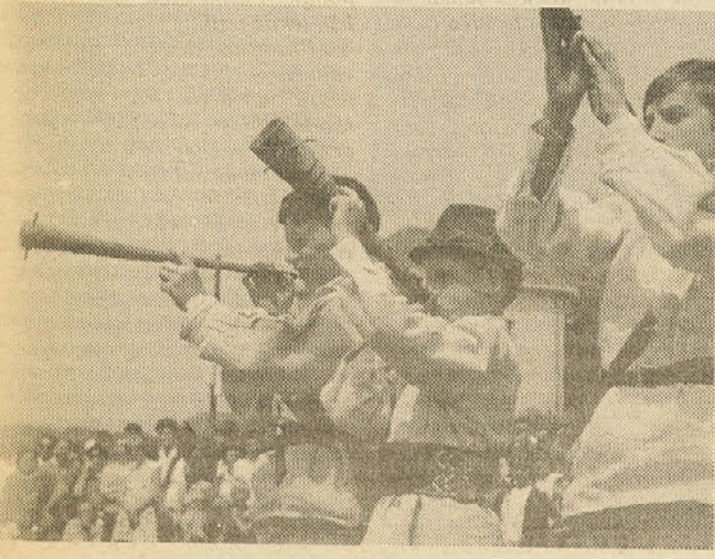
Dober glas in posebnost te kolonije je presegel meje šentjurske občine, kjer so bila dela razstavljena v delovnih organizacijah. Doslej so bile slike razstavljene že v Mariboru, Radovljici,

Kraljevu, Kragujevcu, Užički Požegi in drugod. Enajst slik je bilo objavljenih v Naših razgledih. Uredništvo izobraževalnih oddaj ljubljanske televizije je posvetilo posebno oddajo koloniji, katere tema je bila Ukradeni otroci.

Letošnje kolonije se je udeležilo 46 skupin iz raznih osnovnih šol naše republike; bilo bi jih še precej več tudi iz drugih republik, če ne bi bilo stabilizacijskih ukrepov. Tedaj, ko mladi slikarji slikajo, so tudi strokovni posveti likovnih pedagogov mentorjev, pri katerih sodelujejo pedagoška svetovalka za likovno vzgojo z Zavoda SRS za šolstvo in zastopniki republiške zveze kulturnih organizacij.

Strokovno in organizacijsko delo kolonije je v izkušenih rokav likovnih pedagogov Goca Kalajdziskega in Ivana Brodeja. Občinska organizacija Zveze borcev poskrbi za borce, internirance, izseljence in druge, ki pripovedujejo svoja doživljanja, veliko pa pomagajo tudi zveze kulturnih organizacij, občinska skupščina, osnovne šole in kmetijska šola Sentjur.

ERNEST REČNIK

Enciklopedija druge svetovne vojne 1939—1945

O drugi svetovni vojni imamo napisanih precej knjig, ki v obliki spominov ali pa na temelju znanstvenoraziskovalnih prijemov osvetlujejo to pomembno zgodovinsko obdobje. Zapisov o drugi svetovni vojni v obliki enciklopedij imamo bolj malo, saj zahtevajo taka dela veliko truda, predvsem pa zbiranja, usklajevanja in urejanja zgodovinskih podatkov.

Da bi tudi pri nas dobili enciklopedičen prikaz druge svetovne vojne, so se pri založbi Borec odločili, da prevedejo Enciklopedijo druge svetovne vojne 1939—1945, ki je izšla v Belgiji leta 1977. Za prevod te enciklopedije se je založba odločila zato, ker je ta publikacija najbližja našim razmeram, čeprav so zanjo morali dopolniti in spremeniti nekatera gesla. To delo, ki ni bilo lahko, je založba zaupala uredniškemu odboru, v katerem sta bila naša priznana strokovnjaka za novejšo zgodovino dr. Tone Ferenc in dr. Milan Ževart. Enciklopedijo sta morala temeljito proučiti in ponekod vstaviti nova gesla, predvsem tista najpomembnejša, ki bi jih taka enciklopedija že morala vsebovati, še posebno s področja narodnoosvobodilne vojne na naših tleh.

Enciklopedijo so pisali zahodni zgodovinarji, sodeloval pa je tudi naš priznani zgodovinar prof. dr. Jovo Marković iz Beograda; kljub temu sta imela slovenska avtorja pri dopolnitvah odgovorno in težko delo, da sta vključila v enciklopedijo tiste pomembne dogodke iz NOB, ki so potekali na jugoslovanskih tleh med NOB in bi jih izvirnik te enciklopedije že moral vsebovati. Slovenska avtorja sta tako nekatera gesla povsem na novo napisala, druga dopolnila, nekatere dogodke pa sta celo črtala, ker niso bili tako pomembni. Svoje delo sta dobro opravila. V prevod izdane enciklopedije sta tako vključila 40 novih prispevkov, dodala 90 ošeb, za katere sta menila, da jih taka enciklopedija ne bi smela prezreti, nekatere osebe pa sta črtala, ker so bile premalo pomembne za slo-

vensko izdajo. Prevedena in tako dopolnjena Enciklopedija ustreza našim razmeram, saj se v njej zrcalijo dogodki, ki so potekali na jugoslovanskih tleh med ljudsko revolucijo in so dali svoj pečat v drugi svetovni vojni. Brez teh dopolnitev bi bila prevedena Enciklopedija preveč osiromašena, saj ne bi vsebovala vseh tistih pomembnejših dogodkov, ki so jih izbojevali jugoslovanski narodi in narodnosti v času največje svetovne katastrofe.

Enciklopedija druge svetovne vojne obsega 521 strani. Dogodki v njej niso razporejeni sistematično in kronološko, temveč v obliki gesel. Gesla so pisana zelo zgoščeno, morda so ponekod še zmeraj preobsežna, drugod pa spet premalo utemeljena. V publikaciji se ne zvrstijo samo opisani politični dogodki, temveč vsebuje knjiga tudi druge elemente, ki se vključujejo v zgodovino druge svetovne vojne.

Kronologija dogodkov je prikazana v uvodnem delu vse od leta 1931 do 1946. Drugi del zajema širši kronološki prikaz dogodkov od konca prve svetovne vojne pa vse do poraza fašizma leta 1945. Opisani dogodki so tukaj vzročno povezani, tako da dajejo bralcu celoten prikaz poteka druge svetovne vojne, kar je seveda zelo koristno za poznejše lažje razumevanje napisanih gesel.

Jedro knjige so gesla, ki si sledijo po abecednem redu, kar omogoča bralcu, da hitreje najde podatke.

Tretji del knjige vsebuje sklepno poročilo, v katerem so opisane posledice druge svetovne vojne.

Knjiga vsebuje tudi 70 zemljevidov, pregled stvarnih gesel in kazalo osebnih imen. Priporočamo jo pedagoškim delavcem, saj bodo v njej našli veliko podatkov, ki jih bodo lahko koristno uporabili za delo v razredu.

DRAGO NOVAK

spretno vpletena »taborniška detektivka« in končno je v veliko pomoč vsemu tudi nenavadno lep, tekoč jezik.

»Bosopeto družčino« preve-
vajo humor, vedrina in razposa-
jenost, včasih se je polotijo tudi
škodoželjnost, bojevitost in pre-
drznost, vendar njene člane
vedno vežejo dobra čustva, naj-
trdnješe od njih pa je gotovo pri-
jateljstvo. Knjigo sestavljajo ak-
cijsko razgibane zgodbe, ki jih
poživljajo še fantovske potegavš-
čine in norosti. Bepredilo je zabav-
no, ima pa tudi sporedno vred-
nost; zaradi akcijske razgibanosti
bo knjiga prav gotovo pritegnila
osnovnošolce.

Vsem trem knjigam je morda skupno to, da bodo verjetno bolj ustrezale deškemu domišljjskemu in pustolovskemu svetu.

VLASTA KUNEJ

Dobili smo izjemno študijo in vrsto antologijo z naslovom Marx in Engels o vzgoji. Napisal je dr. Nikola Potkonjak, izdala pa ga je Zvezba za učenje i ustavna sredstva v Beogradu in knjižniško-založniška delovna organizacija Misao iz Novoga Sada. Knjigo smo dobili v pravnem času, saj vemo, da je čedalje več zanimanja za vzgojo mladega človeka, pa tudi to, da v vzgojno-obraževalni proces čedalje bolj vstopa teorija Marxova in Engelsova o vzgoji, ki jo povsod vselej proučujejo in uveljavljajo. Dr. Nikola Potkonjak, naš znani strokovnjak in pedagog, se je zato odločil, kako zelo aktualna in potrebna je knjiga s tako vsebino. V njej je tudi napisal študijo, ki je v prvem delu nekaj podnaslovov: Pojmovanje človeka — temeljna zasnova vzgoje, Vseobseg vzgoje kot človekova temeljna značilnost in kot vzgojni cilj, Poznavanje dela in vzgoje — temeljna značilnost vzgoje, Marksistične zasnovanosti vzgoje, Vzajemni razred si prizadeva organizirati vzgojo tako, kot je v njegovem interesu, Družbeno odgovornost vzgoje, Brezplačna vzgoja za vse, Stališča Marxa in Engelsa do nekaterih pedagoških vprašanj in Izvirnost pedagoških zamisli Marxa in Engelsa. Vsak apostrofirani naslov vsebuje posebnost, hkrati pa tudi univerzalnost, torej tisto stran vzgoje, ki je namenjena delavcem in novemu razredu, novi družbi in je ne glede na kakršnokoli neprizanesljiva kritika brezčasne vzgoje in izobraževanja. Vše to je dr. Potkonjak povezano vključil, da bi poudaril glavne probleme in točke v razmišljanju o pojavi (Lenin) in da je vzeto na splošno, razvil misel na celoto, posebno ali posamično. Vsebine so porazdeljene enakomerno, prelivajo se in prepletajo, saj brez tega ne bi odsele »resničnega življenja« (Lenin).

Pri obdelavi družbeno vrednotnih vprašanj in problemov je avtor uporabil dialektično-matematično metodo, posebej pa je razčlenil vzgojo v konkretno zgodovinskih razmerah in okoliščinah, ji dal ustrezno mesto in oblikoval svoje ugotovitve. Pri tem ni je prizadeval, da bi preprosto, ob upoštevanju strogo znanstvenih meril predložil vse posameznosti, na katere so tako zavzeto in z razredno vidika opozarjali utemeljitelji znanstvenega socializma.

Posebno pomembno je po besedilu, ki opozarja na izvirnost pedagoških zamisli Marxa in Engelsa. Dozdajšnja tovrstna dela, ki so izšla v ruščini, nemščini in drugih tujih jeziki, te zamisli niso upoštevala, ampak so ponavljala samo radodarno stran klasičnih marksističnih, torej brez raziskovanja in neodvisne obdelave. Dr. Nikola Potkonjak pa je napravil korak naprej ne samo pri razlagi Marxi in Engelsovih idej, temveč tudi v subtilni analizi (in sintezi)

pa tudi pri asertoričnih ocenah. Pri tem se posebej sklicuje na izvirna dela — na prave vire, genezo in bistvene poglede na vzgojo pri Marxu in Engelsu. Na koncu študije navaja avtor strokovno literaturo v srbskem in tujem jeziku.

Drugi del knjige Marx in Engels o vzgoji vsebuje besedila, vzeta iz izvirnih del. Ta so ponatistnjena iz dveh skupnih del Marxa in Engelsa (Nemška ideologija in Manifest komunistične partije), iz osmih del Karl Marxa (Ekonomsko filozofski rokopisi iz leta 1844, Teze o Feuerbachu, Kritika politične ekonomije, Prispevek h kritiki politične ekonomije, Napotki za delegate začasnega centralnega sveta o posameznih vprašanjih, Kapital I, Kapital II, Kritika Gothskega programa) in sedmih del Friedricha Engelsa (Položaj delavskega razreda v Angliji, Načela komunizma, Anti-Dühring, Dialektika narave, Vloga dela pri preobrazbi opice v človeka, Izvor družine, privatne lastnine in države, Ludwig Feuerbach in iztek klasične nemške filozofije). Pisec je povsem zanesljivo odbral tisto, kar je v delih Marxa in Engelsa relevantno za vzgojo in izobraževanje. Pripravil je tak izbor, da bralec z lahkoto prepozna besedilo, ki se nanaša na vzgojo in izobraževanje, hkrati pa kaže, kolikšno pozornost sta posvečala Marx in Engels med drugim tudi vzgoji mladega rodu, vzgoji delavskega razreda in pripravam za revolucijo in preobrazbo družbenih odnosov, spreminjanje proizvodnih sil in proizvodnih odnosov.

Izvečki iz glavnih del Marxa in Engelsa so predstavljeni sistematično, zgodovinsko opredeljeno, povezano in usmerjeno, skratka, celostno. Delujejo kot celota, pa tudi samostojno kot posamična dela. Nastali so iz resničnosti, podani so operativizirano, usmerjeni so k izboljšanju zdajšnjih razmer itn. Zato so ne samo odsev in izraz časa in prostora, v katerem so nastali, temveč so primerni za današnjo rabo: misli Marxa in Engelsa so hkrati vizija prihodnosti.

V dodatku je objavljenih nekaj fotografij in faksimil. Knjiga Marx in Engels o vzgoji je izreden priročnik, antologija misli o vzgoji, študija, katere vsebina bo koristila tudi pri reševanju nekaterih vprašanj o vzgoji in izobraževanju, verodostojen dokument o tem, kako so obravnavali klasiki marksizma vzgojo in to kategorijo povezovali s svetom svojega časa, z namenom, da bi se ta svet spremenil, da bi postal lepši in humanejši. Prav zato zasluži knjiga pozornost strokovnjakov pa tudi vse družbe. Namenjena je vsem, ki se ukvarjajo z vzgojo in izobraževanjem, saj izvira iz človekovih potreb, njegovega bivanja in želje po napredku.

RODOLJUB A. MILIĆ

Mladinska knjiga, Ljubljana 1982

Pred nami je delo, ki nas je v času napornih in pogosto neuspешnih prizadevanj za strokovno kakovostno, didaktično ustrezno in estetsko privlačno učbeniško literaturo prijetno presenetilo. Knjiga Cirila Ribičiča Samoupravljanje — naša moč dokazuje, da je mogoče tudi o zelo zapletenih in za otroke abstraktnih pojavi pisati preprosto in razumljivo, pa tudi spodbudno in motivirano. Tudi pri nas imamo torej avtorje, ki združujejo visoko strokovnost in izjemno intuitivnost za vstop v miselní svet naših osnovnošolcev. Knjiga zavrača tudi trdovratne predsodke, ki so se pri nas na podlagi izkušenj v zadnjih letih zakoreninili pri oblikovanju tovrstne učbeniške literature, predvsem tistega, da je ustroj naše socialistične samoupravne družbe tako zapleten, da učenec ni mogoče na kratko in jasno predstaviti bistvenih značilnosti sistema.

Avtor podaja snov tako, da opisuje srečanje dveh bratrancev Lukca, ki živi v Sloveniji, in Johnnyja, ki prihaja iz Združenih držav Amerike na obisk v dedovo domovino. Na različnih »stopnjah« obiska (npr. iz Lukečevega dnevnika, V dedovem rojstnem kraju, Obisk v zdravstvenem domu itd.) spoznava mladi gost bistvene sestavine našega samoupravnega sistema (kaj je TOZD, kako deluje krajevna skupnost, kakšen je pomen

Slobodan Micevski (12 let): Sovražnik je premagan, osnovna šola Kiril i Metod, Bitola

samoupravnih interesnih skupnosti, vloga družbenopolitičnih organizacij, delovanje delegacij in delegatov, na kaj smo lahko v Jugoslaviji ponosni). Tako spoznava Johnny sistem socialističnega samoupravljanja ob tehle zgledih: TOŽD ob zgledu SOŽD Iskra, krajevno skupnost ob obisku dedovega rojstnega kraja Kresnice pri Litiji, samoupravno interesno skupnost v zdravstvenem domu v Ljubljani, kjer je zaposlena Lukčeva mama. Ob tem pa avtor vse čas primerja se-

stavine našega socialističnega samoupravnega sistema z rešitvami drugačnih družbenih sistemov (vzhodnih in zahodnih), kar vsekakor širi družbeno-politično obzorje mladega bralca, bogati vsebino in prispeva k vzgojnim kakovostim besedila. Na koncu vsakega poglavja so kratki povzetki, ki preprosto in jedrnatno povzemajo značilnosti nekaterih kategorij našega družbenega sistema (TOZD, oblike osebne izjavljanja, svobodno menjava dela, socialistično zvezo delovnega ljudstva, delegatski skupščinski sistem in Socialistično federativno republiko Jugoslavijo).

Osldična likovna oprema ponazarja Johnnyjevo potovanje in spoznavanje dedove domovine, olajšuje pa tudi dojemanje ustavnih kategorij. Ilustracije Matjaža Schmidta in fotografije Toneta Stojka domiselno sledijo v vseh bistvenih segmentih avtorjevi razlagi in izvrstno dopolnjujejo razgibanost sporočila in analitični del besedila.

Knjiga je večstransko uporabna, primerna je za samostojno branje in študij, pa tudi kot podlaga za organiziranje pogovorov in razpravljanj. Utemeljeno je upanje, da bodo učenci prihajali odlej s pomočjo tega odličnega dela v srednje šole bolj pripravljeni, z jasnejšimi pojmi o najpomembnejših sestavinah našega sistema socialističnega sistema samoupravljanja. Razu-

mevanje bistva sistema in trdno obvladanje temeljnih pojmov ustroja naše družbe pa pomeni tudi močno motivacijo za sodelovanje v procesu samoupravljanja na šoli in v poznejšem življenju. Zaradi svoje nazornosti in razumljivosti pa je knjiga še posebno uporabna za otroke naših delavcev na začasnem delu v tujini, saj bistveno prispeva k domoljubni, idejnopolitični in estetski vzgoji mladih.

JOŽE CIPERLE

Slikanice so izšle v 25.000 izvodih, saj so med otroki zelo priljubljene, stanejo pa 150 dinarjev.

Program KURIRČKOVE
KNJIŽNICE je usmerjen predvsem v izdajanje del domačih mladinskih pisateljev. Nekateri knjige iz te knjižnice so bile večkrat ponatisnjene in so postale mladinska uspešnice. Letos so knjige izšle v nakladi 18.000 izvodov. Novosti iz te zbirke so: knjiga Mileta Pavlina *Iz šolske klopi k partizanom*, Zormanov *Obveščevalec Lesnika* in besedilo Miha Mateta *Bosopeta družina*. Vse tri izdaje je oblikovala Irena Majcen, Zormanovo knjigo je tudi ilustrirala, k *Bosopeti družini* je prispevala slike Marjanca Jemec Božič, Pavlinovi knjigi pa Aco Mavec.

Pavlinova knjiga posega v tra-

dicionalno tematiko NOB: to je pripoved o letih pisateljevega življenja, o času, ko je v fantalinu zrasel odpor do sovražnika in se je oblikovalo trdno prepričanje; potrdilo so ga prvi raztreseni listki, ki so vodili do prave partizansčine. Knjiga je prepričljiva, zato bodo tisti šolarji, ki jim ta tematika ugaja, radi segli po njej in se živeli v te tesnobne čase.

Obe drugi mladinski povesti sta postavljeni v počitniški čas: ena je prestavljena iz mestnega okolja v naravo, druga pa se dogaja na vasi.

Tematika, ki se je je lotil pisatelj Ivo Zorman, je precej tvegana: gre namreč za precejkrat uporabljeno snov, ki bi res skoraj pristala na robu povprečnega, če je ne bi rešile nekatere posebnosti. Tak je razvoj glavnega junaka v samostojno osebnost, taka je tudi

Leposlovje za mlade in najmlajše

Pri založbi Borec so sestavili, zapisali, poslikali, natisnili in na knjižni trg poslali spet nekaj lepotojlov za mlade in najmlajše. Naštale so štiri slikanice v Kurirčkovih torbici in tri knjige iz zbirke Kurirčkova knjižnica. Prav pomnost pa so lahko v uredništvu na REVILJO KURIRČEK, saj izhaja že trindvajseto leto in se je v tem svojem razvoju bistveno spremenila. Ob sodelovanju znanih likovnikov je revija oblikovno dosegla umetniško raven, njen format je večji, bogatejša pa je tudi za barvne ilustracije. V njej je združilo svoje prispevke več kot petdeset pisateljev, pesnikov in ilustratorjev. Letošnja novost je poleg povečanega formata tudi naslovná stran, na kateri je objavljen del prispevka katerega od mladih sodelavcev — kajti tudi solarji prispevajo k oblikovanju

revije. V Kurirčku so poleg pripovedi in pesmi tudi sestavki z vsebino, ki bi se je šolarji pri pouku gotovo z nejevoljo otresli, tu pa ob prijetnem branju zvedo marsikaj, kar dopolnjuje snov, obravnavano v šoli.

Praktično oblikovana KURIRKOVA TORBICA je namenjena najmlajšim, ki si bodo radi ogledovali slike, cicibanom pa je prilagojeno tudi besedilo tako, da bodo ti doma ali v vrtcu prav gotovo hvaležno poslušali. Tudi tokrat jo sestavljajo štiri pestre knjižice, tri prozne in ena »rimanas«. Vsaka od teh knjižic obsega štiriindvajset strani, gotovo pa je zanimivo, da so ilustracije kljub majhnemu formatu normalnih velikosti. Preletimo na kratko njihovo vsebino: besedilo v knjižici Vojana Arharja Cvetne trate v soncu zlate, ki jo je ilustrirala

rala Irena Majcen, sestavljajo izrazito rimane kitice o naravi in živalih. Verzi dajejo občutek igrivosti, vendar je vsebina včasih preveč podvržena rimi. Zelo prijetna je knjižica Deklica in partizan, delo pisatelja Karla Grabeljška in ilustratorke Ančke Gošnik Godec. Na poetično žalosten način vpeljuje otroke v zgodovino našega boja. Avtorska slikanica Marjana Mančka odgovarja na vprašanja (včasih morda kar pozabljia na majhnega otroka), kdo in kakšen je človek in od kod je prišel. Humorist Božo Kos pa si je v svoji avtorski slikanici privoščil motiv repe iz stare ruske pravljice in ga predelal v »pravljico« s sodobnim koncem, celo hudo aktualnim za današnji čas. Slikanico je naslovil Velika repa. Prijetna je za najmlajše, zabavna pa tudi za večje.

delo
šola

V zadnjih letih se pouk tujih jezikov približuje bolj znanstvenemu, demokratičnemu in uporabnemu načinu pridobivanja znanja in veščin na tem področju in tako sledi pobudam jezikoslovcem in glotodidaktov pri nas in po svetu. Toda v praksi se učitelji čisto le tipično prebijajo med množico navodil in zamisli. Veliko je poskusov, predlogov in iskanja novih oblik dela, ki so včasih pozitivni ali pa vsaj izredno zanimivi, toda preveč razdrobljeni, izolirani, včasih pa jim manjka znanstvene podlage. Po drugi strani pa ugotavljamo, da so tradicionalistične težnje v naši šoli — zlasti v srednjih šolah — še vedno čvrsto zasidrane. Vse to pa zbujajo videz neurejenosti in negotovosti.

Že na prvi pogled namreč lahko opazimo velike razlike med učitelji in med šolami. Nekateri trdovratno branijo prvine tradicionalnega pouka, ki temelji na prevodih in slovnici. Pri podajanju in izbiri snovi se takšni učitelji najpogosteje sklicujejo na »zdravo pamet«, namesto na dosežke moderne glotodidaktike.

Drugi pa v jezikovnem pouku popolnoma opuščajo slovnico in prevode — ne upoštevajo niti slovnicih vaj niti slovnicih pravil, ampak skušajo poučevati jezik z različnimi dejavnostmi, kot so pogovori, razprave, igra

itd. Takšna vrsta pouka zahteva izredno motivirane učence in je uspešna le, če imamo na voljo več ur, razvija pa predvsem govorne spretnosti. Zato naletimo na tak način pouka le redko. Večina učiteljev namreč skuša ravnati med obema skrajnostima tako, da vsaj deloma ohranja pouk slovnice.

Nemalo učiteljev se skuša iz številnih nasprotujočih si mnenj o načinu in vsebini pouka tujih jezikov prebiti z iskanjem novih oblik dela, ki bi temeljile na znanstvenih dosežkih ne le jezikoslovja, temveč tudi metodike, psihologije in sociologije. Prav njihova pot je najtežja. Veliko teoretičnih del sicer obravnava probleme jezika in pouka jezika, v praksi pa najdemo le malo učbenikov in napotkov, ki bi pomagali teoretična dognanja prenesti v prakso.

Pomanjkanje
enotne zasnove

V naših šolah je torej vsega po malem, veliko pozitivnih poskusov, vendar ob njih tudi precej tveganja. Tradicionalizem po »zdravi pameti« se nemalokrat sprevrže v avtoritarizem ali paternalizem. Zametavanje pouka slovnice pa se lahko izrodi v neznanstveno eksperimentiranje na škodo učencev.

Ena od najbolj očitnih po-

manjklivosti v vsakdanji praksi pouka tujih jezikov je nedvomno pomanjkanje enotne zasnove. Vse preveč odločitev je prepuščenih učiteljem, ki jim za to včasih manjka znanstvene podlage. Enotno bi npr. morali določiti konkretne učne cilje, natančno vsebino komunikacijskih funkcij, katera jezikovna sredstva naj učenci obvladajo aktivno, s katerimi pa naj se le seznanijo itd. Vse to delom določajo učni načrti, vendar bomo morali ob tem določiti še metode in učila, ki so najprimernejša za kako stopnjo in vsebino, pa tudi raven in način preverjanja. Vse to so izredno težke odločitve za učitelja, saj je neredko razpet med različnimi težnjami in pritiski ne le s strani strokovnjakov, ampak tudi ustanov, zavodov, same šole, staršev in ne nazadnje tudi samih učencev.

Izobraževanje učiteljev

Edina pot k premagovanju pomanjklivosti je nepretrgano in načrtno izobraževanje učiteljev. Pri tem pa se ne bi smeli omejit le na to, da jih seznanimo z novimi dognanji na področju teorije jezika in metodike, kar je bila vsebina večine seminarjev. Učitelji veliko bolj potrebujemo merila za spremljanje teoretičnih modelov in slovnice. Le tako bi lahko kritično izbrali sredstva in

vsebine in modernizirali ali obogatili svoj pouk. Izkušnje različnih seminarjev so pokazale, da se učitelji bolj okostenelo oklepajo sprejetih vzorcev bolj kot jih zasipamo z informacijami, ne da bi jim ob tem omogočili oseben, kritičen in praktičen prijem.

Učitelji smo namreč predvsem praktiki in se dobro zavedamo, da si ni mogoče zamisliti popolnega vzorca pouka, ki bi bil uspešen v vseh okoliščinah in pri vseh učencih. Vzorec pouka je treba namreč vsakokrat prilagoditi človeškemu dejavniku — razredu in posameznim učencem. Razred in učenci so izhodišče vsakokratnega in sprotnega programiranja pouka, kjer poleg zunanjih okoliščin upoštevamo predvsem učenčevo poprejšnje znanje, sposobnosti, posebne interese in motivacijo.

In časovna razporeditev
snovi?

Ugotovili smo, da je ena od poglavitnih slabosti pouka tujih jezikov pomanjkanje enotne zasnove pri določanju učnih ciljev, metod in sredstev. Pri programiranju učnih vsebin, kjer bi morala biti kar največja odprtost in kjer bi moralo biti kar največ odločitev prepuščenih učitelju v posameznih konkretnih situacijah, pa je prav nasprotno. Posamezni

učni načrti dopuščajo delne prilagoditve ali izbiro, toda učitelji so zmeraj »odgovorni« za »realizacijo« učnega programa v posameznih razredih. Na začetku leta morajo sestaviti časovno razporeditev učne snovi (ČRUS), ki temelji na učnem programu, čeprav pogosto razreda in učencev sploh še ne poznajo in torej ne morejo vedeti za njihovo specifiko. To razporeditev morajo potem bolj ali manj upoštevati, čeprav v samem učnem procesu spoznajo, da bi bilo treba nekatere časovne razporeditve učne snovi spremeniti, dopolniti ali krajšati glede na vsebine in na sredstva, da bi uspešno dosegli vsaj del zastavljenih smotrov.

Programiranje in
svobodna izbira

V samem programiranju smo storili velik korak naprej — za bolj funkcionalno določanje učnih ciljev, čeprav v nekaterih učnih načrtih še vedno beremo, da je učni cilj, naj učenci obvladajo rabo določenega člena« in podobno. Mnogi učni načrti in tudi učbeniki ustrezajo zahtevi po prožnosti in omogočajo učiteljem precej svobode in samostojnosti pri izbiri vsebin in sredstev. Toda ta svoboda temelji še zmeraj preveč na »zdravi pameti«

samega učitelja, kar sicer ni da odlične uspehe, lahko tudi nevarno, če ne celo škodljivo. Zdaj, ko se znanost ne razvija na vseh področjih, tudi v jezikoslovju, metodi psihologiji in sociologiji, zaupanje v zdravo pamet učiteljev pri programiranju nekam metafizično, nežneno.

Svoboda in samostojnost programiranju in izbiri vsebin sredstev naj ne temeljita »zdravi pameti«, temveč znanstvenih dosežkih. Za to potrebujemo učitelje predvsem:

— merila za poenoteno pouka tujih jezikov;

— merila za sprotno in kretno programiranje glede na učne načrte;

— sprotno seznanjanje učencev s sežki glotodidaktike in jezikoslovja;

— merila za spremljanje dosežkov (»ni vse zlato, kar svetli«) in napotke za njihovo praktično uporabo;

— učbenike, zasnovane preverjenih ugotovitvah, ki ne jezikoslovja in glotodidaktike, ki bi ustrezali tako zahtevam poenotenosti pouka kot zahtevam po prožnosti v izbiri vsebin in sredstev.

IRENA LIPOVEC

S pedagogiko prostega časa
dopolnjujemo šolo

Knjiga dr. Rudija Lešnika z naslovom *PROSTI ČAS, delo, človek, družba, vzgoja*, ki je pravkar izšla pri založbi Obzorja v Mariboru, ni ravno skromna — ne po obsegu ne po vsebini. Na več kot 350 straneh smo dobili znanstveno zasnovano delo, ki ga avtor predstavlja sicer kot začetni prispevek k raziskovanju in zasnovi pedagogike prostega časa, v resnici pa je veliko več: razgled po svetu prostega časa, ki ga velika večina ljudi še zmeraj premalo pozna, predvsem pa napačno pojmuje. Prosti čas se zdaleč ni vse to, kar je zunaj obveznega in nujnega dela, temveč je nadaljevanje dejavnosti, potrebne za zadostitev potreb po oddihu, družabni komunikaciji, uživanju kulture, športa in zabave pa tudi po razvijanju sposobnosti, ki jih sicer omejuje obvezno delo. V sodobnem času postajajo možnosti za izrabo prostega časa čedalje širše, človeku omogočajo, da zaživi drugačno, bolj polno življenje. Knjiga torej ni namenjena samo teoretikom, temveč nam vsem, predvsem pa učiteljem in staršem, ki bi lahko s pravilno usmerjenim prostim časom velikokrat pomagali mladim iz nezadovoljstva. Iz knjige objavljamo tale odlomek:

Učenec pričakuje, da bo lahko, denimo v šoli, dobil dodatno informacijo o vesti, ki je ni dobro razumel, ko je prejšnji dan gledal televizijo; toda le kdo bi v šoli ob začrtanem urniškem predmetniku trafil čas za taka razpravljanja? Prav to zahteva, da mora šola povezati prosti čas s svojim rednim delom, saj bo le tako lahko razvijala tudi take metode dela, ki bodo krepile učenčevo samovzgojo in samostojno učenje.

Ni vseeno, kakšne možnosti imajo učenci, da razvijajo dejavnosti prostega časa, in kakšne možnosti, da si tudi sami poiščejo viro podatkov, ki jih potrebujejo za zadostitev potreb po znanju, da si potešijo radovednost in dajo dejavnosti ustrezen pomen. V povezavi s prostim časom bi morali bolj upoštevati ugotovitve, da je »pri večini ljudi učenje najuspešnejše, če je ugodno ravnotežje med učenjem skupaj z drugimi in individualnim učenjem«. Človek lahko globlje in hitreje zadosti vsem tem potrebam, če sodeluje z drugimi, če lahko sproščeno vprašuje, ne da bi pri tem ogrožal svojo varnost in osebnost. Poldnevna šola je imela za to gotovo manj možnosti, kakor jih ima celodnevna, če ima primerno urejeno okolje in vključuje v svoje delo tudi prosti čas. Skratka, če so povezani dejavniki, ki vsak dan spletajo življenjsko prakso.

Informativne dejavnosti v

rad umaknil. Zasebnost je mogoča prav v prostem času.

Vsak občan naj se neodtujeno vključuje v samoupravne odnose, toda brez poglobljene informiranosti in brez vrednotenja informacij ne more dobro sodelovati. Ne more se zadovoljiti zgolj s pozitivistično nianzanimi podatki, temveč mu je treba informacije osvetliti, tako da bo lahko dojel pomen in namen informativnega gradiva zase in za skupnost, ki jo soustvarja. Področje prostega časa je že zato družbeno izredno pomembno.

Podatki so nam pokazali, da se večina učencev največ ukvarja z informativnimi dejavnostmi, vendar zanje nimajo vsi in povsod enakih možnosti. Naloga organiziranja vzgoje je nedvomno usposobiti človeka za sprejemanje informacij, mu pomagati oblikovati kritičen odnos do njih in mu že dovolj zgodaj omogočiti, da jih išče, uporablja pri delovanju v obveznem in prostem času. Glede na to je treba spremeniti in izboljšati dosedanje šolsko prakso, komunikacije med šolo, združenim delom, krajevnim okoljem in širše z informativnim sistemom.

Informativne dejavnosti so med tednom pri učencih nedvomno pogosto sestavina obveznega in prostega časa. Zato so učenci čisto že prenasršeni z njimi, posebno tedaj, če so zmedene in vsiljive. To je tudi razlog, da se pojavlja ob sobotah in nedeljah močna kompenzacija. Tedaj se po približno za tretjino povečale družabne in telesne dejavnosti. Še večje pozornosti je vreden pojav, da se tretjina učencev nikoli ni ukvarjala s te-

varjali. Petina učencev se ni nikoli ukvarjala z ustvarjalnimi in družabnimi dejavnostmi. Vzroki so v različnih interesih, različnih stopnjah potreb in v različnih kulturno socialnih in ekonomskih okoliščinah, od katerih so dejavnosti zelo odvisne. Posebej bi se morali poglabljati v podatke in osebe, če bi hoteli ugotoviti, zakaj se toliko učencev ni nikoli ukvarjalo z nekaterimi dejavnostmi, saj je težko izločiti objektivne in subjektivne dejavnike, ki se prepletajo. Višje razvite potrebe močneje spodbujajo k dejavnostim za zadovoljevanje teh potreb, odvisno od okoliščin, ki to bolj ali manj omogočajo.

Težko bi po razpoložljivih podatkih, ki so na voljo, ovrednotili zvezo med šolskim delom in prostim časom ali natančneje določili pomen dejavnosti prostega časa za uresničevanje vzgojnih smotrov. Nekaj pa je gotovo: odnosi med obveznimi dejavnostmi v vzgojno-izobraževalnem procesu in dejavnostmi prostega časa so progresivno povezani, zato jih ne bi smeli zanamarijati. Učenec, ki gladko bere, bo prej segel po knjigi za razvedrilo kot tisti, ki mu dela branje težave. Njegova potreba po novem je še višja, močnejši interes mu omogoča, da jo uresniči. Človek, ki si je s trudom pridobil tehniko igranja kakšnega instrumenta, bo z lahkoto in zadovoljstvom igral melodije tudi v prostem času. Učenec, ki zadovoljuje svoje potrebe po uveljavitvi s spretnim obvladovanjem žoge, bo z užitek sodeloval v igrah z žogo. Če se učenci ne udeležujejo nekaterih dejavnosti prostega časa, ki bi se jih lahko, je to marsikdaj treba pripisati neznanju, neizurjenosti, neobvladovanju igralnega sredstva, pomanjkanju telovadnic in drugih naprav. V dosedanjih šoli je pogosto premočno pragmatično pojmovanje človeka, koristnega pri delu, slabo razvoj in usposabljanje človeka za področje prostega časa, razen v odnosu do nekaterih telesnovzgojnih dejavnosti. Tako pojmovanje je vselej v temelju zgrešeno, saj ne šteje dela za odločilno sredstvo osebnostnega razvoja, temveč kot končni smoter, izkriavlja resnične odnose. Za razvoj osebnosti so odločilne vsestranske možnosti različnih dejavnosti, ki razvijajo človeka za svet dela in prostega časa. Marksistično gle-

dano koristi posameznikovemu razvoju vsaka dejavnost, le da ni uperjena proti človeku, še več: z vzgojo moramo mladim zagotoviti vsestranske možnosti za obvezne in neobvezne dejavnosti. Nedvomno moramo prav toliko oblikovati odnose med ljudmi kot oblikovati individualno osebnost; tega pa ni mogoče doseči brez temeljite vzgoje za dejavnosti v proizvodnji in dejavnosti v prostem času.

Telesne dejavnosti, pomembne za zdravje, za zadovoljevanje potrebe po gibanju, pa tudi za razvoj različnih sposobnosti, potrebnih človeku za sodelovanje z drugimi, ne morejo biti prepuščene le spontanemu odzivu, temveč jih je treba množično razvijati, ustvarjati zanje široke možnosti, da se ljudje tudi zanje usposobijo, razvijajo interese in telesno dejavnost doživljajo kot vsakodnevno življenjsko potrebo.

Tudi tu lahko šola več stori, če bo tesneje povezana z okoljem in bo znala izbrati vse možnosti, ki jih daje okolje. Čeprav podatka, da tretjina srednješolcev nikoli ni izbrala za prosti čas telesnih dejavnosti, ni mogoče povsem posplošiti, je vendarle vreden pozornosti kot opozorilo, da ni mogoče razvijati vzgojnega smotra o vsestranskem razvoju osebnosti, če zanemarjamo široko telesnovzgojno dejavnost; le-te pa ni dovolj v prostem času precejšnjega dela mladih. Ne smemo se usipati z dosežki tistega dela mladih, ki so nosilci različnih dejavnosti, še bolj smo odgovorni za manj aktivne.

Rekreativne dejavnosti ne morejo biti kompenzacija nasproti drugim dejavnostim, navedena pot za zadovoljevanje nekaterih socialnih potreb, temveč le dopolnilo, sestavina celostne človekove dejavnosti, zato je treba v vzgojno-izobraževalnem procesu spodbujati vse in s tem odpirati nove interese in nove možnosti za zadovoljevanje socialnih potreb. Le tako bo zmogel vsakdo resnično odkriti sebe, ugotoviti svoje interese in možnosti in zaživeti bogatejši prosti čas.

Zelo skromno so razvite ustvarjalne dejavnosti. Učenci, ki se z njimi ukvarjajo, jih imajo tudi najraje. V ustvarjalnosti doživljajo zadoščenje, uresničujejo svojo osebnost, so zanj motivirani in se lahko ustrezno izražajo. Izredno nizka je zlasti tehniško-

ustvarjalna dejavnost v prostem času mladih, kar so opazili drugje po svetu. Ustvarjalno povezana z ustrezno strokovno znanostjo, sproščena, čina obravnavo, obvladovanje situacije in zaupanja v uspeh, je funkcija samozvesti bogneje ustvarjalne zmogljivosti, toda ta se hkrati povečuje, čiščuje in krepi z ustvarjalnimi poskusi osebnosti. Človek skuša svojo ustvarjalnost izjaviti pogosto prav v dejavnostih prostega časa, zato ni vseeno, kako je urejeno okolje, lahko preskusa svoje moči; kmalu lahko pomagajo ljudje, s katerimi se povezuje in sodeluje kakšne so materialne možnosti in kako obvlada osnovne metode in metode dejavnosti, ne more zadovoljiti svojih socialnih potreb trenutno ali vsaj zanj prepričljivi viziji prihodnosti, mu zmanjka volje; vse to veliko odvisno od vzgoje in izobraževanja, ki sta pogosto preveč odtujena življenjski praksi in izobraževanju in ustvarjanju pre malo prepleta s prostim časom. Mogoče ni naključje, da je za tehniške dejavnosti učenci manj zanimanja in ustvarjalcev. Prav to področje dejavnosti je zelo zahtevno, terja ustrezno orodje, materialno znanje in napore preoblikovanja snovi, pa tudi druge mentorje, ne le učiteljeve pouku. S preobrazbo vzgojno-izobraževalnega se v povezavi z združenim delom odpira vselej prihodnost tudi tehniški ustvarjalnosti mladih, če si bo dovolj zgodaj pridobili osnovno znanje, spretnosti in navade, so potrebne za obvladovanje orodja in gradiva. Tehniška vzgoja spada zato že prav vzgojo v vzgojno-izobraževalni proces. Le tako bi se tehniška dejavnost lahko bolj množično pojavljala v prostem času mladih, kar lahko skoznj uveljavljajo, izražajo in potrjujejo mladi le takrat, kadar dosežejo ustrezno stopnjo tehniške kulture in sposobnosti.

Vsebine prostega časa so odvisne od človekovih interesov, sposobnosti, znanja, skratka, stopnje telesne in mentalne zvitosti. Razumljivo je, da prostem času zasledimo različne odnose do dejavnosti po različnih razvitosti, ki pa ni zgolj vprašanje življenjske starosti, temveč tudi socializacije, kakršno je posameznik doživel.

RUDI LEŠNIK

PROSTI ČAS

moral premagati na svoji poti do spoznanja. To velja še posebno za človeka, ki ga družba trga iz njegove zasebnosti, kamor bi se

lesnimi dejavnostmi v prostem času. Prav toliko je tistih, ki so jim te dejavnosti najljubše, kolikor tistih, ki se z njimi niso uk-

Učitelj bi moral biti ...

Pričakovanja petnajstletnikov o učitelju, kakšni naj bi bili idealni učitelj, oče, mati ali prijatelj, kaj so vrednote, ki jih spoštujejo mladostniki v puberteti in adolescenci.

Lastnosti idealnega učitelja so petnajstletniki opisali najprej s svojimi besedami, opise zaželenih lastnosti dobrega učitelja pa so združili v tele sklope lastnosti:

A: splošne lastnosti poklica, dela, funkcija učitelja (rola učitelja);

B: čustvovanje, izražanje po-

treb po ljubezni in bližini kot tipično »materinska« poteza;

C: razsodnost, razumsko ocenjevanje in odločanje kot tipično »očetovska« poteza in značilnost uveljavljanja z delom in s pametjo;

Č: vedrina, igrivost, šala, humor kot slog ustvarjalnega odnosa do življenja in kompenzacijskega obrambnega vedenja.

Naslednja preglednica prikazuje, kaj pričakujejo petnajstletniki od svojih VZORNIKOV učiteljev, staršev, prijateljev.

Lastnosti	Učitelj % vedno %	Oče vedno %	Mati vedno %	Prijatelj vedno %	Jaz vedno %
prisoten, skrben, delaven, dobro razlaga, objektivno oceni	92,1	83,9	84,8	90,0	—
čustven, nežen, dobro srčen, razumevajoč	52,2	69,1	88,3	75,5	52,6
razsoden, odločen, strog, pravičen, dosleden	68,7	52,2	50,4	58,3	89,6
vesel, vever, šaljiv	48,3	54,3	59,3	70,0	40,0

Za petnajstletnika je idealen učitelj tisti ki je predvsem sposoben opravljati svoj poklic, ki zna dobro razlagati snov, pozna svojo stroko in je objektivno ocenjevalec. In če je učitelj tudi vesel, vever, šaljiv in spreten, streza idealom učencev ob obziru osnovne šole.

Učitelj nikoli ne bi smel kritično ocenjevati, delati protekcije, biti črnogled, zagrenjen, marduš, grob, surov, jezljiv, živčen, razburljiv...

Teško je biti vzornik mladini

Učitelji, starši in vzgojitelji smo »normalni« ljudje, z dobrimi — želenimi — idealnimi lastnostmi, pa tudi z neželenimi — slabimi lastnostmi in vsak s svojimi napakami.

Nesmiselno bi bilo pričakovati, da mora biti vzgojitelj v šoli ali doma brezhibno bitje. Naravno je, da smo tudi odrasli med »vzganjanjem« včasih razočarani,

utrjeni, jezni... in povsem normalno je, da smo mešanica dobrega in slabega, vzornega in škodljivega. Kot vzorniki ali nosilci vrednot iz roda v rod smo za mlade le osebe z lastnostmi, izmed katerih naj si sami izberejo po zdravem naravnem nagibu tisto, kar je dobro, zdravo, konstruktivno, spodbudno in lepo, zavržejo pa tisto, kar je nezdravo, škodljivo. Tudi »slab« vzornik vzgaja k dobremu, pač tako, da na njem mlad človek vidi, kakšen ne bi smel biti.

Učitelj kot »nežna mati« ali »razsoden oče«

O feminizaciji učiteljskega poklica je bilo že veliko napisanega. Analiza dejavnika čustvenosti in neženosti v poklicu učiteljice ali učitelja je v naši raziskavi uspešno pokazala, da mlajše učence v nižjih razredih bolj spodbuja k uspehu učiteljica, ki je nežna, materinska, dobro srčna in zaščitniška. V višjih razredih pa pričakujejo več razsodnosti in jih nežna čustvenost celo moti. S starostjo učencev raste potreba, da je učitelj poleg dobrega poznavalca predmeta tudi vever, šaljiv.

Stiska med dolžnostmi in željami

Večina učiteljev, ki so se odločili za svoj poklic, skuša opravljati svoje dolžnosti čimbolje. Zadobijo vlogo »avtoritete«, »pametnejšega«, »starejšega vzornika«, ki naj uravnava velikansko energijo mladostne razigranosti, nemira, upornosti, zvedavosti, in to brez jeze, brez žalitev.

Učenci prihajajo v razred iz različnih družin in domov, z različnimi sposobnostmi, interesi, nagnjenji, značaji... Učitelj naj usmerja upornega pubertetnika (ki ga opazujemo v tej raziskavi)

k uspehu pri učenju, bogatim interesom, bogati osebnosti. Poleg tega naj popravi še vzgojne napake nekaterih staršev, razčleni protislovja, ki nastajajo ob opredeljevanju za vrednote...

Ni čudno niti nenavadno, da za »zdravim« uporom mladostnikov, učitelj ponavadi vidi nedisciplino, pokvarjenost, lenobo, bolezen. Ob neuspehu ne more razmišljati, da je upornost nujno potrebna razvojna pot k zreli in svobodni osebnosti.

Pubertetnik je naravni nasprotnik avtoritet, željan svobode in samostojnosti, ki je še ne zmore; zato se znajde v krizi, ki jo skriva na razne načine, išče ideale v knjigi, športu, znanosti, umetnosti, pa žal tudi v slabi družbi, lagodnosti, kljubovalnosti. Zelja učiteljev, da bi bili vsi učenci uspešni, se le delno urešni; nekateri so bolj, drugi manj delovni, vztrajni, zainteresirani za krožke in vsak po svoje oblikujejo svoje značaje.

Kadar je učitelj nehoti podoben osovraženemu očetu

Simpatija in antipatija, ki jo učenec čuti do učitelja, je pogosto povezana z mladostnikovimi dosedanjimi izkušnjami v stiku z očetom, materjo. Podzvestno pričakovanje, da so vse ženske popustljive, če je mati popustljiva, ali da so vsi moški prestrogi, če je oče prestrog, je pogost vzrok nesporazumov med učiteljem in učencem. Psihoanaliza namreč pravi, da je vedenje odrasle in odraščajoče osebe komaj kaj drugačno kot ponavljanje vzorcev iz prvih let življenja. Kriza identifikacije, kot pravimo uporni mladostnikovi želji, da bi bil drugačen, kot ga silijo avtoritete, je posebno izrazita pri fantih. Bolj so uporni, bolj agresivni.

Strogo ali popustljivo?

V analizi neprilagojenega vedenja smo se nešteto krat prepričali, da pretirana strogost, agresija in kaznovanje zbuja v otroku in učencu občutke krivde in povzroča nevrotično obrambo.

Zagovorniki strogosti utemeljujejo svoje načelo z dokazi, da sta popolna svoboda in anarhija še slabši. Vemo pa, da skrajnosti niso niti dobre niti zdrave in da večina ljudi niha med skrajnostmi v neki sredini.

Represivna vzgoja, ki temelji na zastraševanju, grožnjah, strahu, kaznih in obljubah, povzroča bolj navidezno ubogljivost; permisivna vzgoja, ki temelji na dopuščanju lastne odločitve, spodbuja k iskanju, posnemanju vrlin kogarkoli, hkrati pa pripomore k samostojnosti, iniciativnosti, dopolnjevanju znanega z novim. Zdrava vzgoja je dopolnjevanje in kombinacija obeh načinov vzganjanja, nujnih zahtev in dopuščanje svobodnega iskanja in odločitev učenca samega.

Naši petnajstletniki so odločno zavrnili strogo avtoritariteto, ki ovira uspeh, prilagajanje in bogastvo interesov. Popolne anarhije očitno ne odobravajo, sprejemajo pa kombinacijo razumskega in čustvenega ravnanja.

Domače branje v osnovni šoli

Kot sestavino pouka materinščine določa učni načrt tudi domače branje; ob tem navaja seznam del, primernih za posamezne razrede.

Metode so prepuščene učiteljem, v šoli pa je komaj kaj bolj dolgačasna kot vedno enak način dela. Nedomiselnost oblikovanje bralnih navad in ukalupljeno obravnavanje domačega branja sta zanesljivo prej v škodo kot v korist.

V čem in koliko pripomore naslednje knjžica DOMAČE BRANJE V OSNOVNI ŠOLI, ki jo je izdal Zavod SR Slovenije za šolstvo — organizacijska enota Kranj, natisnila pa Delavska univerza v Kranju?

Pedagoški svetovalec Ivo Zrimšek je v uvodu pojasnil njen namen in jo označil kot »pripomoček pri vzgoji učencev za bralce dobre knjige«.

Vsebuje napotke za dvaintrideset knjig, razdeljenih po seznamu domačega branja in branja za značke na dve težavnosti stopnji. Vprašanja, ki naj bi pripomogla k razumevanju leposlovnega dela in ki rabijo tudi kot preverjanje opravljene naloge je sestavilo več učiteljev ali aktivov slovenskega jezika iz gorenjskih občin. Ker je bilo veliko sestavljalcev, ni pričakovati, da bodo do učencev enako zahtevni. Tako nekateri v vprašanji razčlenjujejo predvsem vsebino dela, drugi posegajo globlje v umetnostno tkivo, usmerjajo bralca k idejnemu sporočilu in slogu, nakučujejo primerjave z drugimi leposlovnimi deli, upoštevajo njegovo literarnoteoretsko in literarnozgodovinsko znanje.

Najkrajše povedano je Domače branje v osnovni šoli publikacija mnogih vprašanj. Knjiga vprašanja postavlja in jih

Tudi raziskave drugod po svetu dokazujejo, da je za vzgojo zdrave, delovne, ustvarjalne osebnosti najprimernejši vzgojni slog kombinacija realne nujnosti in dopustljivosti do lastnega iskanja. Pretirano stroga vzgoja oblikuje poleg vestnih, rednih in vztrajnih delavcev še plahe samotarje, kimajoče oportuniste ali uporne rušilce dobrin in vrednot. Pretirano popuščajoča vzgoja pa daje poleg lenih, razvajenih, nezanesljivih, neodgovornih ljudi še veliko svobodnosti, vedrine, zaupljivosti, dobro srčnosti. Kombinacija ljubezni in svobode daje možnost za vzgojo svobode, sprejemanja resnic, demokracije, sodelovanja, ustvarjalnosti.

Zgodovina vzgoje osebnosti in vsakdanja praksa potrjujeta, da je mogoče otroke s strogostjo prisiliti v marsikaj, toda sprejete vrednote zdrave vitalnosti, zaupanja vase in v druge, ustvarjanje kulture, je mogoče doseči in dočakati z ljubeznijo.

Pridružujem se mnenju Jana Makaroviča: »Če je pedagogika znanost o odnosih med ljudmi, psihologija pa znanost o lastnostih ljudi, kar je cilj pedagogike, vemo, kako naj se vzgajajo družbeno relevantni tipi osebnosti obzira kakšne metode so spodbudne.«

T. K.

Kako do brezplačnih učbenikov

Akcija na preskušnji: »Vsak učenec dobi učbenike in delovne zvezke v šoli«

V Sloveniji smo na pobudo republiške konference SZDL in Zavoda SRS za šolstvo podpisali zbirni dogovor o postopni zavzetosti brezplačne preskrbe z učbeniki.

Posamezne šole so sodelovale v tej akciji bolj ali manj uspešno. Ker se gospodarske težave iz leta v leto povečujejo, pa ne-prenehno naraščajo cene (tudi učbenikov in delovnih zvezkov), je treba toliko pomembnejše, da poskušamo z akcijo »Učbeniki« zmanjšati stroške učencev ob začetku šolskega leta.

Naj navedem tokrat le nekatere izkušnje, ki so se izoblikovale pri organiziranju te akcije v Osnovni šoli Komenda-Moste in Celodnevni osnovni šoli heroja Tine Rožanca, Piričice, in so se v teh okoljih pokazale kot zelo učinkovite in uspešne.

Kako se lotimo dela?

Najprej pripravimo smernice akcijskega načrta za izvedbo akcije. Na eni izmed pedagoških konferenc temeljito proučimo akcijski program, ki že vsebuje okvirni analizi o denarnem učinku in vzgojni vrednosti te akcije. Pri tem je zelo pomembno, da na podlagi okvirne analize navdušimo za to delo vsakega učitelja, saj je prav od učiteljev odvisno, ali bo delo uspešno.

Mentorji osnovnih organizacij ZSMS, pionirskih organizacij in šolske skupnosti naj v okviru posameznih organizacij na šoli z učenci proučijo program akcije in jih motivirajo zanjo. Razredniki naj posvetijo eno učno uro za podrobna pojasnila učencem o akciji. Z učenci morajo delati na tem področju vse leto, predvsem pa v maju in juniju. O prizadevanju šole pri tej akciji obvestimo družbeno-politične organizacije v kraju in krajevni skupnosti. Nato skličemo svet staršev

in sprejemamo sklepe, kako bo delo potekalo. Svet šole sprejme ustrezne sklepe o izvedbi akcije.

Na roditeljskem sestanku starše podrobno obvestimo, kako bo akcija potekala. Navdušimo jih zanjo in povemo, koliko denarja bodo pri tem prihranili. Opozorimo jih, kako vzgojno je tako zbiranje učbenikov, koliko časa bo prihranjenega in na to, da bodo učenci tako redno preskrbljeni z učbeniki. Po poskusnem roditeljskem sestanku obravnavamo problematiko učbenikov še na razrednih roditeljskih sestankih.

Da bo potekala preskrba z učbeniki nemoteno, se povežemo z matično knjigarno in ji pošljemo podatke o nabavi učbenikov. V mesecu juniju (zadnje 2 ali 3 dni) učitelji poberejo učbenike, vsak za svoje predmetno področje. Knjižničar učitelj — razrednik ugotovi, koliko učbenikov je zbranih, pa tudi to, koliko učbenikov je amortiziranih in koliko učbenikov in delovnih zvezkov je treba nabaviti za novo šolsko leto.

Knjižničar ali razrednik vodi natančen pregled, kateri učenec je učbenike oddal, katere učbenike še ima, če se ni v celoti vključil v akcijo. Sledi analiza o uspešnosti akcije na pedagoški konferenci, v osnovni organizaciji ZSMS, pionirski organizaciji, šolski skupnosti, na svetu staršev, svetu šole in na skupnem roditeljskem sestanku v novem šolskem letu. Čimprej skušamo odpraviti morebitne pomanjkljivosti.

Poleg učbenikov in delovnih zvezkov smo na opisan način zbirali tudi navadne zvezke, za učence prvih razredov pa še vsa druga učna sredstva (Osnovna šola Komenda-Moste).

Za pedagoške delavce na šoli

pomeni taka akcija sicer dodatno obremenitev, če pa je uspešno opravljena, se bogato obrestuje. Z njo so zadovoljni učenci, starši in pedagoški delavci.

Kaj pa denar?

Po zbranih podatkih (število zbranih učbenikov, računi za nabavljene učbenike in delovne zvezke idr.) v računovodstvu izračunajo prispevek staršev za učbenike in delovne zvezke za tekoče šolsko leto.

Prispevek se lahko plačuje na več načinov: plačajo ga vsi učenci ne glede na to, ali je učenec sodeloval v akciji ali ne (za to različico so se odločili starši na roditeljskem sestanku in svetu staršev na obeh šolah); lahko ga plačajo vsi učenci, razen tistih, ki niso sodelovali v akciji ali pa ves pri-

spevek plačajo učenci, ki so prejeli vse učbenike, tisti, ki so prejeli samo nekatere učbenike pa v izračunem razmerju.

Ker so učbeniki na razredni stopnji precej cenejši kot tisti, ki jih potrebuje učenec na predmetni stopnji, smo prispevek za učbenike razdelili v dve vrednosti: za razredno stopnjo in predmetno stopnjo. Delovni zvezki se zaračunajo po ceni kot jih prodajajo v knjigarni.

Knjigarna upošteva pri nabavi učbenikov 5-odstotni popust. Pri izračunu prispevka ne upoštevamo tega popusta. Tako se v šoli ustvari sklad za učbenike, ki je namenjen nabavi učbenikov med letom ali pa se vračuna v ceno prispevka za naslednje leto.

Starši plačajo prispevek po posebni položnici, lahko pa tudi v obrokih.

Razred	Cena učbenikov v posameznem razredu — v dinarjih	1/3 prispevka	1/4 prispevka
1.	75,00	25,00	18,75
2.	75,00	25,00	18,75
3.	109,00	36,40	27,25
4.	251,00	83,70	62,75
5.	404,50	134,90	101,12
6.	273,00	91,00	68,25
7.	444,00	148,00	111,00
8.	418,00	139,35	104,50

Razred	Cena učbenikov v posameznem razredu — v dinarjih	Prispevek staršev
1.	179,50	78,60
2.	105,00	78,60
3.	205,50	78,60
4.	591,50	78,60
5.	869,80	370,10
6.	1.092,00	370,10
7.	1.342,80	370,10
8.	1.331,50	370,10

JANEZ SITAR

PEDAGOGIČNI IZREKI

Učitelj naj pri učencih glavo k srcu vklanja.

Učitelj, ki le s spominom poučuje, meni, da so otroci kamenje, katero ne živi in ne čuti, tudi ne raste, ampak se le vekša z vnanjim nabiranjem enakih delov.

Učiteljski tovariš 1882.

BERTA GOLOB

kultura

Pesmica, ki jo bodo peli mladi

NEŽA MAURER

Naša ljuba Slovenija

Od pomurskih ravnin do triglavih višin,
od kozjaških gozdov do jadranskih valov,
naj kamniti je Kras, naj prijazna bo vas,
mi od tod smo doma, naša pesem igra:
velika in majhna, ljuba in naša Slovenija.

Vse radosti, skrbi skupaj nosimo mi,
če pa kdaj bo hudo, neustrašeni smo.
Je na tujem težko. Hrepenenje močno
iz vseh štirih vetrov nas pripelje domov:
Velika in majhna, ljuba in naša Slovenija.

Skupno delo in vrisk, rozni cvet, roke stisk,
naša sreča, bridkost in prijateljstva most.
Jugoslavija — cvet, list Slovenije vpet
je med brati lepo v to svobodno zemljo:
Velika in majhna, ljuba in naša Slovenija.

Pesem je uglasbil Janko Gregorc in je objavljena (z notami) v
novembrski številki Kurirčaka.

Petkovškov koledar
za leto 1983

Narodna galerija v Ljubljani je pred meseci pripravila prvo retrospektivno razstavo Petkovškovih del, kjer je bilo zbranih šestindvajset slik — devetnajst oljnih slik, šest risb in en gvaš — vse, kar je bilo do zdaj najdeno in je preživelo umetnikovo tragično življenjsko pot. Razstava je po pravici doživela velik uspeh, saj si jo je ogledalo kar 29.000 ljudi.

Ob koncu razstave sta pripravili Cankarjeva založba in Narodna galerija koledar za leto 1983, v katerem so reprodukcije Petkovškovih del. Doslej je izšel že podoben koledar za leto 1982 z reprodukcijami Šubičevih del, iščeta pa že nove zamisli za koledar v letu 1984; prizadevata si, da bi tudi izdajanje tovrstnih del doseglo višjo raven in kulturnejšo vsebino.

S takimi izdajami skušata prodreti v delovne organizacije in tako izboljševati okus ljudi. Slike lahko razobesimo kjerkoli, v različnih prostorih in stavbah, povsod, kjer želimo ustvariti prijetnejše okolje.

Ker že dolgo pogrešamo bibliografije o slovenskih slikarjih, ki bi sproti izhajale, so tudi učenci

pri pouku za marsikaj prikrašani. Prednost Petkovškovega koledarja je tudi v tem, da lahko slike izrežemo in jih vložimo v slikarsko mapo. Tako uporabljene bodo popestrile pouk umetnostne in estetske vzgoje, hkrati pa omogočile učencem vpogled v delavnico tega zanimivega slovenskega umetnika.

Ob vsem tem je posebno pomembno tole: reprodukcije so toliko približane izvirniku, da je dosežena kakovost, kakršna je značilna za tovrstne reprodukcije drugih dežel. V koledarju najdemo poleg Petkovškovega avtoportreta še dvanajst izrazitejših slik. Od teh so zanimivejše Beneska kuhinja, Dekle v rožnatem in Doma.

Reprodukcije kažejo, da so se oblikovalci res potrudili, saj so slike, razen dveh, zelo dobro prenesene na koledarske liste. Zavedajo se sicer, da bi se dalo še marsikajboljšati, a tako kot povsod, tudi na tem področju zmanjkuje materialov.

Koledar je dostopen vsakomur tudi zaradi sprejemljive cene, saj stane samo 145 dinarjev. V. K.

V svetu lutk

Vse kaže, da se ljubljanskim lutkarjem obetajo v novem letu boljši časi: v Mestnem domu na Krekovem trgu bodo dobili svoj prostor, tako da se jim ne bo treba venomer seliti iz Kulturnice v Židovski ulici v Dom španskih borcev v Mostah, od tam pa spet v Cankarjev dom. Novo lutkovno gledališče bo primerno za vse vrste lutk, prilagoditi pa jim bo mogoče tudi avditorij.

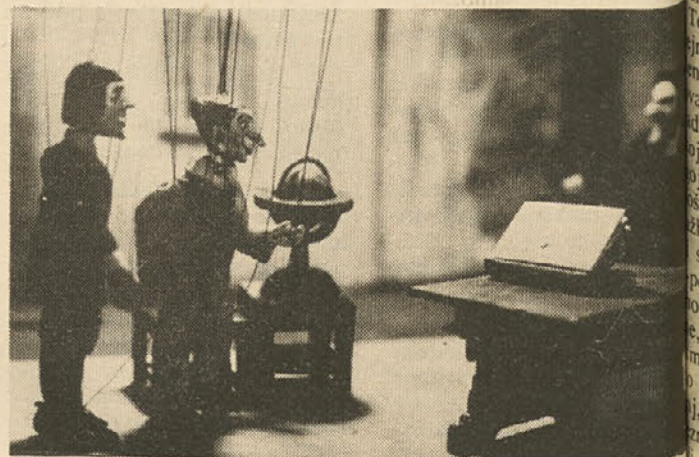
Z mislijo na novo hišo sta pripravljene tudi dve, za našo preozko pojmovano gledališko dejavnost nenavadni predstavi, ki sta tokrat za spremembo namenjeni odraslemu občinstvu: to sta Božanska komedija in Doktor Faust. Zamisel je skladna s programsko politiko ljubljanskega Lutkovnega gledališča, ki bi z raznovrstnostjo lutkovnih predstav rado opozorilo na po-

sebno izraznost lutke, hkrati pa doseglo, da bi bila lutkovna dejavnost primerno ovrednotena.

Eno od obeh predstav, Božansko komedijo, je Lutkovno gledališče pripravilo v sodelovanju s Cankarjevim domom. Ustvarjalci te predstave so sledili temeljnim težnjam naše kulturne politike — gojiti domačo, jugoslovansko kulturo in spodbujati žanrske novosti. Lutko skušajo vpeljati kot izrazno sredstvo, ki ne bi bilo primerno samo za mali oder, temveč tudi za večjega. Vsaka od teh novih predstav pomeni uresničevanje novega programa, hkrati pa tudi napredek v razvoju lutkovne umetnosti. Vendar pa oblikovalci programa zagotavljajo, da bo le-ta še zmeraj namenjen predvsem otrokom. Božansko komedijo in Doktorja Fausta so uvrstili v

program zato, ker se gledališče že več let ukvarja z zamisljo o lutkovni predstavi, namenjeni odraslim. Iskanje takšnega gledališkega izraza smo lahko od-

mreč omogoča imenitne rešitve scenskega sožitja živčnega in lutke. Besedilo je prevzel Milan Jesih, ki je dodal nekaj svojih pesmi.

Motiv Fausta spada med najbolj priljubljene motive lutkovnih gledališč. Predstava s skoraj 50 let starimi Klemenčičevimi lutkami (F. Lado Jakša)

krili v zadnjem času že v predstavah Mali princ in Kozlovsko sodba v Višnji gori.

V soboto, 13. novembra, smo si lahko ogledali premiero Božanske komedije — predstave, ki je nastala iz načrtnega sodelovanja. Božanska komedija velja za eno največjih uspešnic evropskih lutkovnih odrov. Zanimiva je že zaradi teme, saj daje možnosti za številne interpretacije. Ob slovenski uprizoritvi jo njeni oblikovalci razlagajo kot »igro o stvarjenju sveta, o božji (in zemeljski) hierarhiji, o moči in nemoči, o oblastništvu, spletkah, računarstvu, zavisti in škodljivosti, ki se nam kaže kot družbeno-politična satira. Je ena od iger velikih in malih bogov, velikih in malih prisklednikov in spletkarjev. Vsak si želi ustvariti svet po svoji meri. Želje so enake, le sredstva so različna.« Za razmišljanje ostane dovolj prostora.

Morda sta si igro nekako tako predstavljala tudi njen avtor Isidor Stok in lutkovni umetnik Sergej Obrazcov. H kakovostni predstavi pripomore tudi gost iz Zagreba Zlatko Bourek: kipar, scenograf in režiser, čigar lutkovna postavitev Hamleta je zbudila v lanskem gledališki sezoni veliko pozornosti po vsej Jugoslaviji. Tokrat se nam predstavlja kot režiser in avtor likovne zasnove. Poleg tega slovi kot odličan poznavalec lutkovnega medija, kar je pri tej predstavi še posebno pomembno. Delo na-

Predstava Doktor Faust je stala iz drugačnih pobud, po zana je s časom slovenskega lirnega lutkarstva. Leta 1933 faustovski motiv navdihnil četnika slovenskega lutkarja Milana Klemenčiča. Po motu nemških različic Fausta iz stoletja in iz čeških lutkovnih verzij te igre je z miniaturnimi lutkami oblikoval in postavil »premikajočo se slikarsko stavbo«. V spomin nanj je ljubljansko Lutkovno gledališče 25-letnici njegove smrti pripravilo razstavo lutk, njen »živi« pa je igra o Doktorju Faustu.

Predstava je narejena s Klemenčičevimi skoraj petdesetimi letnimi lutkami na klasičnem majhnem odru. Ker je bil Klemenčič predvsem slikar, je njegova predstava dramaturgijsko precej šibka in jo je bilo treba letošnje uprizorjanje preduriti. Režija, adaptacija dramaturgije in glasba so delo Jelka Sitar in Igorja Cvetka. Faustski motiv spada med najbolj priljubljene motive klasičnega lutkovnega gledališča. »Lutkovni Faust« je bil skoraj štiri stoletja živa snov, ki je navdihnila marsikatero ustvarjalca. Zdaj se oblikovalca predstavljajo pojasniti jeta: »Ni naključje, da se od čamo za adaptacijo Klemenčičeve predstave v trenutku, ko faustovski motiv ponovno vztraja svetovna gledališka snov.«

VLASTA KUNEJ

Igor Pleško
razstavlja v Kranju

Dejavnost Igorja Pleška obsega pedagoško delo, slikarstvo in kulturno animacijo, vendar je umetnik s svojimi dosedanjimi razstavami odločno poudaril svojo privrženost slikarstvu. Igor Pleško je slikar, ki ne razstavlja velikokrat, kot da je tudi v tem modrost: vsakokratna predstavitev slik naj zarezajo mejo od poprejšnjega, pokaže nam umetnikove razvojne težnje, njegovo iskanje in spoznanje. Za prejšnje Pleškovo ustvarjanje je značilno, da je zajemal motive iz sveta morskih živali, zdaj pa je umetnik odprl pred nami svojevrsten svet cvetja. K takim motivom je osredotočena vsa razstava v galerijskih prostorih Gorenjskega muzeja v Kranju.

Vendar je treba opozoriti še na tole: Če primerjamo npr. Noldejeve slike z rožami, ki izražajo opojnost in žametno poetizacijo s Pleškovimi, vidimo, da je Pleško namenoma ubral drugo pot, da bi se umaknil od prepogosto preskušane tihožitja s cvetjem; ne gre namreč le za predmet upodabljanja — torej za raznovrstno cvetje — in tiho lepoto, ki

jo tak motiv lahko izžareva na platnu; v Pleškovih delih se izražajo hkrati razumsko vprašanje in želja po lepoti, ki izvira iz biološke danosti in se izraža v različnih oblikah življenja. Cvetice v bujni različnosti so v tihi statiki svojevrstno življenje, nemo govoreči svet za tistega, ki zna prisluhniti in razvideti lepoto in vitalizem cvetja. Slike se omejujejo na sam predmet in so brez ozadja, da bi se razumskost ujela z doživljajsko lepoto. Struktura posamezne cvetice je navsezadnje slikarjev končni namen, vendar s strukturo ne gre pojmovati suhoparnega razčlenjevanja zgradbe cvetja, marveč polnost biološke razčlenitve, ki se izraža v lepote. Ob vsej pisanosti cvetja na slikah pa je čutni element potisnjen v ozadje, v ospredje stopa slikarjev premišljen odnos. Plešku se sicer ni vselej posrečilo doseči intenzivnosti v izrazu, vendar so razstavljena dela zanimiva in silijo gledalca k razmišljanju. Razstava bo odprta do 21. novembra.

I. G.

Županova Micka
v trnovski osnovni šoli

Oktober so na Osnovni šoli 10. SNOUB »Ljubljanske« v Trnovi mladinci Krajevne skupnosti Zeleni log igrali veseloigro Županova Micka.

Na ogled predstave so vabili mikavni, skrbno naslikani in narisani plakati, ki so spominjali na vabila vaskih iger, pribita na debela starih lip. Že plakati so obljubljali, da se bodo obiskovalci predstave zabavali.

Igralci osnovnošolci in nekdanji učenci trnovske osnovne šole so igro samostojno naštudirali. Bogate kostume so si sposodili pri Viba filmu. Tudi sceno, ki je bila preprosta, vendar dovolj domiselna in »avtentična«, so uredili sami.

Solska avla je bila polna. Igra je mladim umetnikom uspela. Učenci, hvaležno občinstvo, so jim navdušeno ploskali in jih ponovno vabili na oder.

Po končani predstavi sem odšla v »zakulisje« med mlade ustvarjalce, ki so mi polni mladostne zagnanosti pripovedovali o svojem delu v krajevni skupnosti Zeleni log.

Program njihove mladinske organizacije na terenu je zelo pester. Ukvarjajo se s športnimi dejavnostmi, seznanjajo se z aktualnimi dogodki doma in v

svetu, kulturno življenje je zelo razgibano.

Izdajajo glasilo Močvirniki, katerem se mladi uveljavljajo s prvimi literarnimi besedili. Objavljajo tudi poročila o aktualnih političnih, gospodarskih in kulturnih dogodkih v Krajevni skupnosti Zeleni log. Sodelujejo v samoupravnih organih in družbeno-političnem življenju na terenu.

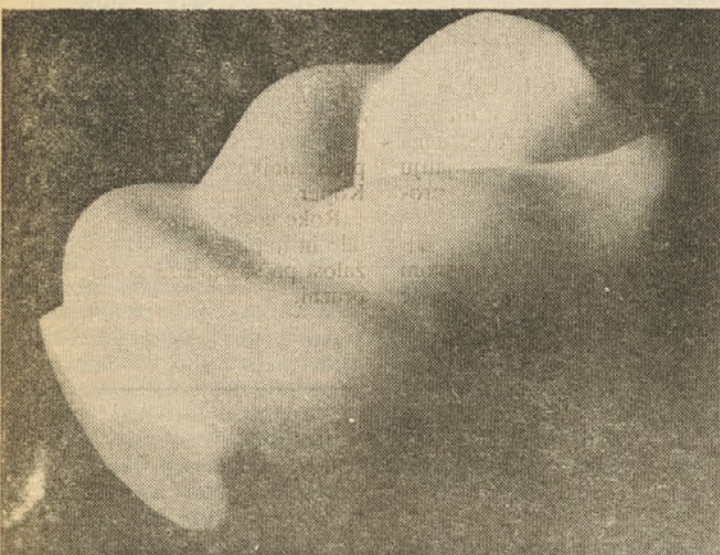
Dramska sekcija je še posebno živahna, saj predstava Županova Micka potrjuje resno, ustvarjalno, odgovorno in iznajdljivo delo.

Mladinci so odigrali prvo predstavo doma, v Zelenem logu, 25. maja, na dan mladosti. Mladinci so hoteli prav ob svojem prazniku in rojstnem dnevu svojega najljubšega učitelja pokazati, kaj znajo, kaj zmorejo. Koliko sil in bolike vsebuje ta praznik!

Čeprav imajo zelo veliko nalog, sem prepričana, da jih bodo uresničili.

Prelep je občutek, ko gledamo mlade ljudi, ki znajo prisluhniti sočloveku, ki znajo bogato in pestro preživljati prosti čas in pri nasajo tudi drugim veselje srečo.

DARJA INTIHAR

JIRI BEZLAJ, akademski kipar in pedagog je razstavil svoje plastike v ljubljanski Mali galeriji; vseh trinajst kipov, vklesanih v kamen, je nastalo letos. Mladega umetnika prepoznamo po slogu, za katerega so značilne čiste oblike, mehak ritem, intimnost in toplina, čeprav je motiv večine plastik tokrat hladna kača. V njeni zlovesči simboliki lahko vidimo kiparjev odziv na preteče in pritajeno zlo našega časa. Ta odziv pa je blagi in dobrohotni odziv kultiviranega lirika. Za Bezlajeve plastike je značilno tudi to, da kljub izrazito težkemu materialu, kot je kamen, učinkujejo, kakor da bi lebdele. Doživetje je materialu odvzelo težo, podobno kot pri nekaterih glasnih virtuozi, kjer slišimo zvok kompozicije, ne da bi čutili instrument, s katerim je posredovan. Objavljena reprodukcija, kakor tudi drugi eksponati razstave, so brez naslova.

ober pouk — uspešna tekmovanja

obrambna
in domovinska
vzgoja

leta 1979 so predlagali, naj bi praznovanje ob 30-letnici obrambne vzgoje mladine pri tekmovanju mladih v in večinah, ki so pomembne za splošno ljudsko obrambo in družbeno samozasčito. Tekmovanja so bila v tem junem letu v vsej Jugoslaviji, vendar pa so se z zveznim tekmovanjem. Taka oblika dela z mladino na tem področju je dobila pomembno mesto v delu mladim in priprav le-teh za splošno ljudsko obrambo in družbeno samozasčito. V Sloveniji so se predstavniki družbenopolitičnih organizacij, in orodov, odgovorni za vzgojo mladine, dogovorili, da bodo taka tekmovanja organizirali vsako leto do ravni regijskih tekmovanj, vsako peto leto, ko je po zveznem dogovoru predvideno zvezno tekmovanje, pa se tekmovanja v Sloveniji sklenejo v javniški tekmovanjem. Po dogovoru so se te dejavnosti vključile tudi v program iz Nič nas ne sme presenetiti. Program tekmovanj je zasnovan tako, da vključuje učence osnovnih, učence srednjega usmerjenega izobraževanja in mladino, ki je zaposlena. Glavni namen tekmovanj je motivirati mladino k zavzetosti usposabljanje v in večinah, pomembnih za splošno ljudsko obrambo in družbeno samozasčito. Veščine, ki jih razvijajo predvsem: telesna pripravljenost, in vzdržljivost, znanje osnovnega orožja in uporabe opreme, poznavanje tujih sredstev in sredstev za branje, znanje iz prve pomoči in orodij, znanje v streljanju in sposobnost orientacije na terenu.

gram so učni načrti iz načrta prva pomoč in zaščita za osnovne šole in načrt predmeta obramba in zaščita za srednje šole, obogaten pa je s programi zunanješolskih dejavnosti. Poleg tega se tovrstne dejavnosti vsako leto sproti določijo po dogovorjenih temah pri programu akcij Nič nas ne sme presenetiti, ki ga pripravi svet za splošno ljudsko obrambo in družbeno samozasčito pri RK SZDL. V šolskem letu 1981/82 so izbrali teme iz: civilne zaščite, narodne zaščite, protipožarne zaščite in prometne vzgoje. Tekmovanja potekajo tako, da potekajo osnovna tekmovanja in dejavnosti v šoli, nato so občinska in končno območna tekmovanja. Temeljna usmeritev teh dejavnosti je zagotavljanje možnosti v šoli tako, da se vanje vključijo glede na starostno stopnjo vsi učenci in da se tekmovanja in druge dejavnosti izvajajo v sodelovanju s krajevnimi družbeno-političnimi in strokovnimi organizacijami. Taka zasnova tekmovanj velja tudi za občinska in območna prevenstva, kjer — skladno s propozicijami — nastopajo tiste ekipe, ki so se uvrstile v naslednji krog tekmovanja. V šolskem letu 1981/82 so se šolska tekmovanja končala ob 31. marca, občinska ob 20. aprila ali deset dni pred območnimi, ki so v devetih območjih potekala do konca meseca maja. Na vseh območjih tekmovanj je pomagala tudi strokovna ekipa: imenoval jo je republiški odbor, ki sprejema tekmovalni program in razpisuje propozicije za tekmovanje. Največkrat so bila šolska tekmovanja na obrambni dan.

Tedaj so predvsem osnovne šole obogatile program z zunanješolskimi dejavnostmi. Na temelju dosežkov pri šolskem tekmovanju so določili ekipe, ki so se uvrstile v naslednji krog tekmovanja. Nekatere šole so celo vnaprej določile potrebno število ekip, ki so se pripravljale na drugi krog tekmovanja. Takšni izjemni primeri niso dovoljeni, saj s tem ne dosežemo temeljnega smotra, da bi vso mladino vključili v obrambno usposabljanje. Poudariti pa je treba, da se ni posrečilo vključiti v tekmovanje vse mladine, ki ne obiskuje šole, saj so v tekmovanjih sodelovale le ekipe z nekaj več kot s tretjino slovenskih občin. Ta mladina izvaja svoj program na taborenju v poletnih mesecih, ko se pri tekmovanju ob koncu tabornjenja izberejo ekipe za naslednje leto. Organizacija dejavnosti je bila usklajena z načrtom tako, da so pri občinskih konferencah SZDL in medobčinskih svetih SZDL imenovali ustrezne organe — štabe za pripravo in izvedbo občinskih in območnih tekmovanj. V posameznih krajih se jim ni posrečilo vključiti v priprave vseh, ki so odgovorni za vzgojo in obrambno usposabljanje mladih. To velja za postojnsko in koprsko območje, kjer se še zmeraj čuti nepovezanost. Ko primerjamo letošnje dosežke tekmovanj z dosežki preteklih let, lahko ugotovljamo, da se nam je posrečilo vanje vključiti vso družbo. To pa je temeljna vrednota pri obrambni vzgoji. Opazamo tudi, da so mladi ljudje, ki sodelujejo na teh tekmovanjih, vsako leto bolj pripravljeni, da čedalje več znajo,

treba pa je opozoriti na nekatere pomanjkljivosti, ki jih bomo morali odpraviti. Strokovne literature, ki bi ustrezale starostni stopnji učencev, je premalo, enotni jugoslovanski učbenik za to področje ne upošteva specifičnosti Slovenije; težko se dobijo specialke 1:25000, nekateri učenci prvič streljajo šele na tekmovanju ipd. Povedati je treba tudi to, da je splošno znanje s področja orientacije naj-sibkejša točka, to pa že zdavnaj vemo. Nezadovoljivo znanje iz orientacije smo opazili predvsem na območjih tekmovanj, v Ljubljani, Mariboru in Novem mestu. Vzroki za to so predvsem v naslednjih pomanjkljivostih: ponekod (predvsem v mestih) se učenci učijo orientacije v učilnicah in ne na terenu, ponekod so bile trase za orientacijski šolski pohod znane šele nekaj dni pred izvedbo orientacije, proga je bila označena na terenu z zastavicami, namesto da bi bila opisana in označena na karti ipd. Res je, da nimajo vse šole ustrezne kabine, z vsemi pripomočki za orientacijo na terenu. Znanje iz orientacije pa je pogoj za uspešno obrambo, zato si ga morajo učenci pridobiti že v osnovni šoli. Tudi sredstev za gašenje učenci niso najbolj poznali, zato jih bo treba čimprej seznaniti s temi sredstvi iz protipožarne zaščite. Izjema so seveda tiste šole, ki so že organizirale dejavnost »mladih gasilcev«. Prometna vzgoja in prva pomoč pa sta v šolah povsem zaživele: to so pokazali tudi dosežki na tekmovanjih s tega področja. Zanimivo je, da so se na teh dveh področjih bolj izkazali

učenci osnovnih šol kot srednješolci. Poiskati bo treba ustrezne oblike, da se znanje s področja splošne ljudske obrambe in družbene samozasčite, pridobijo v šoli in zunanješolskih dejavnostih, nadaljuje in pogloblja tudi pri zunanješolskih dejavnostih šol srednjega usmerjenega izobraževanja. V srednjih šolah so namreč le izjemoma organizirali mlade gasilce, pa tudi prometni krožek in Rdeči križ nista zaživele. Čeprav so območna tekmovanja izbire narave, so zelo pomembna, saj vključujejo poleg mladine tudi druge družbeno-politične dejavnike na medobčinski ravni. To pa ima tudi vrtnitveni učinek: v šolska in občinska tekmovanja se vključujejo tudi krajevni družbenopolitični dejavniki. Tako dosežemo pomemben smoter, da se obrambna vzgoja mladine razširi tudi zunaj šole. **SKLEPNE MISLI** — Ob analizi šolskih, občinskih in območnih tekmovanj učencev osnovnih in srednjih šol ugotavljamo, da le-ta poglobljajo in popestrijo program obrambne vzgoje, ki se izvaja v osnovnih in srednjih šolah. Tekmovanja hkrati spodbujajo učence, da se vključujejo v zunanšolske dejavnosti in poglobljajo obrambna in samozasčitna znanja. Te oblike je treba razvijati tudi v prihodnje kljub nekaterim materialnim in denarnim težavam. — Dosedanje izkušnje kaže-

jo, da je uspešnost tekmovanj odvisna od uspešnosti obrambne vzgoje v šolah pri rednem pouku in pri zunanješolskih dejavnostih; je zrcalna podoba sodelovanja krajevnih dejavnikov: Zveze socialistične mladine Slovenije, Socialistične zveze delovnega ljudstva, Zveze rezervnih vojaških starešin, strelskih društev, gasilcev. Zato je treba to sodelovanje še bolj poglobljati. — Zelo pomembno je, tudi sodelovanje predstavnikov oboroženih sil, ki so se sicer povsod udeležili območnih tekmovanj. Zavzeti pa se moramo za to, da se predstavniki oboroženih sil občasno vključujejo tudi v programe življenja in dela šol. Le tako bomo dosegli, da bodo učenci bolj obveščeni o obrambnih poklicih, za katere se bodo hitreje odločali. — Podružabljanje obrambne vzgoje zahteva, da se vsebina, pomembna za splošno ljudsko obrambo in družbeno samozasčito upošteva pri vseh in tudi pri strokovnih predmetih in v zunanšolskih dejavnostih; to pa pomeni, da bomo obrambno in samozasčitno vsebino, ki smo jo poglobljali pri obrambnih krožkih, vpletali tudi v druge dejavnosti. — Obrambno pripravljenost mladine in sodelovanje družbeno-političnih dejavnikov s šolo pa naj bi prikazal »obrambni dan« šole. Ta dan naj postane najbolj množično usklajena manifestacija mladine in krajevnih dejavnikov. **IVAN TURK**

SET LET RAZVOJNIH ODDELKOV V MARIBORU

enehna skrb za prizadete otroke

etosa poteka deset let od taja, ko so nastali prvi posebni razvojni oddelki za prizadete otroke. Zamisel se je rodila pri takratnem centru za psihohigijeno Zdravstvenega centra Maribor v sodelovanju s specialnih pedagogov na osnovni šoli s prilagojenim programom. Odvzeti strokovnjaki, ki so delali na tem področju, so želeli storiti kaj več za prizadete otroke, so spoznali, da jim lahko le malo pomagajo samo z obiski na domu in z ambulantnim zdravljenjem. Skupina ljudi, ki je bila ledina na tem področju, je trajala pri svoji zamisli, čeprav morala premagovati nešteto ovir, od zagrenjenosti in nezauznanja staršev pa do predsodkov nerazumevanja okolja. Ob moči otroškega varstva se je pokovnjakom posrečilo ustvariti prvi vrtec za motene predšolske otroke v prvem letu starosti.

in prevzgalja starše, zato je bilo delo tudi uspešno. V začetku je bilo v razvojnem oddelku le malo otrok, največ do osem, nato pa vse več. Ker so potrebovali dodatne razvojne oddelke, je Skupnost otroškega varstva Maribor gradila vrtece po načrtu referenduma in tako poskušala nadomestiti zamujeno. Odpirali so nove in nove razvojne oddelke. V sedanjem srednjeročnem obdobju načrtuje skupnost otroškega varstva v Mariboru za vsako leto po en nov razvojni oddelček vrta. Tako bodo lahko deležni lepšega otroštva skoraj vsi prizadeti otroci mariborskih občin. Zdaj je v Mariboru sedem razvojnih oddelkov v različnih mestnih predelih. Vzgojno-varstvene organizacije skrbijo, da so ti oddelki opremljeni, pedagoško vodstvo zanje pa je prevzela Osnovna šola Gustav Šilih ob nenehnem sodelovanju strokovnjakov pri dispanzerju za pedopsihiatrjo in Centrom za razvojno motene otroke v Mariboru. V minule desetletnem obdobju je strokovni team postopoma vključeval v to delo vse več zunanjih strokovnjakov in tako razvil celotni sistem, ki skrbi za prizadete otroke. Še posebno priznanje pa zaslužijo strokovni delavci s tega področja zato, ker so svoje izkušnje prenašali tudi

prek naših meja. O delu mariborskih razvojnih oddelkov je poročal tov. Skuber tudi na svetovnem kongresu Lebenshilfe na Dunaju. Zelo nas je razveselila njegova ugotovitev, da so naši razvojni oddelki lepi in da so pripravljene z večjo ljubeznijo do varovancev kot tamskajšnji. Zasluga gre predvsem vzgojiteljicam in pedagogom v teh oddelkih, ki si se posebej prizadevajo in izdelujejo koristne igrače in vzgojne pripomočke, primerne za prizadete otroke. Naj povejmo, da so razvojni oddelki v drugih deželah zmeraj ločeni kot posebni vrtni, pri nas pa so le-ti sestavi drugih oddelkov vrta in jasli. Pri nas namreč upoštevamo mnenje, da se socializacije ne da naučiti na pamet, in da prizadeti otrok potrebuje nenehni stik z normalnim okoljem. Poleg tega potrebujejo prizadeti otroci tudi veliko nenehnih spodbud in ljubezni. Življenje in delo v razvojnih oddelkih je prikazal amaterski film, ki so si ga ogledali strokovnjaki ob srečanju psihiatrov v Mariboru; na več kot desetih podobnih srečanjih po Jugoslaviji se je s temi prizadevanji seznanilo približno 1100 strokovnjakov s tega področja. Povedati je treba, da razvojni vrtec v Mariboru svetuje tudi kolegom v republiki Srbiji, ki na

novo začenjajo z delom na tem področju. Normative, ki temeljijo na večletnih preskusih pri delu v mariborskih razvojnih oddelkih, so sprejeli tudi drugi centri za motene otroke. Zdašnji sistem dela z motenimi otroki pa želijo še spopolniti. Delovna področja so teamsko razdeljena, delo poteka organizirano in je vnaprej pripravljeno. Sodelujejo tudi s Centrom za razvojno motene otroke v Ljubljani, poskrbeli pa so tudi za popolnejši pregled nad prizadetimi otroki, da lahko načrtujejo nadaljnje usposabljanje teh otrok do sedmega leta. Družbeno skrb za prizadete predšolskega otroka so torej prevzeli strokovnjaki, ki delajo na tem področju. Prizadeti otroci se, glede na svoje sposobnosti, vključujejo po sedmem letu v oddelke za usposabljanje na Osnovni šoli s prilagojenim programom Gustav Šilih. Tam se naučijo ročnih spretnosti in se pripravijo za poklic in življenje. Menimo pa, da smo še vse premalo storili za te otroke po končani osnovni šoli in da to vprašanje še nismo sistemsko rešili. Ne smemo pozabiti, da potrebujejo ti otroci, posebno v tem obdobju več družbene skrbi, ki jim je starši ne morejo zagotoviti. Treba si bo še veliko prizadevati za dobro teh otrok, ki jih je narava za marsikaj prikrajšala. Vsi tisti, ki praznujejo letos svoj jubilej dolgoletnega prizadevanja v razvojnih oddelkih,

pa so lahko ponosni na svoje uspehe. Njihova delovna zmaga je velika, saj so s svojim nesebičnim prizadevanjem pomagali otrokom, ki morajo biti deležni še posebne družbene skrbi. **MIRA KRIŽ** **Bogato doživetje ob dnevu šole** V vzgojno-izobraževalnem procesu ima svoje mesto tudi dan šole, ki ga pripravijo in preživijo na vsaki šoli po svoje. Na Osnovni šoli Hrvatinu so sklenili, da bodo praznovali dan šole vsako leto 25. oktobra. Leta 1954 se je namreč na ta dan začel pouk v slovenskem jeziku. Dan šole so praznovali letos prvič. Pri organizaciji in urejanju šole so sodelovale vse razredne skupnosti, vsi krožki in pedagoški delavci. Starejši učitelji so učencem v kombiniranih oddelkih v 60-minutni uri prikazali, kako je potekal pouk pred osemindvajsetimi leti. S starimi učili, učbeniki in metodami so pričarali tedanje ozračje in zagnanost pa tudi težavnost takega načina poučevanja. Pouka so se udeležili tudi mlajši kolegi in drugi delavci šole. Tudi njim je ura prikazala drobec napornega dela učiteljev pri izvajanju vzgojno-izobraževalnega programa v povojnem času. Pouku iz nekdanje šole je sledil kulturni spored pod naslovom Lepa je naša Slovenija, lepa je naša slovenska beseda. Učenci razredne stopnje so razmišljali,

pa so lahko ponosni na svoje uspehe. Njihova delovna zmaga je velika, saj so s svojim nesebičnim prizadevanjem pomagali otrokom, ki morajo biti deležni še posebne družbene skrbi. **MIRA KRIŽ** **Bogato doživetje ob dnevu šole** V vzgojno-izobraževalnem procesu ima svoje mesto tudi dan šole, ki ga pripravijo in preživijo na vsaki šoli po svoje. Na Osnovni šoli Hrvatinu so sklenili, da bodo praznovali dan šole vsako leto 25. oktobra. Leta 1954 se je namreč na ta dan začel pouk v slovenskem jeziku. Dan šole so praznovali letos prvič. Pri organizaciji in urejanju šole so sodelovale vse razredne skupnosti, vsi krožki in pedagoški delavci. Starejši učitelji so učencem v kombiniranih oddelkih v 60-minutni uri prikazali, kako je potekal pouk pred osemindvajsetimi leti. S starimi učili, učbeniki in metodami so pričarali tedanje ozračje in zagnanost pa tudi težavnost takega načina poučevanja. Pouka so se udeležili tudi mlajši kolegi in drugi delavci šole. Tudi njim je ura prikazala drobec napornega dela učiteljev pri izvajanju vzgojno-izobraževalnega programa v povojnem času. Pouku iz nekdanje šole je sledil kulturni spored pod naslovom Lepa je naša Slovenija, lepa je naša slovenska beseda. Učenci razredne stopnje so razmišljali,

STALNA RAZSTAVA IN PRODAJA UČIL, UČNIH PRIPOMOČKOV IN DIDAKTIČNIH SREDSTEV

OBIŠČITE NAS V NOVO POSLOVNEM CENTRU IN ZAHTEVAJTE INŽENIRING PONUDBE

ZA OSNOVNE ŠOLE

UČILNICA ZA FIZIKO, KEMIJO IN BIOLOGIJO: — oprema — učila — AV sredstva — sistem instalacij

MATIČNA UČILNICA:

— oprema — učila — AV sredstva

UČILNICA ZA TEHNIČNI POUK:

— oprema — orodje — stroji

ZA SREDNJE ŠOLE

UČILNICA ZA KEMIJO:

— oprema — učila — AV sredstva — sistem instalacij

UČILNICA ZA FIZIKO IN BIOLOGIJO:

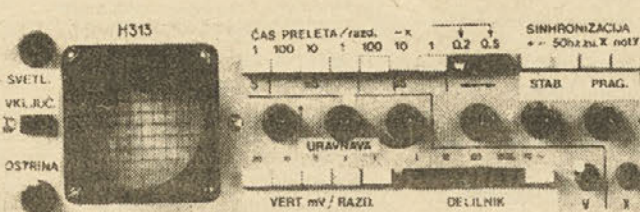
— oprema — učila — AV sredstva — sistem instalacij — vivarijstika

ZA VZGOJNO-VARSTVENE ORGANIZACIJE:

— oprema za igralnice — oprema za jasli — oprema igralnih koticov — didaktična sredstva — AV sredstva — tekstilni izdelki za VVO

NOVO PRI SLOVENIJALES INŽENIRING

LJUBLJANA, TITOVA 52
telefon: (061) 317-744, 326-961

kolegom v slovo

Valerija Ivanc

Letošnjega 25. oktobra je umrla v Sarajevu nekdanja partizanska učiteljica, ravnateljica nižje gimnazije in upravna dijaškega doma v Cerknem, dejavna in napredna družbena delavka Valerija Ivanc.

Rojena je bila 10. maja 1896 v Divači. Tedaj, ko so Italijani čedalje močneje skušali raznarodovati Primorsko, je to območje zapustila in odšla poučevati drugam. Delala je na različnih šolah v Sloveniji. Vpisala se je na Višjo pedagoško šolo v Zagrebu in postala predmetna učiteljica matematike.

Po kapitulaciji Jugoslavije se je vključila v narodnoosvobodilno gibanje in v njem zavzeto delovala. Postala je partizanska učiteljica na Kočevskem, nato pa je poučevala v Loški dolini. Po osvoboditvi se je vrnila na Primorsko in do upokojitve delala v Cerknem. Bila je glavna organizatorica prve nižje srednje šole v tem kraju, že leta 1945 pa je postala ravnateljica te šole, ki se je preimenovala v nižjo gimnazijo. To so bila voharna leta, ko je po tekel na eni strani boj za uveljavitev naprednih idej, na drugi pa boj za priključitev Primorske k Jugoslaviji; hkrati se je začela obnova porušenega kraja, šolali so se novi učitelji. Tovarišica Valerija se je znašla v tem vrtincu in v njem pokazala vso dinamizem in čut odgovornosti, ki sta jo odlikovala.

Bila ni le učiteljica in organizatorica, ampak tudi neutrudljiva delavka in resnična tovarišica. Bila je nenehno dejavna: zdaj je zbiral nove učence po vaseh in prepričevala starše, da jih morajo pustiti v šolo, zdaj si je po uradih in ustanovah prizadevala izboljšati gnotne razmere, vodila je akcije za zbiranje hrane po obubožanih in opustošenih kmetijah. In še je našla čas in moč za aktivistično delo na terenu.

Avgust Zidar

Sredi prejšnjega meseca je veliko ljudi pospremilo na pokopališču v Mariboru k zadnjemu počitku učitelja klenega predvojnega rodu Avgusta Zidarja. Rodil se je v mestu ob Dravi 7. januarja leta 1910. Tu je preživel svojo mladost, se šolal in leta 1931 končal učiteljske. Še isto leto je odšel služiti vojaški rok v Bilečo, kjer je postal rezervni podporočnik. Po vrnitvi je bil zaradi krize tri leta brez službe. Prvo učiteljsko službo je nastopil šele maja 1934 v Razboru nad Slovenj Gradcem. Od tu je bil premeščen v Sentilj pod Turjakom, kjer je dočkal drugo svetovno vojno. Med vojno je bil v raznih službah, dokler ni postal borec najprej v Bračičevi in nato v Šlandrovi brigadi. V letih po drugi svetovni vojni je služboval kot učitelj in tudi upravitelj na raznih šolah v Prekmurju, kot so Dolina, Gornji Lakos, Dobrovnik in Konjščina pri Ljubljani. Od 1949 naprej je poučeval na šolah v Jarenini, Sentilju in Slovenskih goricah, Tezmem pri Mariboru in

Njena skrb za šolo in učence ni poznala meja. Za zunanjim videzom strogosti in doslednosti se je v njej skrival globok čut humanosti in želja, da bi pomagala vsakemu učencu, vsakemu človeku, ki je bil v težavah.

Z vsem srcem se je oprijela naprednih idej in jih je skušala uresničevati. Ni prenesla praznega besedičenja, preveč je bila zavzeta za delo. Nobena naloga ji ni bila pretežka. V očeh nas vseh, ki smo jo poznali, bo ostala v spominu taka, kakršna je bila: zmeraj polna moči in volje, sposobna premagovati zastarelo in konservativno miselnost, sebičnost in nerazumevanje višjih družbenih interesov. Sama je ostala skromna, pripravljena, da se vsemu odreče, da bi osrečila druge.

Potem ko je bila upokojena, je še nekaj časa ostala v Cerknem in pomagala tako na šoli kot posameznim učencem. Vsem je ostala zglede s svojo globoko vero v našo družbo, v napredek, v človeka.

Zadnja leta je preživela pri sorodnikih v Sarajevu, vendar se je rada vračala v Slovenijo, v Travo in v Cerkno in bila srečna, ko je ugotavljala, kako zelo je kraj napredoval in kako zelo so se uveljavili njeni nekdanji učenci z delom in s svojim odnosom do naše skupnosti.

Njeno življenje se je izteklo predaleč od nas, da bi se ji lahko povsem oddolžili za njeno delo in da bi jo lahko v večjem številu pospremili na zadnji poti. In tako skromno kot je živela, je tudi odšla od nas. Za vedno pa bo ostal spomin nanjo v njenih nekdanjih kolekih in učencih, v zdajšnji Osnovni šoli Spomenik NOB, ki je zrasla na temeljih »njene« nižje gimnazije, v današnjem in juturnem Cerknem, ki so ga zgradili in gradijo tisti, ki so prevzeli njene ideje in nadaljujejo njeno delo.

MAKS PAGON

nazadnje v Lovencu na Pohorju. Od tu je tudi odšel v zaslužni pokoj in zadnja leta je preživel v rojstnem Mariboru. Poleg tega, da je veliko učiteljeval, je veliko muziciral, vodil pevke zbornice, se ukvarjal z radioamaterstvom in tudi inštruiral druge. Mi, njegovi kolegi, smo mu zavidali njegovo vsestransko razgledanost, saj je obvladal številna področja od tehnike, znanosti, glasbe do biologije, meteorologije in astronomije. Bil je zelo načitan, glasbeno izredno nadarjen, prijateljski do sodelavcev, ampak kritičen do praznoglavih in domišljavih ljudi. Zelo je ljubil naravo, jo vztrajno opazoval, rad je kramljal o rastlinah, gobah, nebesnih pojavih, pticah in vremenu. Učil in vzgojil je cele rodove in jim odkrival lepoto in bogastvo glasbenega sveta. Za vse to so mu zlasti hvaležni številni Lovrenčani, med katerimi je učiteljeval kar štirinajst let.

Vsi, ki smo ga poznali, ga ne bomo nikdar pozabili.

IVAN POŽAUKO

Ustanovitelj: Republiški odbor Sindikata delavcev vzgoje, izobraževanja in znanosti ter izobraževalna skupnost Slovenije — Izhaja štirinajstredno med šolskim letom.

Izdajateljski svet ČZP Prosvetni delavec: Metka Rečnik, pred-

Tatjana Kastelic

»Vsi bodo dosegli svoj cilj, le jaz ga ne bom dosegel...«

Tako je zapisal mladi Srečko Kosovel, ko je zaslutil bližajočo se smrt. Tudi profesorica Tatjana Kastelic, roj. Kolbe, je smrt iztrgala sredi mladostne ustvarjalnosti, sredi življenjskega zagona, ko je bil cilj še daleč, daleč...

Ko je Tatjana Kastelic prišla na svojo prvo in žal tudi zadnje službeno mesto na Poklicno kovinarsko in avtomehaniško šolo, danes Srednjo kovinarsko in prometno šolo v Kopru, je stopila med nas nekako plaho, kot da ji je nerodno v izrazito moškem kolektivu. In prav zaradi te, nje lastne zadržanosti, nepovrženosti in iskrenosti, pa tudi pristnega pristranskega smeha, smo jo takoj vzljubili. Pa ne samo mi, njeni kolegi, marveč tudi učenci, ki so takoj zaslutili bogastvo njene osebnosti, spoznali obsežnost znanja, ki jim ga je nesebično razdajala ter občudovali njeno skromnost in človeško toplino. Vsa ta leta, ki jih je prebila med nami, ni prišla iz njenih ust žal beseda, saj je znala premagovati težave v življenju brez mole-dovanja, pa čeprav je bila poleg težkega poklicnega dela kot skrbna mati in žena, obložena tudi z delom za družino in dom.

Življenjska pot Tatjana Kastelic se je začela 22. marca 1947 v Ljubljani. Že v rani mladosti je izgubila mater, ki pa jo je povsem nadomestila skrbna in ljubeča krušna mati. Skupaj z družino se je nato preselila v Koper, kjer je po osnovni šoli obiskovala gimnazijo in tu tudi zelo uspešno maturirala. Že kot dijakinja in nato kot študentka zgodovine in

zemljepisa na Filozofski fakulteti v Ljubljani je bila znana po svoji marljivosti, vestnosti in nesebičnem tovarištvu. Njena osebnost je rasla skupaj z moralno pokončnostjo, ki se je kazala tudi v pogledu na slovensko zgodovino, na pripadnost slovenski Istri in Primorski nasploh in v zavzetem delu za socialistično domovino. Po zelo uspešno opravljeni diplomski marci 1972 sta si z možem ustvarila toplo družinsko gnezdo, nato je sledila zaposlitev na šoli.

Ko jo je napadla zahrbtna bolezen, smo vendarle upali, da bodo sodobna medicina, pa tudi zdravje in mladost, le nagnili tehtnico tostran. Iskreno smo se tudi razveselili, ko nam je povedala, da pride po daljši odsotnosti spet delat... Toda že nekaj dni zatem je sledilo mračno obvestilo, da je še ne bo. In čeprav je vedela za posledice, je z občudovanja vrednim pogumom prenašala bolezen, dokler ni 30. oktobra 1982 v Ljubljani izmučena zatisnila oči.

Za Tatjana Kastelic je ostala praznina. Pogrešali jo bomo tako sodelavci kakor tudi učenci. Vendar pa bo njen lik še vedno živel med nami, kot lik vzorne profesorice, zveste, ljubeče in blage matere, ki je dala življenje dvema hčerama in ki ju je skupaj z možem tako težko zapustila. Velika množica nekdanjih učencev, prijateljev, sodelavcev, znancev in sorodnikov na njenem pogrebu je bila samo zunanji dokaz, da Tatjana ne bo nikoli pozabljena.

J.A. HOČEVAR

Televizija v šoli

Urniki oddajanja šolske televizije od 23. 11. do 31. 12. 1982

Pre-miera	Pono-vitev	Ciklus	Oddaja	Trajanje
23. 11.	25. 11.	Telesna vzgoja Računalništvo Fizika	Elementarne igre Računalniške mreže Molekularna zgradba snovi	27 min. 20 sek. 35 min. 30 sek. 11 min. 28 min.
7. 12.	9. 12.	Telesna vzgoja Zemljepis SND	Košarka, nogomet Ribištvo Kruh	28 min. 30 sek. 14 min. 25 min. 40 sek.
14. 12.	16. 12.	Telesna vzgoja Zemljepis SND	Rokomet, odbojka Človek in Jadran I. Planšarstvo	30 min. 15 min. 28 min. 05 sek.
21. 12.	23. 12.	Telesna vzgoja Zemljepis SND	Ritmična ura Človek in Jadran II. Sirjenje na Ovčji planini	29 min. 45 sek. 13 min.

Nova razstava v Slovenskem šolskem muzeju

Ob proslavljanju dneva republike bo v Slovenskem šolskem muzeju 25. novembra ob 11. uri odprta razstava Vzgoja in izobraževanje v dokumentih kongresa KPS/ZKS. S to razstavo sklepa delovni kolektiv muzeja zelo široko razstavno dejavnost v letu 1982 ter nadaljuje svoja prizadevanja za proučevanje in prikazovanje starejše in novejši šolske zgodovine na Slovenskem. V ta sklop spada tudi prikaz poglavitnih vzgojno-izobraževalnih vprašanj, ki so jim namenili na dosedanjih devetih kongresih KPS in ZKS precejšnjo pozornost. Iz prikazanega gradiva vidimo, kako zavzeto so obravnavali na teh kongresih vprašanja vzgoje in izobraževanja in tako usmerjali in nadalje oblikovali naš celotni vzgojno-izobraževalni sistem.

Razstava in katalog, ki je izšel

sednica, Tea Dominko, Milanka Dragar, Tone Ferenc, Leopold Kejžar, Marjana Kunej, Vida Nered, Marija Skalar, Janez Sušnik, Zdravko Terpin, Jože Valentinčič, Boštjan Zgonc.

Uredniški odbor: Geza Čahuk, Tea Dominko, Jure Gartner, Marjana Kunej, Rudi Lešnik, Barica Marentič-Požarnik, Veljko

ob tej priložnosti, seveda pomenita le prvi korak k prikazovanju in proučevanju vzgojno-izobraževalnega procesa v obdobju med 1. kongresom KPS ter 9. kongresom ZKS. Čeprav to ni njen prvi namen, pa iz razstave vsaj nekoliko razberemo tudi temeljne zasnove razvoja vzgoje in izobraževanja v šoli in zunaj nje po zmagi socialistične revolucije pri nas in ugotovimo, kako je to področje v tem času napredovalo.

Mogoče bo kdo pomislil, da bi bilo primernejše, če bi to razstavo pripravili ob 9. kongresu ZKS, vendar pa takrat v pregled tovrstnega gradiva ne bi mogli uvrstiti stališč in sklepov o nadaljnjem razvoju vzgojno-izobraževalnega sistema, sprejetih na tem kongresu.

ANDREJ VOVKO

Troha, Jože Valentinčič, Marija Velikonja, Majda Vujović
Uredništvo: Jože Valentinčič, glavni urednik, Marjana Kunej, odgovorna urednica, Tea Dominko, tehnična urednica.
Naslov uredništva in uprave: Poljanski nasip 28, tel.: 315-585, poštini predal 21, Ljubljana 61104

Žagarjeve nagrade in priznanja za leto 1983

Po 4. členu zakona o nagradah in priznanjih Staneta Žagarja (Ur. list SRS, št. 8/78)

RAZPISUJE

odbor za podeljevanje Žagarjevih nagrad in priznanj

ŽAGARJEVE NAGRADE IN PRIZNANJA ZA LETO 1982

I. V letu 1983 bo podeljenih 7 Žagarjevih nagrad in 3 Žagarjeva priznanja.
II. Žagarjeve nagrade in priznanja bodo podeljena za izredne uspehe na vzgojno-izobraževalnem področju.

Za nagrade lahko kandidirajo posamezni zaslužni delavci skupine delavcev, ki so dosegli izredne uspehe pri napredovanju in izobraževanju, pri uveljavljanju socialističnega sistema upravljanja ter druge izredne rezultate, ki so bili doseženi z lom v vzgojno-izobraževalnih in drugih organizacijah združenega dela, z organiziranjem vzgojno-izobraževalne dejavnosti, s skovnimi in raziskovalnimi deli ter pri oblikovanju učnih sredstev.

Za Žagarjeva priznanja lahko kandidirajo organizacije združenega dela, delovne skupnosti, družbene organizacije in društva (v nadaljevanju: kandidati), ki so na področju vzgoje in izobraževanja dosegli izredne uspehe.

III. Kandidate za podelitev Žagarjevih nagrad in priznanj predlagajo:

- krajevne skupnosti
- organizacije združenega dela
- samoupravne interesne skupnosti
- družbeno-politične skupnosti in organizacije
- Republiški komite za vzgojo in izobraževanje ter telovadnice
- Zavod SR Slovenije za šolstvo.

Predlog za kandidata mora poleg imena in drugih osnovnih podatkov o kandidatu vsebovati še podrobno utemeljitev.

Predlogu za podelitev nagrade je treba priložiti:

1. Življenjepis s podrobnimi podatki iz življenja in dela kandidata;
2. podrobno utemeljitev s priporočili in mnenji družbeno-političnih organizacij (koordinacijskega odbora za kadrovsko vprašanja pri Občinski konferenci SZDL), Zavoda SRS za šolstvo oziroma sveta VDO ali VTOZD, drugih organizacij, društev ter priznanih strokovnjakov.

Predlogu za podelitev priznanja je treba priložiti:

1. osnovne podatke o kandidatu;
2. podrobno utemeljitev predloga s priporočili in mnenji družbeno-političnih organizacij (koordinacijskega odbora za kadrovsko vprašanja pri občinski konferenci SZDL), Zavoda SRS za šolstvo in drugih organizacij, društev ter priznanih strokovnjakov.

IV. Predloge pošljite do vključno 31. 12. 1982 v zaprti kuverti naslov:

Izobraževalna skupnost Slovenije, Ljubljana, Aškerčeva 9
oznako »Razpis Žagarjevih nagrad in priznanj«.

V. Svečana podelitev Žagarjevih nagrad in priznanj bo v ponedeljek 25. marca 1983.

Predsednik odbora za podeljevanje Žagarjevih nagrad in priznanj
Ivan GODEC

Vabilo

OSNOVNA ŠOLA NEGOVA

VABI

delavce, ki so bili zaposleni na Osnovni šoli Negova na svečano ob poimenovanju šole in dvestoletnici vzgojno-izobraževalnega dela.

Proslava bo 27. novembra ob 14. uri.

Delavci Osnovne šole Negova

Obvestilo

Rdeči križ Slovenije vabi vse občane in delovne ljudi, da se v večjem številu udeležijo krvodajalske akcije. Prijave sprejema odbor Rdečega križa, v delovnih organizacijah pa aktivisti RK, voden za krvodajalstvo. Dajanje krvi je izraz humanosti in solidarnosti, zato pričakujemo, da bo krvodajalski akciji vse zdrave občane in delovne ljudi.

DECEMBER 1982

KOČEVJE	1., 2., 3.
TRŽIČ	7., 8., 9.
ŽALEC	10.
GROŠUPLE	13., 14., 15.
LENDAVA	16., 17.
LJUBLJANA ŠIŠKA	21.
LJUBLJANA VIČ-RUDNIK	22.
LJUBLJANA CENTER	23.
LJUBLJANA MOSTE-POLJE	24.
KAMNIK	28.
LJUBLJANA BEŽIGRAD	29.
POSTOJNA	30.
LJUBLJANA MESTO	31.
STARŠE	2.
HOČE	9.
SELNICA OB DRAVI	16.
RAČE	24.
RDEČI KRIŽ SLOVENIJE	

Rokopisov in fotografij ne vračamo. Letna naročnina znaša 250 din za posameznike, 450 din pa za organizacije združenega dela in delovne skupnosti. Cena izvoda 15 din, pri povečanem obsegu pa 20 din. Študentje imajo pri skupinskih naročilih poseben popust. Številka tekočega računa: 50101-603-46509.

Tiska ČZP Ljudska pravica. ISSN 0033-1643
Po mnenju Republiškega komiteja za vzgojo in izobraževanje je časnik »Prosvetni delavec« prost temeljnega davka od prodaje meta proizvajalca (glej 7. točko odstavka 36. člena zakona o davčenju proizvodov in storitev prometu).

prosvetni
delavec